

LAS DRAVA

STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO DRAVA

Kraj in datum: RUŠE, 27. januar 2016 ,
Dopolnitve, avgust 2016

KAZALO

KAZALO.....	2
3. Osebna izkaznica LAS	4
4. Povzetek SLR	5
5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR	6
5.1. Splošne geografske značilnosti LAS	6
5.1.1. Utemeljitev zaokroženosti območja LAS	6
5.1.2. Velikost območja LAS	7
5.1.3. Strukturne danosti območja.....	7
5.1.4. Stanje infrastrukture in opremljenost z osnovnimi storitvami	9
5.1.4.1. Prometna infrastruktura	9
5.1.4.2. Komunalna infrastruktura	11
5.1.4.3. Infrastruktura za šport, rekreacijo in kulturo	15
5.1.5. Opis stanja okolja in narave	15
5.2. Gospodarski položaj območja LAS	17
5.2.1. Opis glavnih gospodarskih dejavnosti	17
5.2.2. Stanje na področju gospodarstva	17
5.2.3. Stopnja brezposelnosti na območju LAS in na ravni občin	21
5.3. Demografske in sociološke značilnosti na območju LAS	22
5.3.1. Število in gostota prebivalcev na obravnavanem območju	22
5.3.2. Gibanje števila prebivalstva na območju LAS v zadnjih desetih letih	23
5.3.3. Izobrazbena struktura prebivalstva	24
5.3.4. Stanje na področju izobraževanja in kulture na območju LAS	25
5.3.5. Opis ranljivih skupin.....	26
5.4. Izkušnje z izvajanjem programa LEADER v programskem obdobju 2007-2013	28
5.4.1. Izkušnje s pripravo SLR v obdobju 207-2013	28
5.4.2. Opis možnosti izrabe obstoječih razvojnih struktur na opredeljenem območju	28
5.4.3. Opis uspešno zaključenih projektov	29
6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti	31
6.1. Razvojne potrebe LAS	35
7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja	37
7.1. Ustvarjanje delovnih mest	37
7.2. Razvoj osnovnih storitev	38
7.3. Varstvo okolja in ohranjanje narave	40
7.4. Vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	41
8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije	42
9. Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	43
9.1. Izhodišče za oblikovanje strateških ciljev in razvojne vizije	43
9.2. Opis ciljev	44
10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR.....	56
11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti	58
11.1. Skupni projekti LAS	58
11.2. Usklajenost SLR LAS Drava z drugimi razvojnimi usmeritvami območja	58
11.3. Akcijski načrt.....	61
12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR	68
12.1. Upravljanje strategije in posameznih izvedbenih projektov	68
12.2. Spremljanje (monitoring) strategije in posameznih izvedbenih projektov	69
12.3. Poročanju o izvajanju strategije in posameznih izvedbenih projektih	69
12.4. Razširjanje (dissemination) informacij o strategiji in posameznih izvedbenih projektih	70
12.5. Vrednotenje (evalvaciji) strategije in posameznih izvedbenih projektov	70
12.6. Teme vrednotenja.....	71
13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje	73
14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS	76
15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij.....	79
15.1. Splošna pravila	79
15.2. Postopek objave javnega poziva, sprejemanja vlog, pregledovanja vlog in postopek	80

ocenjevanja	80
15.3. Lastni projekti LAS Drava	86
15.4. Projekti sodelovanja med LAS Drava in drugimi LAS	87
15.5. Navzkrižje interesov	87
16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem	88
16.1. Izračun finančnega okvirja sklada EKSRP	88
16.2. Izračun finančnega okvirja za sklad ESRR	88
16.3. Finančni okvir LAS Drava	89
16.4. Finančni viri LAS	89
17. Priloge	92

3. Osebna izkaznica LAS

Naziv LAS	LAS DRAVA		
Naslov LAS	Trg vstaje 11, 2342 Ruše		
Naslov varnega elektronskega predala	egida@poslovna.posta.si		
Spletna stran LAS	www.lasdrava.si		
Predsednik LAS	Tomi Prosnik		
Vodilni partner LAS	EGIDA, PE LAS DRAVA RUŠE		
Naslov vodilnega partnerja LAS	Špengova ulica 25, 2342 Ruše		
Številka transakcijskega računa LAS	SI56 1910 0001 1334 407 DBS		
Velikost območja LAS	209,70 km ²		
Število prebivalcev LAS	14.797		
Število občin	3		
Vključene občine (naštejte)	Selnica ob Dravi, Lovrenc na Pohorju in Ruše,		
Problemsko območje ali območje ZTNP-1 (označi)	<u>DA</u>	NE	
Kohezijska regija	Kohezijska regija Vzhodne Slovenije		
SLR bo financirana (označi)	<u>EKSRP</u>	<u>ESRR</u>	ESPR
Glavni sklad (označi)	EKSRP	<u>ESRR</u>	ESPR
Datum ustanovitve lokalnega partnerstva	27.01.2016		
Število članov LAS	167		

4. Povzetek SLR

Lokalno akcijsko skupino Drava je 167 članov ustanovilo dne 27.01.2016 na območju treh občin: Lovrenc na Pohorju, Ruše in Selnica ob Dravi. Na ustanovni skupščini so bili imenovani vsi organi LAS in vodilni partner, član LAS, podjetje EGIDA, PE LAS Drava, Ruše.

SLR predvideva financiranje iz dveh skladov: EKSRP in ESRR. LAS bo upravičena do koriščenja nepovratnih sredstev v skupni višini 1.187.700,75 EUR. Od tega iz EKSRP v višini 567.300,75 EUR in ESRR v višini 620.400,00 EUR.

Financiranje iz sklada **EKSRP** prispeva k šesti prednostni nalogi, določeni v 5. členu Uredbe 1305/2013: spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območij s poudarkom na pospeševanju lokalnega razvoja podeželskih območij. Sredstva **EKSRP** iz podukrepa *Podpora za izvajanje operacij*, v višini 557.747,83 EUR, bo LAS namenila za štiri tematska področja ukrepanja: ustvarjanja delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večje vključenosti mladih, žensk in drugih ranljivih skupin. Projekti, se bodo izvajali na celotnem območju LAS, razen projektov, ki bodo financirani iz dodatnih sredstev za problemsko območje, 73.995,75 EUR. Ta sredstva bodo namenjena izvedbi projektov za zmanjševanje brezposelnosti samo na območju Občine Ruše in Selnica ob Dravi

Financiranje iz **ESRR** prispeva k peti prednostni naložbi devete prednostne osi OP EKP 2014–2020: spodbujanje socialne vključenosti ter boj proti revščini in kakršni koli diskriminaciji z vlaganjem v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost. Sredstva **ESRR** iz podukrepa *Podpora za izvajanje operacij* v višini 458.1561,82 EUR bodo namenjena izvajanju projektov v urbanih naseljih, ki so bila upoštevana v metodologiji za izračun finančnega okvirja in sicer: Ruše, Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi. Naselje Ruše, ki je v Uredbi o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014–2020 (Ur.l.RS št.42/15, 28/16- v nadaljevanju Uredba CLLD) v *Prilogi 5* navedeno kot Medobčinsko središče, posledično spada med t.i. fiksni del urbanih naselij. Naselji Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi, ki sta nevedni v Pravilniku o določitvi seznama dodatnih drugih urbanih območij za potrebe opredelitve območij lokalnih akcijskih skupin (Ur.l.RS št. 12/16, 35/16), v nadaljevanju Pravilnik, sta dodatni drugi urbani območji, zato posledično spadata v t.i. variabilni del urbanih območij. Sredstva bodo namenjena bodo trem tematskim področjem: ustvarjanje delovnih mest, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večja vključenost ranljivih skupin, s tem, da bodo projekti, financirani iz dodatnih sredstev za problemsko območje v višini 85.000,00 EUR, s katerimi se bo zmanjševala nezaposlenost, izvedeni zgolj v naselju Ruše (62.920,00 EUR) in Selnica ob Dravi (22.080,00 EUR).

V skladu s **Sklepom Vlade RS S o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemsko območje z visoko brezposelnostjo Maribor s širšo okolico** (Ur. I. RS št. 53/2013) in **Sklepom o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemska območja z visoko brezposelnostjo** (Ur.l.RS št. 36/2016), v nadaljevanju enotno Sklep Vlade, je delu območja LAS priznan status problemskega območja z visoko stopnjo brezposelnosti in posledično do dodatnih sredstev za **problemska območja v skupni višini 158.995,75 EUR**. Ta sredstva bo LAS namenila za izvedbo projektov za zmanjšanje nezaposlenosti.

Izvedeni projekti bodo prispevali tudi k rezultatom horizontalnih ciljev EU: *blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, okolje in inovacije, enakost med spoloma in nediskriminacija*.

5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR

5.1. Splošne geografske značilnosti LAS

5.1.1. Utemeljitev zaokroženosti območja LAS

Zaokroženost območja in skupna usoda prebivalcev tega območja je povezana v nedeljivo celoto že od prvih naselitev tega območja naprej.

Glinene keltske in ilirske najdbe v nižinskem delu območja LAS, predvsem na območju današnjega naselja Ruše, pričajo, da je bilo to območje naseljeno že okoli 400 let pred našim štetjem. Bilo je del keltskega Noriškega kraljestva, prve znane državne tvorbe na tem področju. V drugi polovici 6. stoletja so se na tem območju začeli naseljevati Slovani, ki so postopno asimilirali romanizirane keltske staroselce. Po nekaterih virih je bilo takrat to območje del Karantanije. Spremembe državne in verske ureditve Karantanije so se odražale tudi na tem območju. Počasi je območje izgubljalo samostojnost, poganstvo se je umikalo krščanstvu. Konec prvega tisočletja je bilo območje pripojeno Rimskemu imperiju in dano v lastništvo srednjeveški plemiški rodbini Spanheim. Ta rodbina je bila velik podpornik Cerkve, zato je, kot je zapisano v darilni listini iz leta 1091, podarila velika posestva na območju današnjih Ruš, Smolnika, celotno Lovrenško kotlino in posestva na območju današnje Občine Selnica ob Dravi menihom iz Šentpavla v Labudski dolini. Prvič se je zgodilo, da so do takrat svobodni prebivalci postali podjarmljeni. Vsi prebivalci tega območja so bili podvrženi meniškemu očetovskemu sodstvu in izrekanju krvavih sodb.

Od takrat naprej je celotno območje prehajalo iz ene vladavine v drugo, iz ene ureditve v drugo. Združeni so se borili proti turškim vpadom in kasneje v kmečkih uporih. Vsa naselja današnjega LAS-a so v času fevdalnega sistema spadala pod falso gosposčino. Meje katastrskih občin, kot so bile izmerjene in vnesene v prvi Franciscejski kataster, so nespremenjene do danes. Vse kasnejše upravne ureditve so območje urejale tako, da so bili kraji vedno združeni pod eno ureditvijo: 1952 so bile ustanovljene občine, v glavnem naravno geografsko zaokrožene enote, ki so v stoletnem razvoju izoblikovale središčna naselja s centralnimi funkcijami (šola, sedežem občinske uprave, pošto, trgovinami z osnovno preskrbo...), s sedežem občine v Rušah; leta 1955 je bila ustanovljena Ruška komuna, ki je zajemala območje današnjih občin Ruše, Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju; čez štiri leta je bila samostojna komuna ukinjena, vsa naselja so bila priključena Občini Maribor-Tabor; le-ta se je čez šest let združila v veliko občino Maribor. Po osamosvojitvi Slovenije pa so na območju LAS-a nastale tri samostojne lokalne skupnosti-občine Ruše, Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju.

Vseskozi so prebivalci iskali glavni vir preživljanja v naravi in njenih danostih. Zlasti hriboviti del območja je bil pomembno lesno in trgovsko področje, poznano v širšem okolju. To območje je bilo že od nekdaj poznano po fužinah, mlinih, lesarstvu (žage), splavarstvu, steklarstvu (glažute) in oglarstvu. S krčenjem gozdov in grmičevja so ustvarili pogoje za živinorejo, posledično so nastale sirnice in švajge.

Iz zgodovinskega razvoja je razvidno, da so bili prebivalci od prvih naseljevanj dalje vedno medsebojno povezani. Če ne zaradi preživetja, pa zaradi varnosti in kasneje zaradi uresničevanja skupnih interesov. Skupaj so čutili pustošenja zaradi požarov, ki so uničili celotna naselja. Skupaj so odpravljali hude posledice, ki so jih puščali močni vetrovi, podivjani hudourniki, potres in večkrat celo kobilice. Tudi kuga je terjala davek na celotnem območju. Skupaj so razvijali dejavnosti za preživetje.

Tudi dandanes so vsa naselja v LAS-u združena v eno upravno enoto – UE Ruše. **Srečujejo se s skupnim problemom velikega števila brezposelnih in pomanjkanja delovnih mest. Posledično imata območji Občine Ruš in Selnice ob Dravi že s posebnim Sklepom Vlade RS S o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemsko območje z visoko brezposelnostjo Maribor s širšo okolico (Ur .I. RS št. 53/2013) priznan status problemskega območja z visoko stopnjo brezposelnosti**, na katerem se bodo v obdobju 2013–2018 izvedli dodatni začasni ukrepi razvojne podpore. Tudi Občina Lovrenc na Pohorju nima zato, ker še nima uradno priznanega statusa problemskega območja, nič manjši problem glede nezaposlenosti. Leta 2014 je bila v tej občini 14 % stopnja brezposelnosti.

Po drugi strani pa je na celotnem območju skupno vedenje, da so prebivalci kljub vsem težavam, ki so jih pestile v preteklosti, uspeli ohraniti naravo še v stanju, ki ga lahko brez zadržkov označimo s statusom »neokrnjena narava«. **Še vedno je veliko gozdov, ki po eni strani dajejo možnost razvoju lesno-predelovalnih dejavnosti in s tem novim delovnim mestom.** Nešteto je možnosti **prostočasnih dejavnosti od pohodništva, kolesarstva, ogledov kulturne dediščine** (glažute, mlini, fužine, splavarjenje), še ohranjene igrifikacije v naravi (Jezernik), ipd., ki predstavljajo temelj za vzpostavitev skupne lokalne turistične destinacije, v kateri lahko sodelujejo kmetje s svojo ponudbo dopolnilnih dejavnosti, razna društva, ki lahko s svojimi aktivnostmi popestrijo turistično ponudbo. Na severni strani meji območje LAS-a na Avstrijo, kjer je turistična ponudba vinskih cest že vzpostavljena. Zato je skupen

interes članov LAS-a, da se obe turistični ponudbi povežeta in druga drugo dopolnita.

Pri odločanju o vzpostavitvi LAS so v iniciativni skupini, ki se je vzpostavila zaradi začetne pobude za oblikovanje skupnega LAS-a, upoštevali, da na območju LAS-a živi več kot 10.000 prebivalcev. Dejansko je bilo na dan 01. julij 2014 na območju LAS-a skupaj v vseh treh občinah 14.797 prebivalcev. Torej **gre za manjše območje, v katerem je lažje zagotoviti vključenost vseh zainteresiranih skupin in posledično je vzpostavljanje partnerstva mnogo učinkovitejše, kot če bi šlo za veliko območje. Po drugi strani je na območju LAS-a dovolj kritične mase človeških in ekonomskih virov za učinkovito izvajanje strategije lokalnega razvoja (SLR).**

5.1.2. Velikost območja LAS

Območje LAS Drava (LAS) je sestavljeno iz območij občin Ruše, Selnica ob Dravi in Lovrenca na Pohorju. Zunanje meje navedenih občin predstavljajo zunanje meje LAS-a. Znotraj teh mej je zaokrožena geografska in funkcionalna celota. LAS leži v celoti v Kohezijski regiji Vzhodna Slovenija, znotraj te pa v statistični regiji Podravje. Vse občine spadajo pod Upravno enoto Ruše.

Slika 1: lega in območje LAS Drava v Sloveniji

Celotno območje LAS obsega 209,70 km². Površina posamezne občine je razvidna iz spodnje preglednice.

Preglednica 1: površina LAS, 2014

OBCINA	Površina km ²
Lovrenc na Pohorju	84,40
Ruše	60,80
Selnica ob Dravi	64,50
SKUPAJ LAS	209,70

Vir: [SURS](#)

5.1.3. Strukturne danosti območja

Geološke značilnosti

Območje LAS-a leži v osrednjem toku reke Drave. Tu si je Drava utrla pot med hribovjem. Na hribovju, Kozjaku ter delno v dolini na levem bregu Drave leži območje Občine Selnica ob Dravi. Na hribovju, na severnem delu Pohorja, na desnem bregu Drave, leži Lovrenška kotlina in območje Občine Lovrenc na Pohorju. V nižini, neposredno ob desnem bregu Drave, leži območje Občine Ruše, ki se razprostira tudi na ruški del Pohorja.

Pretežni del območja LAS-a, **80% celotnega območja, je poraslega z gozdovi**. Les je že od nekdaj predstavljal surovino, s katero so se preživljali tukajšnji prebivalci in s katero so plačevali davščine. Drava je vse do 20. stoletja predstavljala pomembno transportno pot, katere pomembnosti ni zamajala niti železnica, zgrajena v 19. stoletju skozi Dravsko dolino do sedanje Avstrije.

Hribovitost, gozdovi in Drava so torej tisti naravni elementi, ki so zaznamovali območje in povezoval prebivalce na območju LAS-a že v preteklosti.

LAS je izrazito hribovito območje, ki ga je predvsem v mlajših geoloških dobah zaznamovalo delovanje tekočih površinskih voda (rečne erozije in akumulacije). Zato je reliefni izgled območja tipično rečni oz. fluvialni. Glavni del reliefa predstavljata hribovita masiva Pohorje na desnem bregu Drave in Kozjak na levem bregu Drave. Vmes je dolina reke Drave. Trije tipi reliefnih značilnosti zahtevajo vsak svoj opis.

Pohorje

Pohorje je predalpsko hribovje. Na območju LAS-a je samo del Pohorja, Ruško Pohorje, ki se razprostira nad Rušami in Lovrenško Pohorje. Osnovna značilnost površja je hribovit relief brez izrazitih vrhov. Velike višinske razlike med slemeni in globokimi dolinami so v preteklosti oteževale prehodnost. Zato se je npr. Lovrenc na Pohorju prvotno imenoval Sv. Lovrenc v puščavi, to pa zaradi značilnosti takratne pokrajine in nepomembne prometne vloge. K današnji podobi Pohorja je veliko prispevala pleistocenska poledenitev. V tej dobi je bila meja večnega snega in leda na nadmorski višini okoli 1300 m, kljub temu na Pohorju (1500m n/m višine) ni bilo ledenikov. Vendar je bil velikega pomena drobir, ki je nastal po otoplitvi in so ga kasneje potoki prenašali s strmin in ga odlagali v obliki velikih *vršajev* v ravninskem delu ob Dravi.

Severni del Pohorja, kjer leži Lovrenška dolina, je v obliki podolja, ki je nastalo v času Panonskega morja, ki je tukaj odložilo peščenjak in lapor. Druga značilnost je *visoko barje*, pri katerem je rastlinski pokrov nekoliko dvignjen, da ga talna voda ne doseže. Visoka barja se napajajo le s padavinsko vodo, ki vsebuje malo mineralnih snovi. Zato tu uspevajo le rastline, prilagojene na skrajne ekološke razmere. Na Pohorju so se barja razvila na nepropustnih glinah in peskih. Ker so slemena dokaj ravna, voda zastaja. Ob razmeroma veliki količini padavin so se najprej razvila močvirja, iz njih pa so nastala barja. Na barjih so številna jezera od katerih so najzanimivejša *Lovrenška jezera* na kilometer dolgem in 300 m širokem območju.

Kozjak

Kozjak je mejno hribovje, ki sega tako v Avstrijo kot v Slovenijo. Zgrajen je iz metamorfnih kamnin: gnajs, filiti, amfibolit, škrljavec. Na prehodu med Dravsko dolino in trdim hribovjem pa so razni laporji, peščenjaki in konglomerati. Za Kozjak so značilni kopičasti in ostri vrhovi. Zaradi prevladovanja trdih metamorfnih kamnin so vodotoki v strma pobočja zarezali strme in globoke grape, po katerih tečejo manjši potoki, ki se vsi zlivajo v Dravo. Zlasti v spodnjem toku teh potokov je bilo včasih veliko žag, okrog njih so nastajala naselja. Na pobočjih, ki jih prekriva debelejši sloj preperelin in prsti, so zaradi trde metamorfne kamninske podlage in strmega naklona pogosti zemeljski zdrsi, ki se sprožijo ob večjih nalivih. Sicer pa so strmine Kozjaka preprečevale naseljevanje. Zato je Kozjak redko naseljen, prevladuje razpršena gradnja.

Dolina Drave

Drava je izrazito vodnata reka, ki se polni s stranskimi pritoki hribovitih potokov, ki se zlivajo v reko. Zato je njen vodostaj neenak, saj je odvisen od padavin. V preteklosti je pogosto poplavljala in nanašala na ravnico prod, pesek in glino. Tako je nastala nižina, primerna za kmetijsko obdelavo. Na desnem bregu Drave leži Ruška dolina, ki je na severu omejena s strugo Drave, na jugu pa s pobočji Pohorja. Med dolino in Pohorjem je vmesni prehodni, gričevnat svet, kjer se stikajo trdne silikatne in mehke terciarne kamnine. Na levem bregu Drave je Selniška dolina, ki je na jugu omejena z Dravo, na severu pa prehaja v strmi kozjaški svet.

Za sedanje površje Selniško-Ruške doline je bila najpomembnejša kvartarna doba. V tem času se je Drava napajala iz ledenika pri Celovcu. Ob taljenju ledenika je s seboj odnašala in v nižinskih delih odlagala prod. Ob visokih vodah ga je kasneje ponovno odnašala in pri tem vrezala nasipine terase. Nastale so štiri glavne terase, med katerimi sta dve izrazitejši. Višja terasa se nahaja na nadmorski višini nad 300 m in je površinsko najobsežnejša. Pokrita je s prodom in laporjem ter debelo plastjo preperelin, kar daje dobro osnovo za poljedelstvo. Druga, nižja terasa, se nahaja na nadmorski višini pod 300 m. Sestavlja jo slabo sprejet prod, zato je prst sušna in za njive in travnike manj primerna. Tu je predvsem gozdnato območje, ki je tudi za naseljevanje manj primerno.

Podnebje

Tudi podnebne značilnosti območja LAS niso povsem enotne. Prepletajo se vplivi predalpske kontinentalne in panonske klime. Prevladujoč vpliv ene ali druge je odvisen od reliefnih razmer. V pohorskem in kozjaškem zaledju je bolj prisoten celinski alpski tip podnebja z izdatno letno količino padavin, kar je posledica reliefnih pregrad, pred katerimi se zračne mase prisilno dvigajo, ohlajajo, ob tem pa se izločajo padavine. Povprečna letna količina padavin narašča z nadmorsko višino.

Globalne klimatske spremembe močno vplivajo na nekoč pomembno klimatsko dejstvo, da je na Pohorju relativno dolgo trajajoča snežna odeja, ki je v višinskem pasu 1100 m trajala od 120 do 150 dni, kar je ugodno vplivalo na razvoj zimskega turizma. **V zadnjih letih je zaradi pomanjkanja snega zimski turizem v zatonu. Zato to območje potrebuje spremembo oz. dodatno turistično ponudbo, s katero bi nadomestili izpad zimskega turizma.**

Ugodna klima, ki je bila razen geografske lege posledica obširnih iglastih gozdov, je omogočila, da je bila lovrenška kotlina pred svetovnimi vojnami znano klimatsko zdravilišče. Tudi danes so naravne razmere podobne, zato je oživitev klimatskega »zdravilišča« eden od potencialov za razvoj sodobnega turizma.

V spodnjem, dolinskem delu, prevladuje panonsko podnebje, ki je nekoliko bolj sušno kot podnebje v hribovitem zaledju.

Vodovje

Glavna vodna žila je Drava z njenimi hribovskimi pritoki. To je stara reka, ki je zaradi tektonskih premikov, erozije in spreminjajočega se reliefa pogosto spreminjala svoj tok. O tem pričajo rečne najdbe na prelazih in od vzhoda proti zahodu potekajoči slemeni. Drava ima snežni rečni režim, kar pomeni, da ima največ vode v času taljenja snega v hribovih, to je maja in junija, ko praviloma vodostaj v drugih rekah že pada. Visok oktobrski in novembrski vodostaj pa je posledica celinskih ciklonskih dogajanj. Območje LAS-a je preprejeno s številnimi hribovskimi potoki. Zaradi količine padavin in snežnega režima so vodnati in zaradi nepropustne podlage imajo vsi hudourniški značaj. Kar je posebej pereče v zadnjih letih, ko so pogosta silovita neurja z veliko količino padavin v kratkem času. Posledice so poplave, erozija območja in plazenje tal.

Medtem ko je poplavno ogroženost nižinskega dela območja Selniško-Ruške doline moč z izgradnjo varovalnih posegov (izgradnja jezov, rokavov, preprek za nanos materiala) močno zmanjšati, celo popolnoma preprečiti, pa je pri preprečevanju erozije in plazenja v hribovitih predelih potrebna velika pozornost pri posegih v naravo. Ker to ni vedno upoštevano, predvsem pri širjenju stanovanjskih gradenj, prihaja v zadnjih letih do vedno pogostejših zemeljskih plazov, ki ogrožajo infrastrukturo in celo življenje.

Prst in rastje

Razgiban relief, neenako podnebje in delovanje površinskih voda se odraža tudi v sestavi in debelini prsti, le-ta pa na rastje. Debelina in sestava prsti sta razen od geološke sestave odvisni tudi od podlage, naklona območja in rastja. Posledica je različna rodovitnost. Na hribovitem delu območja LAS so tanke plasti prsti, zato tu prevladujejo gozdovi, na posekah pa kisli travniki in pašniki. Rodovitna prst se je ohranila na vrhu ravninskega dela slemen. Voda spira kisloto prst na vzpetinah in jo nato odlaga ob vznožju, kjer zaradi prevelike kislosti ni primerna za poljedelstvo. Šele v ravninskem delu, ob Dravi, se spremenijo kemične in fizikalne lastnosti prsti, zato tu, v Selniško – Ruški dolini, obstajajo pogoji za kmetovanje. Zaradi klimatskih razmer in sestave prsti tu dobro uspevajo nasadi jablan in hrušk.

Več kot 80 odstotkov celotnega območja LAS pokrivajo gozdovi. Nekoč so prevladovali bukovi gozdovi, ki pa so jih prebivalci nekontrolirano izsekali, saj so les potrebovali za pridobivanje oglja, v glažutah in fužinah. Poseke so nato zasadili predvsem z jelkami. Danes prevladujejo iglavci. V osrčju Ruškega Pohorja se nahaja pragozd Šumik.

Naselja in urbana naselja

Na območju LAS-a je 28 naselij. Naselja v Selniško-Ruški dolini so strjena naselja, naselja v hribovitem delu LAS-a, razen naselja Lovrenc na Pohorju, so razložena naselja.

Med urbana naselja spadajo naselja: Lovrenc na Pohorju, Ruše in Selnica ob Dravi. **Naselje Ruše je navedeno v Prilogi 5 Uredbe CLLD, in spada med Medobčinska središča in zato posledično v skupino t.i. »fiksni naselij«. Naselja Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi pa sta navedena v Pravilniku, zato spadata v t.i. »variabilni del naselij«.** Vsa naselja imajo sedež občine, pošto, zdravstveni dom, osnovno šolo in vrtce, kulturne domove ter športne objekte. Nobeno naselje nima več kot 10.000 prebivalcev.

Naselje Ruše je občinsko središče Občine Ruše, naselje Selnica ob Dravi je občinsko središče Občine Selnica ob Dravi, naselje Lovrenc na Pohorju je občinsko središče Občine Lovrenc na Pohorju.

Na dan 01.07.2014 je na območju živelo skupaj 14.797 prebivalcev.

5.1.4. Stanje infrastrukture in opremljenost z osnovnimi storitvami

5.1.4.1. Prometna infrastruktura

Glede na vrsto prometnih poti ločimo kopenski promet (cestni in železniški), zračni, vodni, žičniški in poštni/telekomunikacijski promet skupaj z internetom.

Kopenski cestni promet: kopenski cestni promet predstavljajo javne kategorizirane in nekategorizirane ceste, namenjene prevozu vozil, pešcev in drugih udeležencev. Javne kategorizirane ceste se nadalje delijo po pomenu na javne državne in javne lokalne (občinske) ceste. Razvidno iz spodnje preglednice je na območju 298,20 km javnih cest. Zadnji podatki o cestah so bili v SURS objavljeni leta 2015 in veljajo za stanje v letu 2012.

Preglednica 2: javne državne in lokalne ceste, 2012

občina	državne ceste km	lokalne ceste km	Skupaj/občina km
Lovrenc na Pohorju	22,70	78,30	101,00
Ruše	18,20	85,30	103,50
Selnica ob Dravi	29,80	63,90	93,70
Skupaj	70,70	227,50	298,20

Vir: SURS

Skozi območje LAS-a, na levem bregu Drave, je speljana cesta državnega pomena, ki je glavna in edina transportna pot po Dravski dolini med Mariborom in Dravogradom. **Je logistično in transportno zelo obremenjena cesta, saj povezuje avtocestni križ pri Mariboru, kjer je stičišče glavnih prometnih poti iz vzhodne in severne Evrope, s kraji slovenske in avstrijske Koroške. Po desnem bregu Dravi je speljana regionalna cesta, ki povezuje Lovrenc na Pohorju z Rušami in naprej z Mariborom. Cesta se razcepi tako, da je preko mosta na Dravi po levem bregu povezana še s Selnico ob Dravi.** Ostale ceste so ceste lokalnega pomena in povezujejo naselja. Večina teh cest je asfaltiranih, razen cest, ki povezujejo posamezne zaselke ali razpršena razložna naselja. Te ceste so ožje, makadamske in praviloma jih uporabljajo zgolj tamkajšnji prebivalci. Prav slednje ceste postajajo v zadnjem času priljubljene pohodniške poti in poti za gorsko kolesarjenje.

Tematske poti: to so javne nekategorizirane poti, namenjene prostočasnim aktivnostim. Na območju LAS-a so naslednje tematske poti:

- Gozdna učna pot »Uršankovo«, dolžina 3 km, ki predstavlja sredogorski gozd z njegovimi sestavnimi deli. Nudi užitek v prepletu naravnih lepot, zgodovine območja, novih spoznanj ter prijetne sprostitve v zdravem okolju;
- Ruška planinska pot, ki povezuje zanimive točke osrednjega dela Pohorja, sotesko Lobnice in pohorski pragozd;
- Ruška vinska pot, dolžina poti 2 km, asfaltirana krožna poti med sončnimi vinskimi goricami, pelje mimo 24 vinskih hramov, 6 kapelic, galerije - kleti, vinogradniškega muzeja na prostem in številnih drugih znamenj, posvečenih najlepši rožici - vinski trti v vseh letnih časih;
- Šest sprehajalnih poti: "Pod goroj", »Gregorc", "Ob mlinščici", "Meranovo", "Pečke", "Po zadržavju" »Jabolčna pot«, sadjarska učna pot za kolesarje in pohodnike,
- planinska pot po Šturmovi grabi na Sv. Duh na Ostrem vrhu, Učna pot na Janževo goro, Gozdna učna pot LD Boč na Kozjaku,
- urejene so številne planinske pešpoti do vseh koč na Ruškem in Lovrenškem Pohorju in pešpoti po Kozjaku;
- po celotnem območju je več kolesarskih poti z različnimi težavnostnimi stopnjami. Povezane so s kolesarskimi potmi v sosednjih območjih, od katerih je najpomembnejša povezava s kolesarskimi potmi v Avstriji.

Železniški kopenski promet: železniški transport je eden od najbolj varnih, udobnih in energetsko učinkovitih načinov motoriziranega kopenskega transporta. Skozi LAS, največ na desnem bregu Drave, je bila železniška povezava med Maribor in Dravogradom zgrajena že leta 1863. Danes ima na območju LAS-a štiri postaje in sicer: v Bistrici ob Dravi, v Rušah, v Rušah pri tovarni in na Fali. Železniški promet je velikega pomena v smislu javnega potniškega promet, predvsem med Rušami in Mariborom, kakor tudi transportno-logističnega pomena med Mariborom in Koroško.

Zračni promet: na območju LAS-a ni letališč, zato območje nima zračnega prometa. Hribovite danosti, strma pobočja, dajejo možnost ponudbe za rekreativne turistične dejavnosti jadralno zmajarstvo, ki pa še ni razvito.

Vodni promet: prebivalci Pohorja in Kozjaka so že zgodaj začeli izkoriščati vodo v transportne namene. Po hudourniških strugah in potokih so spravljali les v dolino, do Drave. Drava je bila pomembna

transportna pot iz severa proti jugu. Znani so bili dravski splavarji. Splavarjenje po reki Dravi ima bogato tradicijo, začetki segajo v 13. stoletje, ko se je splav uporabljal za prevoz vojakov in njihove opreme. Zaradi vse večjega povpraševanja po tesanem lesu iz okoliških pohorskih in kozjaških gozdov v 19. in začetku 20. stoletja, je splavarstvo po Dravi doživljalo razcvet vse do konca II. svetovne vojne, ko je železnica v celoti nadomestila rečni transport. **Danes se splavarjenje po Dravi ponovno obuja v turistične namene.**

Žičniški promet: danes je žičniški promet uporabljen zgolj v turistične namene na smučiščih na Ruškem in Slivniškem Pohorju.

Poštni/telekomunikacijski promet skupaj z internetom: Poštni promet je tista vrsta storitvene dejavnosti, katere omrežje je najgostejše, tako v najožjem lokalnem okolju kot v državi in svetu. Je tudi najstarejša storitev prenosa sporočil. Z razvojem človeka se je spreminjala samo njegova oblika. V naših krajih so se poštne storitve najbolj razmahnile v času vladanja Marije Terezije in Jožefa II. Sprva zgolj pisemskim pošiljkam se je kasneje pridružil tudi telefon, ki se je v zadnjih desetletjih razdelil na telefon in internet. Na območju LAS-a so tri poštne poslovalnice: v Rušah, Selnici ob Dravi in Lovrencu na Pohorju, ki v celoti zadostujejo obsegu poštne prometa na območju LAS-a. Ker je bila pred leti pošta združena s telefonijo (PTT), je na vsaki poštni enoti tudi telefonska centrala, ki omogoča dostop do stacionarne telefonske povezave vsem gospodinjstvom v okolici občinskih središč. Izven dosega so samo gospodinjstva v razpršenih razloženih naseljih.

Podobno je tudi s kablensko televizijo in internetnim dostopom. Vsa gospodinjstva v okolici občinskih središč in v strjenih naseljih imajo možnost priklopa na kablensko televizijo in dostopa do internetnih storitev (preko optičnih kablov). Dostop do ustrezno hitre internetne povezave postaja že skorajda temeljni pogoj kvalitetnega bivanja in ena izmed temeljnih človekovih pravic. Z internetom so prepredene skoraj vse pore našega življenja: poslovanje v podjetju, opravljanje šolskih obveznosti, družabno življenje prek družbenih omrežij, elektronske pošte. **Vendar je še vedno velika težava pri zagotavljanju dostopa do internetnega omrežja predvsem prebivalcem, ki živijo v pohorskih in kozjaških razpršenih naseljih.** Delno se v zadnjem času to odpravlja z gradnjo širokopasovnega telekomunikacijskega omrežja in s sredstvi za odpravljanje t.i. »belih lis« na podeželju. Na območju LAS-a je preko širokopasovnega omrežja omogočen dostop do interneta tudi bolj oddaljenim gospodinjstvom, vendar še vedno ne vsem.

Na območju Občine Ruše je vedno več možnosti dostopanja do brezplačnih internetnih storitev (WiFi). Ta možnost se širi tudi na območje Občine Selnica ob Dravi, medtem ko na območju Občine Lovrenc na Pohorju te možnosti še ni.

Iz zgoraj opisanega sledi, da je na območju LAS-a dobro razvejana skoraj vsa vrsta prometne infrastrukture. Vendar pa lahko predvsem prevoz in mobilnost predstavljata eno izmed največjih nevarnosti (če ne največjo) za prihodnost naravnega prostora, v katerem leži območje LAS-a. Promet onesnažuje zrak in povzroča hrup ter ima negativen vpliv na okolje in človeka, saj je velik povzročitelj emisij toplogrednih plinov. Kajti, skozi območje LAS je speljana glavna tranzitna povezava med Podravjem in Koroško; prostega časa in počitnic si ni mogoče predstavljati brez mobilnosti; tudi vsakodnevno življenje vključuje visoke mobilne zahteve. **Zato bo v želji po turističnem razvoju območja istočasno potrebno posvetiti veliko pozornost ureditve trajnostne mobilnosti na območju LAS.**

5.1.4.2. Komunalna infrastruktura

Vodooskrba

Glede na to, da območje LAS-a leži na vodnatem območju, ni bilo nikoli zaznati pomanjkanja pitne vode. Vendar je industrija v Rušah in kmetovanje v selniško-ruški dolini onesnažilo pitno vodo, zato je bila že zgodaj izpostavljena potreba po enotnem zajemanju in sprotnem kontroliranju pitne vode. Že leta 1951 je bil na lokaciji zgornje nepropustne podzemne terase v Rušah zgrajen Vodnjak Ruše I, ki se je in se še danes napaja iz pohorskih voda. Naslednje leto je bil v gozdnatem področju, na desnem bregu reke Drave severno od Ruš, na lokaciji spodnje podzemne terase v Rušah, zgrajen še Vodnjak Ruše II, katerega vir je podtalnica - filtrat reke Drave in podtalnica zaledja v smeri Pohorja.

Naselja v Selniški dolini na levem bregu Drave se s pitno vodo napajajo iz črpališče Selniške dobrave v Občini Selnica ob Dravi. Podtalnica črpališča se pretežno napaja iz podtalnice - infiltrirane Dravske vode in iz zaledja Kozjaka. Razen treh glavnih vodnjakov je na hribovitem območju Kozjaka še manjše vodno zajetje Duh na Ostrem vrhu, na Ruškem Pohorju pa vodno zajetje Areh-Log.

Vodovodno omrežje na območju Občine Ruše in Selnica ob Dravi je zaupano v upravljanje Mariborskemu vodovodu, ki redno izvaja tudi analizo pitne vode. **Rezultati analize iz leta 2014 kažejo,**

da je pitna voda iz črpališč Selniška dobrava in Ruše I neoporečna, medtem ko vodo iz črpališča Ruše II ne priporočajo za pitje.

Slika 2: vodnjak Ruše II

V preteklosti so bili vodnjaki v Lovrenški kotlini na Pohorju zelo pomemben vir vode. Vodo iz vodnjakov so uporabljali za kuhanje, pranje, pitje, umivanje, za napajanje živine itd. Z večanjem števila prebivalcev se je povečalo onesnaževanje okolja in s tem tudi podtalnice, iz katere so se in se še polnijo vodnjaki. Zato so v Lovrenški kotlini začeli s postopno izgradnjo vodovodnega omrežja, s čimer so vodnjaki počasi začeli izgubljati svojo vlogo. V Lovrenški kotlini se je javni vodovod sistematično in celostno začel urejati šele pred leti, ko je Občina Lovrenc na Pohorju zgradila javno vodovodno omrežje, s čimer so z vodo iz javnega omrežja oskrbljeni tudi prebivalci manjših naselij: Smolnik, Fala, Ruta, Činžat, Puščava. Upravljanje in vzdrževanje javnega vodovodnega omrežja je Občina zaupala gospodarski javni službi oskrbe s pitno vodo (Režijski obrat Občine Lovrenc na Pohorju). Skladnost pitne vode z izvajanjem notranjega nadzora po HACCP izvaja Mariborski vodovod, redno pa se izvaja tudi državni monitoring pitne vode.

Na območju LAS-a ni nikoli primanjkovalo vode, opažena so samo občasna nihanja vodostajev, ki so posledica vremenskih razmer. Iz spodnje preglednice je razvidno, da je na javno vodovodno omrežje v LAS-u priključenih nekoliko več kot polovica gospodinjstev. Vodooskrba manjših zaselkov in razloženih naselij poteka individualno iz lastnih zajetij in vodovodnih sistemov, ki niso evidentirani. Vir lastnih zajetij so zajetja bližjih pohorskih ali kozjaških potokov. Lastna zajetja tudi niso del monitoringa.

Preglednica 3: javno vodovodno omrežje in delež priključenih gospodinjstev, 2014

občina	Dolžina javnega vodovodnega omrežja v km	Število gospodinjstev		Delež priključenih gospodinjstev
		vseh gospodinjstev	priključenih gospodinjstev	
Lovrenc/ Pohorju	61,2	1280	800	62,50
Ruše	56,88	3123	1649	52,80
Selnica ob Dravi	32,49	1827	975	53,37

VIR: Letno poročilo 2014 Mariborski vodovod, podatki občin

Tako kot povsod po Sloveniji se tudi na območju LAS-a v zadnjem času spodbuja pitje vode. Na območju LAS-a so trije javni pitniki že vzpostavljeni na območju Občine Selnica ob Dravi. Pobuda za njihovo vzpostavitev pa je bila dana že tudi na Občini Ruše.

Slika 3: javni pitnik v Občini Selnica ob Dravi

Kanalizacija

Možnost odtekanja odpadnih voda po hribovitem območju in izpusti v številne vodotoke so pogojevali priložnost, da prebivalci območja LAS-a niso posvečali posebne pozornosti odvajanju odpadnih voda, tako sanitarnih kot meteornih. Vse je odteklo v potoke in nato v Dravo. Vse tako dolgo, dokler se pred dvema desetletjema ni začel izvajati prvi projekt očiščevanja Drave, ko so se začele graditi prve čistilne naprave, ki so preprečevale direktno odtekanje odpadnih vod v Dravo. Postopki osveščanja prebivalcev glede čiščenja odpadnih voda so bili dolgotrajni in ko so dosegli cilj, da so se prebivalci začeli zavedati pomena varovanja voda, so naleteli na težavo, da je čiščenje odpadnih voda povezano z velikimi investicijami. Na pomoč so priskočile občine, ki so s pomočjo evropskih sredstev za regionalni razvoj **zgradile primarne kanalizacijske vode in čistilne naprave. Izgradnja sekundarnega omrežja pa pomeni priključitev posameznih gospodinjstev na javno kanalizacijo. Marsikje se to še ni zgodilo, zato je na območju še vedno veliko greznic in izpustov v naravo.**

Leta 2014/ 2015 je bila v okviru projekta *Zgornja Drava – Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave* v Občini Selnica ob Dravi zgrajena nova čistilna naprava. Gre za izgradnjo primarnega kanalizacijskega sistema, ki bo šele z izgradnjo sekundarnega omrežja omogočal posamezne hišne priključitve. To pomeni, da bodo imeli vsi uporabniki v nižinskem predelu možnost priključitve na javno kanalizacijo. **Drugi, ki so preveč oddaljeni od mreže primarnih kanalizacijskih vodov, pa bodo morali poiskati drugo rešitev.**

Na območju Občine Lovrenc na Pohorju je »razpršen« kanalizacijski sistem. V samem naselju Lovrenc je zgrajena javna kanalizacija, kjer imajo gospodinjstva možnost priklopa na ločen kanalizacijski sistem (ločene meteorne vode od fekalnega sistema). V bližnji prihodnosti bo podoben sistem zgrajen še v drugih strjenih naseljih (agromelioracija), medtem ko gospodinjstva na oddaljenih področjih ne bodo imela možnosti priklopa na javno kanalizacijo, saj bi bila izgradnja javnega kanalizacijskega omrežja do odročnih hiš ali naselij predraga. **Zato bodo ta gospodinjstva deležna participativnih pomoči pri izgradnji lastnih malih čistilnih naprav.**

Čistilno napravo za sanitarne odpadne vode ima tudi Lovrenc na Pohorju. Nahaja se na južnem delu naselja Lovrenc na Pohorju. Prečiščena voda se izpušča v potok Radoljno.

Slika 4: nova čistilna naprava v Selnica ob Dravi

Slika 5: čistilna naprava v Lovrencu na Pohorju

Nižinski del Občine Ruše ima zgrajenih 42 km kanalizacijskega omrežja, s katerim pokrije nekaj več kot polovico gospodinjstev. Občina je v lanskem letu naročila izdelavo študije glede celostne ureditve kanalizacijskega omrežja.

Iz spodnje preglednice je razvidno, **da je na območju LAS-a 51,17% gospodinjstev priključeno na kanalizacijsko omrežje.** Sam delež priključenih je sicer nizek. Vendar je potrebno upoštevati, da so v Občini Selnica ob Dravi leta 2014/2015 zgradili kanalizacijsko omrežje, na katerega bo možno v prihodnosti priključiti dodatnih 900 gospodinjstev. Upoštevati razpršenost naselij in zaselkov, kamor je izgradnja javne kanalizacije ne samo tehnično težavna, pač pa tudi stroškovno zelo visoka. **Zato se na teh območjih vzpodbuja gradnja zasebnih malih čistilnih naprav.**

Preglednica 4: javna kanalizacija na območju LAS, 2014/2015

občina	Dolžina km	Št. gospodinjstev	Število komunalnih priključkov	Delež priključenih na kanalizacijo
Lovrenc na Pohorju	21	1280	985	76,95
Ruše	42	3123	1874	60,01
Selnica ob Dravi	9,6	1827	329	18,01
SKUPAJ		6230	3188	51,17

Vir: NIGRAD, Obstoječe stanje 2014/2015 ;

Energetika

Če izhajamo iz energetike kot gospodarske panoge, ki pomeni pridobivanje, trgovanje, prenos in uporabo vsake energije, potem je LAS izredno energetsko učinkovito območje. Kot najpomembnejše je na območju pridobivanje energije s pomočjo **vodnih virov**. Na reki Dravi, ob starem falskem gradu, je bila zgrajena prva hidroelektrarna v Slovenije, **HE Fala**. Njena gradnja se je začela že leta 1913, dokončali pa so jo 1918. V času izgradnje je predstavljala eno najmodernejših tovrstnih naprav v srednji Evropi. Danes lahko HE Fala proizvede 260 milijonov kWh. HE Fala je ohranila del elektrotehniške opreme iz časa njenega nastanka, ki danes služi kot Tehniški muzej.

Male hidroelektrarne (MHE): Leta 20011 je bila na reki Lobnici, na lokaciji stare male elektrarne v Kovaštvu Pogačnik, ki je prenehala obratovati v zgodnjih 50. letih prejšnjega stoletja, na novo postavljena mala hidroelektrarna Ruše s povprečno letno proizvodnjo je 0,6 GWh. V Registru potrdil o izvoru energije iz OVE so kot MHE registrirane tudi MHE HLEBIČ ŽAGA - Smolnik pri Rušah, MHE ČINŽAT 1 – Činžat in MHE ČINŽAT 2 – Činžat.

Slika 6: mala HE Ruše

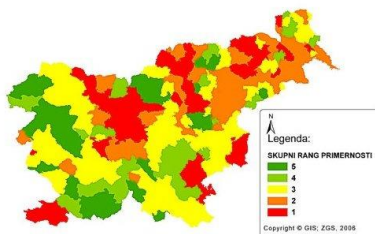
Slika 7: HE Fala

Na območju LAS-a sta tudi dve **mali sončni elektrarni** (MSE) in sicer MSE KZ Selnica 1 in MSE KZ Selnica 2.

Iz lokalnih energetskih konceptov (Lovrenc na Pohorju, Selnica ob Dravi, Ruše), ki s bili za vse tri občine na območju LAS-a izdelani do leta 2011, izhaja skupna ugotovitev, **da je na območju velik, trenutno še neizkoriščen potencial pridobivanja energije iz bio mase**. V nižinskem delu območja, kjer je razvito kmetijstvo, obstajajo možnosti pridobivanja električne in toplotne energije s pomočjo bio plina, pridobljenega iz kmetijskih surovin (koruza) in živinskih ostankov (gnoj, gnojevka), medtem ko v hribovitem delu območja obstaja možnost pridobivanja toplotne energije iz lesnih ostankov, ki ostanejo pri predelavi lesa, največ pa iz naravnih lesnih odpadkov direktno iz gozdov. **Z meritvami ob izdelavi energetskih konceptov je bilo tudi ugotovljeno, da so vse javne zgradbe izredno energetsko potratne**, da je na območju Občine Lovrenc na Pohorju že v izvajanju projekt daljinskega ogrevanja na lesno bio maso (DOLB) za oskrbo s toplotne energije tako za javnih zgradb kot zasebnih odjemalcev. Slednje priporočilo sledi tudi iz spodnje slike, kjer je Zavod za gozdove opredelil območja v Sloveniji glede na primernost izrabe lesne biomase. V skladu s tem priporočilom spada območje LAS-a v območje 5 -najbolj primerno (zelena barva).

Slika 8: primernost območij za lesno bio maso

Vir: Zavod za gozdove

Plin je kot energent na območju LAS-a slabo koriščen. Plinsko omrežje je zgrajeno zgolj v strjenem naselju Ruše in Bistrica pri Rušah, skupaj je 27,1 km plinskega omrežja.

5.1.4.3. Infrastruktura za šport, rekreacijo in kulturo

Športna infrastruktura v urbanih naseljih: večina športne infrastrukture je zgrajena v urbanih naseljih, ki so upoštevana v metodologiji za izračun finančnega okvirja ESRR

Tako je v naselju Ruše športni park, zgrajen leta 2007. Obsega tri športne komplekse. Pokriti bazen, wellness vsebuje dve finski, dve turški in infrardečo savno in fitness . Na kegljišču so na razpolago štiri popolnoma avtomatizirane steze. Zunanje športne površine so namenjen malemu nogometu, košarki, odbojki na mivki in ruskemu kegljanju.

V ostalih dveh naseljih, Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi, so tri večnamenske športne dvorane, športna igrišča (nogomet, odbojka), ki so v sklopu osnovnih šol. **Večina spremljajočih športnih objektov je bila zgrajena pred več leti, brez sprotnega vzdrževanja, zato nekatera postajajo že nevarna za obiskovalce in pridobivajo status degradiranosti.**

Ostala infrastruktura: V naravnem okolje je več športnih poti, ki so jih oblikovali sami uporabniki (tekaške poti po Pohorju, pohodniške poti na Lovrenška jezera, proge za tek na smučeh). **Vsa navedena infrastruktura se lahko ob dodatnih vlaganjih posodobi in tako postane primerna za širšo uporabo in tudi v turistične namene.**

Infrastruktura namenjena kulturi

Za izvajanje kulturnih dogodkov se uporabljajo kulturni domovi, ki se v različnih naseljih različno imenujejo. V Selnici ob Dravi se imenuje Hram kulture, v Lovrencu na Pohorju Prireditveni center, v Rušah pa Dom kulture. Hram kulture in Prireditveni center sta novi zgradbi, medtem ko **Dom kulture v urbanem naselju Rušah spada med degradirane stavbe.** V Rušah je tudi letni oder v naravi..

5.1.5. Opis stanja okolja in narave

Okolje

Zrak

Les je bil in, kot je razvidno in energetskih konceptov (Lovrenc na Pohorju, Selnica ob Dravi, Ruše), je še vedno največji energent v gospodinjstvih. Vendar ta energent zaradi izpustov CO₂ in prašnih delcev, ki jih povzročata nepopolno izgorevanje lesa, po eni strani slabo vpliva na kvaliteto zraka, po drugi strani pa je v energetskih konceptih prav izraba lesne biomase predlagana kot najprimernejši energent, s tem, da je priporočena zamenjava kurilnih naprav na trda goriva v stanovanjskih zgradbah z novejšimi napravami, ki imajo vgrajene čistilce izpušnih plinov. V strjenih naseljih se priporoča izgradnja skupnih kotlovnice na lesno bio maso, ki bi ogrevale javne prostore (kot je primer projekta DOLB v Lovrencu na Pohorju). Vsi ostali porabniki energije prispevajo predvsem k emisijam CO₂, saj uporabljajo energente fosilnega izvora (kurilno olje, UNP). Na območju LAS-a so že sprejeti cilji za zmanjševanje emisij tako, **da se morata zmanjšati raba kurilnega olja za ogrevanje in raba električne energije.**

Voda

Povsod po območju LAS-a se opravljajo redni pregledi skladnosti pitne vode. Pitna voda je bila praviloma **v letu 2014 ocenjena kot skladna** z zahtevami Pravilnika o pitni vodi, z redkimi izjemami. Vzrok neskladnosti je bilo povišano skupno število mikroorganizmov in enterokokov, kar nakazuje na starejše fekalno onesnaženje. Zato so na območju Občine Ruše izvzeli iz uporabe za pitje vodo iz vodnjaka Ruše II, na območju Občine Lovrenc na Pohorju, kjer so še pred leti vsi uporabljali vodo iz lastnih vodnjakov, pa so v letih 2011-2014 graditi javno vodovodno omrežje. Voda v tem omrežju je pod redno kontrolo skladnosti pitne vode s Pravilnikom o pitni vodi. Žal se skladnost pitne vode s Pravilnikom o pitni vodi ne ugotavlja v zasebnih vodnjakih in zasebnih zajetjih. Teh je na območju LAS-a skoraj 50%.

Degradiranost

Degradiranost se nahaja v urbanih naseljih Ruše in Selnica ob Dravi, ter v podeželskih naseljih Bezena in Bistrica ob Dravi

V Rušah so glavna degradirana območja: opuščena ali prestrukturirana nekdanja proizvodna območja (TDR), območja slabo zasnovane (prevoznost, dostopnost) in vzdrževane stanovanjske gradnje, širša okolica železniške postaje

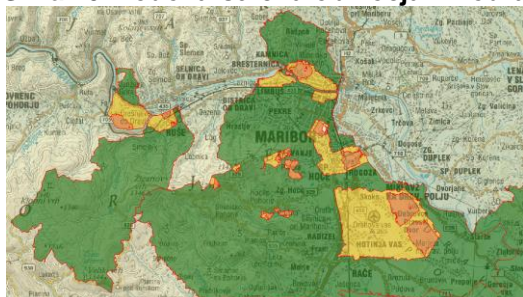
V Selnici ob Dravi je kot t.i. je glavno degradirano območje ob gramozni jami in stanovanjski fond v središču naselja.

V Bezeni je t.i. »mešano degradirano območje«, kjer se prepleta novi stanovanjski del s centralnimi in proizvodnimi dejavnosti.

Rače – Fram, Ruše, Slovenska Bistrica in Starše (Uradni list RS, št. 24/07, 32/11, 22/13 in 79/15), v nadaljevanju Uredba o VVO. Uredba je določila, da so območja zajetij okoli črpalnih vrtin in zajetih izvirov, medtem ko so notranja območja razdeljena v: najožje območje »VVO I« na spodnji sliki označeno z rdečo, ožje območje »VVO II« označeno z rumeno in širše območje »VVO III« označeno z zeleno barvo. Iz slike je razvidno, da je v okolici naselja Ruše VVO II, medtem ko je velik del Pohorja nad Rušami opredeljen kot območje VVO III.

Slika 10: vodovarstvena območja v Podravju

Vir: Mariborski vodovod

5.2. Gospodarski položaj območja LAS

Na gospodarski položaj območja vplivajo gospodarske dejavnosti in kmetijstvo. Zato bo v nadaljevanju prikazano stanje na obeh področjih.

5.2.1. Opis glavnih gospodarskih dejavnosti

Območje LAS Drava sestavljajo tri občine, Ruše, Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju, ki si med seboj delijo velik del hribovja Pohorja in Kozjaka, pa vendar v občinah Ruše in Selnica ob Dravi prevladujejo drugačni geografski pogoji za dejavnosti, kot v občini Lovrenc na Pohorju. V slednji prevladuje gozd, travniki in pašniki, medtem ko je v ostalih dveh občinah, ki se razprostirata po Dravski dolini, omogočeno tudi kmetovanje. V Občini Ruše je razvita industrija, ki lokalnim prebivalcem nudi vrsto zaposlitev. Ne glede na geografske pogoje pa je v zadnjih letih na območju vedno več dejavnosti, ki nakazujejo na urbanizacijo podeželskega območja. Iz spodnje preglednice je razvidno, da je bilo leta 2014 na območju registriranih 1051 subjektov, od katerih se jih je največ, 40,63%, ukvarjalo z vsemi oblikami trgovanja. Sledijo storitvene dejavnosti z neka manj kot 19%, gradbeništvo s slabimi 13%. Na območju kar 9 ponudnikov zdravstvenih storitev. Posebna pozornost pa mora biti namenjena osmim proizvajalcem kemičnih sredstev. Direktno na ruralnost je vezanih samo 7,61% dejavnosti (dopolnilne dejavnosti na kmetiji in predelava lesa). Navedeno potrjuje, **da se območje LAS-a počasi urbanizira in se spreminja v sub urbano območje.**

Preglednica 6: dejavnosti na območju LAS, 2014

OBCINA	Dopolnilne dejave	Predelava lesa*	Proiz. el. en	Gradbeništvo	Trgovina	Gostinstvo	Prevoznitvo	Proiz. Kemi. lzd.	Zdravstvo	Druge storitve	SKUPAJ
Lovrenc/Pohorju	19	8	1	26	75	20	6	0	1	24	180
Ruše	13	5	7	56	221	84	9	8	6	124	533
Selnica ob Dravi	28	7	2	47	131	60	13	0	2	48	338
skupaj	60	20	10	129	427	164	28	8	9	196	1051
delež%	5,71	1,90	0,95	12,27	40,63	15,60	2,66	0,76	0,86	18,65	100

Vir: AJPES *brez dopolnilnih dejavnosti, s.p. ** zajet tudi turizem

5.2.2. Stanje na področju gospodarstva

V desetletnem obdobju 2005 – 2014 se je število registriranih poslovnih subjektov povečalo za 50,33%. Leta 2005 je bilo registriranih 529, leta 2014 pa 1051 poslovnih subjektov.

Preglednica 7: število podjetij na območju LAS , 2005 – 2014

Občina	Število podjetij									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lovrenc /Pohorju	82	88	91	130	146	143	155	152	173	180
Ruše	270	289	305	445	467	495	499	498	527	533
Selnica ob Dravi	177	181	181	272	291	305	316	316	333	338
LAS skupaj	529	558	577	847	904	943	970	966	1033	1051

VIR: SURS

Nadaljnja analiza gospodarskih subjektov kaže, da je bilo leta 2014 med subjekti večina podjetij z enim **(samo)zaposlenim, kar dokazuje, da je podjetništvo med prebivalci vedno bolj razvito**. Prevladuje oblika samostojnega podjetništva, 512 subjektov. Če k temu prištejemo še 60 nosilcev dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, je skupaj več kot polovica samozaposlitev. Zastopanost gospodarskih družb v primerjavi z ostalimi oblikami dejavnosti je približno enaka. Tudi ti podatki dokazujejo, da je območje vedno bolj urbanizirano, še posebej, če upoštevamo, da na njem deluje kar 11 subjektov javne uprave.

Preglednica 8: gospodarski subjekti po obliki, LAS, 2014

Občine	Dopol. dej	s.p	g.d.	Ostalo	javna uprava
Lovrenc na Pohorju	19	98	18	43	2
Ruše	13	236	132	146	6
Selnica ob Dravi	28	178	84	45	3
SKUPAJ	60	512	234	234	11

Vir: lastni preračun na podlagi podatkov SURS in AJPEŠ

Industrija

Med gospodarskimi subjekti je posebej potrebno izpostaviti industrijo. Najprej kemično industrijo v Občini Ruše. Tu je registriranih 8 poslovnih subjektov s kemično dejavnostjo. Med njimi je najpomembnejši začetnik kemične industrije v Rušah, Tovarna dušika Ruše, po kateri so Ruše postale svetovno znane. V domačem okolju pa je tovarna in dim, ki se nenehno vije iz dimnika, **simbol nezdravega, onesnaženega okolja**. Nastanek tovarne sega v obdobje prve svetovne vojne, ko je vojna industrija potrebovala karbid in dušik. Zato so vojaške velesile iskale lokacijo za postavitev tovrstne tovarne. Odločile so se za Ruše, med drugim tudi zaradi bližine HE Fale, ki je zmogla proizvesti dovolj elektrike za potrebe nove tovarne. Obratovati je začela pomladi leta 1918 :« *V cvetočo pomlad so začeli bruhati dimniki temne oblake dima, ki so vsebovali fini apneni in antracitni prah.*» (citirano iz *Kronike: Kemična industrija v Mariboru*). Prav po tem dimu je bila prepoznavna dolina Drave pri Rušah. Danes od te tovarne deluje zgolj podjetje TDR INŽENIRING, ki nudi tehnična svetovanja. S kemično proizvodnjo se danes še ukvarjajo; AGRO RUŠE, ki proizvaja razkužila, pesticide in druge agrokemične izdelke, IMERYS FUSED MINERALS RUŠE, ki proizvaja nekovinske mineralne izdelke (kondenziran aluminijev oksid), HDS SKUPINA, ki proizvaja razkužila, pesticide ter SOLARVALUE PROIZVODNJA, TDR LEGURE in TDR-METALURGIJA, ki proizvajajo razne kemične izdelke.

Razen kemične industrije je na celotnem območju razvita **kovinska industrija**- predelava/obdelava kovin in orodja (HMEZAD Jeklo, MEGA-METAL, MS Metal, S.H. WELZ , STRUC Tovarna kos in srpov. V Selnici ob Dravi je uspešno podjetje za **tekstilna vlakna** (volna) SOVEN.

Samostojni podjetniki izvajajo najrazličnejše dejavnosti, od klasičnih obrtnih (gradbeništvo, avtomehanika, pekarstvo, cvetličarstvo, itd.), do novodobnih dejavnosti vezanih na IKT (računalništvo, spletne strani, ipd.), na pomoč soljudem (reševalci), na osebne storitve nege telesa ipd., pasji saloni, itd. S svojimi dejavnostmi vplivajo na kvaliteto življenja na območju LAS. Še posebej je to opazno na območju Lovrenca na Pohorju. Tu je bil način življenja tak, da so ljudje delali le za lastne potrebe. Nekmečka opravila obrtne narave so zato posebej priučeni ljudje opravljali na domu naročnika. Podatki o obrtnikih so zelo skopi, je pa znano, da je bilo npr. že leta 1843 v Lovrencu 11 obrtnikov. Obrtne dejavnosti so se v Lovrencu na Pohorju razmahnile šele v začetku tega stoletja.

Turizem

Na celotnem območju LAS-a si posamezni akterji že vrsto let prizadevajo vzpostaviti turizem kot pridobitno dejavnost.

Za turizem so najprej pomembne nastanitvene zmogljivosti. **Iz spodnje preglednice je razvidno, da so nastanitvene zmogljivosti vzpostavljene neenakomerno.** Odvisne so od razvitosti spremljajoče ponudbe. Največ jih je v Občini Ruše, kamor **spadajo smučišča na Ruškem Pohorju (Areh).** Na drugih območjih LAS-a se sramežljivo prebujajo doživljajski turizem (Jabolčna pot, kolesarske poti, Lovrenška jezera ipd.). Temu je trenutno prilagojena tudi nastanitvena ponudba. V opazovanem obdobju 2008 do 2014 je razvidno, da se število sob za turistično nastanitev na območju LAS-a povečuje. Iz preglednice je tudi razvidno, da se v Občini Lovrenc na Pohorju nastanitvene zmogljivosti – število ležišč počasi povečuje. Iz 7 ležišč na 36 ležišč. Medtem se je v Občini Selnica ob Dravi število ležišč v istem obdobju zmanjšalo za 16 ležišč. V Občini Ruše je opazen trend nenehnega povečevanja tako sob kot ležišč.

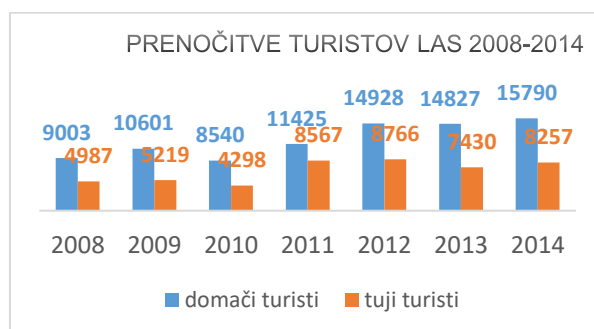
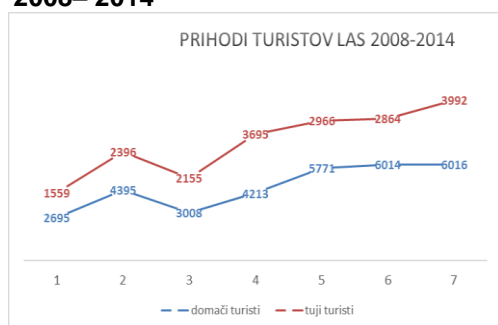
Preglednica 9: prenočitvene zmogljivosti, sobe in ležišča 2008 - 2014

Občina	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	Št sob	št ležišč	Št sob	Št ležišč	Št sob	Št ležišč	Št sob	Št ležišč	Št sob	Št ležišč	Št sob	Št ležišč	Št sob	Št ležišč
Lovrenc/Pohorju	3	7	7	23	7	23	7	23	9	30	9	32	10	36
Ruše	101	462	96	462	101	408	118	492	102	436	132	560	133	564
Selnica ob Dravi	23	111	23	112	23	108	26	108	26	108	25	105	19	95
Skupaj	127	580	126	597	131	539	151	623	137	574	166	697	162	695

Vir: SURS

Pri analizi turizma je pomembna tudi kategorija turistov. Domači, tuji. Razlike med občinami so velike. V Občini Lovrenc na Pohorju so podatki o turistih beleženi šele od 2013 naprej. S številom turistov izstopa občina Ruše, čeprav je v tej občini opazen trend upadanja števila turistov. Pozitiven trend je opaziti samo v Občini Selnica ob Dravi, kjer je v letu 2014 bilo 219% več turistov kot leta 2011. Prav na račun povečevanja turistov v Občini Selnica ob Dravi gre pripisati podatek, **da se na območju LAS-a kot celote v obdobju od 2008 do 2014 nenehno povečuje tako število turistov kot število nočitev.** Spodnji preglednici prikazujeta nenehen trend povečevanja tako prihodov kot prenočitev turistov v letih od 2008 do 2014.

Graf 1: prihodi domačih in tujih turistov, Graf 2: prenočitve turistov LAS, 2008-2014

Vir: SURS

Iz navedenih podatkov o turizmu izhaja, da je posamezno ležišče v povprečju zasedeno 35 dni na leto. To neizkoriščenost kapacitet bi bilo možno zapolniti s ciljno skupino turistov na doživljajskih počitnicah (kolesarjenje, pohodništvo, klimatsko zdravilišče ipd). Nočitve in prihodi turistov so posledica zimsko-športne ponudbe na Pohorju ter delno osnovnošolskega programa Šola v naravi, na Kozjaku (Selnica), oboje pa je odvisno od vremenskih nihanj in zmanjševanje števila otrok. LAS želi razviti turizem bolj trajnostno, z vzpodbudami v zeleni turizmu in povezavi ponudnikov turističnih dejavnosti.

Kmetijstvo

Uradni statistični podatki za stanje kmetijstva so iz leta 2000 in 2010. Prikazani so v spodnjih tabelah. V tem obdobju je možno opaziti majhen upad tako števila kmetijskih gospodarstev kot kmetijskih zemljišč. Po statističnih podatkih iz leta 2000 je bilo na območju LAS Drava skupno **389** kmetijskih gospodarstev, ki so skupno obdelovale **2.280** ha kmetijskih zemljišč. V letu 2010 beležimo 360 kmetijskih gospodarstev, ki so obdelovala **2.213** ha kmetijskih zemljišč. V povprečju je kmetija leta 2010 obdelovala 6,2 ha kmetijskih zemljišč, medtem ko 10 let prej 5,8 ha kmetijskih zemljišč. **Upadanje števila kmetijskih gospodarstev in uporabe površin kmetijskih zemljišč** v LAS Drava je razvidno iz spodje preglednice.

Preglednica 10 - kmetijska gospodarstva in kmetijska zemljišča v LAS , primerjava 2000 – 2010

Občina	2000		2010	
	Št. KG	KZ v uporabi (ha)	Št. KG	KZ v uporabi (ha)
Selnica ob Dravi	218	1104	213	1137
Lovrenc na Pohorju	103	779	96	733
Ruše	68	397	51	343
Skupaj	389	2280	360	2213

Vir: SURS

Na območju LAS Drave prevladujejo gozdovi (87,57%). Vsem trem občinam je skupno hribovje (Pohorje, Kozjak), katero premore v nižinah precej mešanega gozda, medtem ko v višjih legah (predvsem na območju občine Lovrenca na Pohorju), prevladuje iglasti gozd. Le ta ni posledica višinske razlike, temveč zgodovinski viri pravijo, da so kmetje zaradi treh fužin posekali vse bukove gozdove zato je danes na Pohorju pretežno iglast gozd. **Les iglavcev seveda ni najbolj primeren za kurjavo, je pa izredno kvaliteten in primeren za lesno predelovalno industrijo, obrt in dopolnilno dejavnost na kmetijah (lesna industrija).** Kmetijske in gozdne površine se v opazovanem 10 letnem obdobju niso bistveno spremenile.

Preglednica 11:- raba kmetijskih in gozdnih površin LAS, primerjava 2000 – 2010

Območje LAS DRAVA	2000 Površina KZ (ha)	2010 Površina KZ (ha)	Delež spremembe
njive	353	355	1,90
travniki, pašniki	1783	1744	-2,19
sadovnjaki	105	99	-5,71
vinogradi	3	15	500
gozd	16369	16.343	- 0,16
nerodovitno	83	78	-6,02
SKUPAJ	18696	18663	-0,33

Vir: SURS

Iz spodnjih preglednice je razviden stalež živine po kmetijskih gospodarstvih, primerjava leto 2000 z letom 2010. Opaziti je upad števila perutnine in manjši upad števila živine (prašiči). Ker uradnih podatkov za kasnejša leta še ni in ob upoštevanju varstvenih zahtev za kmetovanje na varovanih območjih, lahko upravičeno sklepamo, da se je trend upadanja v naslednjih štirih letih še nadaljeval. **Kot pozitivno pa je potrebno upoštevati dejstvo, da se povečuje konjereja, kar je dobra priložnost za uvedbo novih turističnih dejavnosti, drobnica in čebelarstvo, kar je dobra priložnost za ponudbo zdrave hrane v lokali prehranski verigi.**

Preglednica 12: število in vrsta živine za območje LAS, primerjava 2000 – 2010

VRSTA ŽIVINE		2000	2010	sprememba
govedo	skupaj	2420	2495	+75
prašiči	skupaj	914	673	-241
perutnina	skupaj	21077	10478	-10599
konji	skupaj	27	84	+57
drobnica	skupaj	1113	1843	+730
kunci	skupaj	674	636	-38
čebele	skupaj	342	562	+220

Vir: SURS

Iz spodnje preglednice je razvidno, da je bilo leta 2010 na območju LAS Drave 1299 članov kmečkih gospodinjstev, kar je 8,8% vseh prebivalcev območja. Razvidno je tudi, da je med kmečkim prebivalstvom najmanj oseb v starostni skupini 25 do 35 let, iz česar lahko sklepamo, da je to skupina prebivalcev, ki išče eksistenco v drugih dejavnostih. Za kasnejša leta ni uradnih podatkov. Zato lahko ob upoštevanju dejstva, da se je v prejšnjem programskem obdobju 2007-2013 zaradi vzpodbud (subvencije, rente) povečal generacijski prenos kmetij na mlajše, sklepamo, da se je dejansko stanje starosti članov kmečkih gospodinjstev spremenilo v dobro mlajšim članom.

Preglednica 13:- starost članov kmečkih gospodinjstev na območju LAS, 2010

Občina / starost	do 25	od 25 do 35	od 35 do 45	od 45 do 55	od 55 do 65	nad 65	Skupaj
Selnica ob Dravi	25	28	20	36	24	42	175
Lovrenc na Pohorju	74	44	41	54	61	57	331
Ruše	177	94	106	132	92	192	793
Skupaj	276	166	167	222	177	291	1299

Vir: SURS

Vsako kmetijo, ne glede na velikost, je potrebno obdelovati, za kar so potrebna znanja in stroji. Znanje družinskih članov na kmetijah se povečuje, s pomočjo subvencij za vlaganje v kmetije pa se povečuje oz. izboljšuje tudi strojni park na kmetijah. Iz podatkov Vir: SURS je razvidna primerjava med številom traktorjev na kmetijah med leti 2000 in 2010. Sklepamo lahko, da glede na zmanjšanje števila kmetijskih gospodarstev, ostaja število traktorjev skozi vso opazovani obdobje enako, spremenila se je samo njihova kvaliteta. Povprečno male kmetije, povečevanja znanja družinskih članov in opremljenosti kmetij s stroji se odraža tudi v ekonomskem stanju kmetij. Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev se izraža kot standardni prihodek (SO). Povprečna ekonomska vrednost kmetijskega gospodarstva v Sloveniji je v letu 2010 je znašala 12.260 EUR na kmetijsko gospodarstvo. **Ekonomska vrednost kmetij na območju LAS Drave nižja kot povprečna ekonomska vrednost slovenske kmetije.**

Preglednica 14: kmetije glede na ekonomsko velikost kmetijskih gospodarstev 2010

občina	2010
Lovrenc na Pohorju	10.400 EUR
Ruše	11.400 EUR
Selnica ob Dravi	11.600 EUR

Vir: SURS

5.2.3. Stopnja brezposelnosti na območju LAS in na ravni občin

Območje LAS-a leži v statistični regiji Podravje, ki ima po podatkih SURS za leto 2014 12% stopnjo brezposelnosti, kar je med statističnimi regijami v Sloveniji tretja najvišja stopnja. V istem obdobju je bila na območju LAS povprečna 15,13 % stopnja brezposelnosti. Od tega na območju Občine Lovrenc na Pohorju 14%, Občine Ruše 17,30 % in Občine Selnica ob Dravi 14,10 % stopnja brezposelnosti.

Iz spodnje preglednice je razvidno, da je na območju LAS skozi celotno desetletno obdobje zelo visoka stopnja brezposelnosti. Najnižja je bila 2008 (11,23%), najvišja pa 2011 (16,10%). Znotraj LASa pa je bila najvišja stopnja brezposelnosti dosežena v Občini Ruše, 18,30 % leta 2011. Zaradi nadpovprečne stopnje brezposelnosti sta bili Občini Ruše (16%) in Selnica ob Dravi (14,1%) leta 2013 uvrščeni na podlagi **Sklepa Vlade RS S o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemsko območje z visoko brezposelnostjo Maribor s širšo okolico (Ur. l. RS št. 53/2013, 36/2016)** v seznam občin, ki mata status problemskega območja zaradi nadpovprečne stopnje brezposelnosti.

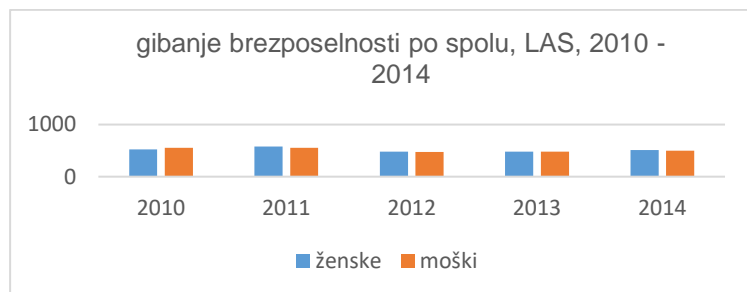
Preglednica 15: Stopnja brezposelnosti, 2005-2014

Občina	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lovrenc na Pohorju	13,9	12,9	11,1	10,5	12,3	13,6	14,1	11,5	13,1	14
Ruše	17	16,5	13,3	12,2	15,4	16,9	18,3	16,1	16	17,3
Selnica ob Dravi	14	13	12,2	11	13,3	15,1	15,9	14,1	14,1	14,1
Skupaj LAS	14,97	14,13	12,20	11,23	13,67	15,20	16,10	13,90	14,40	15,13

Vir: SURS

Iz spodnje preglednice je razvidno gibanje brezposelnosti po spolu v zadnjih petih letih, od 2010 do 2014. V statističnih podatkih za prejšnja leta za območje LAS Drava ni podatkov o brezposelnih po spolu, zato smo analizirali samo obstoječe podatke. Razvidno je, da je skozi celo opazovani obdobje **razmerje med spoloma brezposelnih oseb približno enako.**

Graf 3: registrirani brezposelni po spolu, 2010 - 2014

Vir: SURS

V spodnji preglednici je prikazano stanje registriranih brezposelnih oseb po starosti na dan 01.07.2014. Razvidno je, da je največ brezposelnih oseb v starostni skupini 50 do 59 let, starejši brezposelni (298 oseb). Sledijo mladi do 30 let, iskalci prve zaposlitve (266 oseb). V starostni skupini 30 do 39 let je 228 oseb, najmanj pa jih je v starostni skupini od 40 do 49 let (198 oseb).

Preglednica 16: stanje brezposelnosti po starosti na dan 01.07.2014

občina	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60+	skupaj
Lovrenc na Pohorju	16	33	33	17	23	21	27	17	3	190
Ruše	42	92	63	57	51	55	85	84	17	546
Selnica ob Dravi	34	49	32	26	19	29	39	46	5	279
SKUPAJ LAS	92	174	128	100	93	105	151	147	25	1015
delež	9,06	17,14	12,61	9,85	9,16	10,34	14,88	14,48	2,46	100,00

Vir: SURS

Iz zapisanih podatkov izhaja, da je bilo na dan 01.07.2014 na območju LAS Drava 14.797 prebivalcev. Od tega jih je bilo **5482 delovno aktivnih prebivalcev**, 1015 registrirano brezposelnih oseb, stopnja brezposelnosti pa je bila v povprečju treh občin 15,03%. V Občini Ruše je bila 17,4% brezposelnost, v Občini Selnica ob Dravi 14% in v Občini Lovrenc na Pohorju 13,7 % brezposelnost. Ti podatki se mesečno spreminjajo. Konec leta 2014 se je na območju LASa brezposelnost še nekoliko povečala, na 15, 13%. Med brezposelnimi prevladujejo starejši nad 50 let, sledijo jim mladi, iskalci prve zaposlitve. Zato so oboji upoštevni kot ranljiva skupina na območju LAS. Zaradi navedenega imata Občina Ruše in Občina Selnica ob Dravi status problemskega območja zaradi visoke stopnje brezposelnosti. Posledično je LAS v skladu s **Sklepom vlade RS upravičen do dodatnih sredstev iz naslova problemskega območja tako iz sklada EKSRP kot ESRR.**

Sredstva sklada EKSRP, ki jih bo LAS pridobila na podlagi priznanega statusa problemskega območja, bo LAS namenila izključno za projekte, katerih cilj bo odpiranje novih delovnih mest na območju Občine Ruše in Občine Selnica ob Dravi.

Sredstva sklada ESRR, ki jih bo LAS pridobila na podlagi priznanega statusa problemskega območja, bo LAS namenila izključno za projekte, ki bodo vplivali na zmanjševanje brezposelnosti v urbanih naseljih, ki so bila upoštevana pri metodologiji izračuna finančnega okvirja za dodatna sredstva iz naslova problemskega območja, t.j. v naseljih Ruše in Selnica ob Dravi.

5.3. Demografske in sociološke značilnosti na območju LAS

5.3.1. Število in gostota prebivalcev na obravnavanem območju

Glede na to, da za finančni preračun v SLR potrebno upoštevati podatke o številu prebivalstva na stanje julij 2014, smo v nadaljevanju vse podatke glede prebivalstva upoštevali s stanjem 1. julij 2014. Iz

podatkov v spodnji tabeli sledi, da je julija 2014 živel na območju LAS Drave skupno 14.797 prebivalcev, povprečna gostota prebivalcev pa je bila 70,56 prebivalcev/ km². Najgosteje je naseljeno območje Občine Ruše s 118,28 preb/km², najredkeje pa območje Občine Lovrenca na Pohorju z nekaj manj kot 37 preb/km². Julija 2014 je na območju LAS-a živel 99 moških več kot žensk, moških je bilo skupaj 7448, žensk pa 7349.

Preglednica 17 - število prebivalcev, spol, površina občin, gostota naseljenosti, 1.julij 2014

Občine	Št. prebivalcev	Spol		Površina km ²	Gostota preb/km ²
		M	Ž		
Lovrenc na Pohorju	3.117	1.563	1.554	84,40	36,93
Ruše	7.190	3.629	3.561	60,80	118,28
Selnica ob Dravi	4.490	2.256	2.234	64,50	69,61
SKUPAJ OBMOČJE LAS	14.797	7.448	7.349	209,70	70,56

Vir: SURS

Struktura prebivalcev na območju LAS Drave je razvidna iz spodnje preglednice. Je zelo neugodna. Od skupnega števila prebivalcev, 14.797, je samo 5482 ali 37,05 % delovno aktivnih. Sledijo jim upokojenci, 4053 oz. 27,39 %. Skoraj 7% vseh prebivalcev je brezposelnih. Struktura prebivalcev dokazuje, da je območje LASa upravičeno opredeljeno kot območje z velikimi strukturnimi problemi.

Preglednica 18: struktura prebivalcev, 1. julij 2014

struktura prebivalcev	delovno aktivni	brezposelni	upokojenci	dijaki, študenti	ostali (neaktivni, otroci o 15 let)
Lovrenc na Pohorju	1192	190	860	223	652
Ruše	2583	546	1986	552	1523
Selnica ob Dravi	1707	279	1207	373	924
Skupaj LAS	5482	1015	4.053	1.148	3.099
delež	37,05	6,86	27,39	7,76	20,94

Vir: lastna tabela po podatkih iz drugih poglavij SLR

5.3.2. Gibanje števila prebivalstva na območju LAS v zadnjih desetih letih

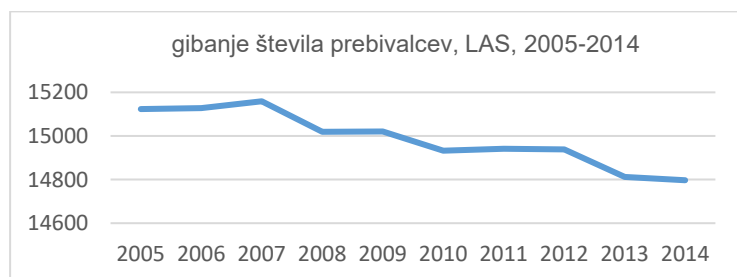
Iz spodnjih preglednic je razvidno, da se je število prebivalcev na območju LAS v **zadnjih desetih letih nenehno zmanjševalo**. Iz 15123 v juliju 2005 na 14.797 v juliju 2014, za 2,16 % v desetih letih.

Preglednica 19: število prebivalcev na območju LAS Drava, julij 2005 do julij 2014

občine	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lovrenc/ Pohorju	3149	3153	3170	3139	3123	3113	3121	3130	3120	3117
Ruše	7408	7423	7450	7337	7333	7298	7284	7257	7207	7190
Selnica ob Dravi	4566	4551	4539	4543	4564	4521	4537	4552	4485	4490
LAS	15123	15127	15159	15019	15020	14932	14942	14939	14812	14797

VIR: SURS

Graf 4: gibanje števila prebivalcev LAS, 2005-2014

Spodnja preglednica prikazuje naravni prirast. V zadnjih desetih letih je naravni prirast praviloma negativen v vseh treh občinah.

Preglednica 20: naravni prirast v letih 2005 – 2014

občine	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lovrenc na Pohorju	-7	-7	1	0	4	1	-2	-1	-3	-1
Ruše	-2	-12	-14	-4	16	0	6	-10	0	-1
Selnica ob Dravi	-16	-4	-18	7	11	-4	15	12	-10	7
LAS	-25	-23	-31	3	31	-3	19	1	-13	5

Vir: SURS

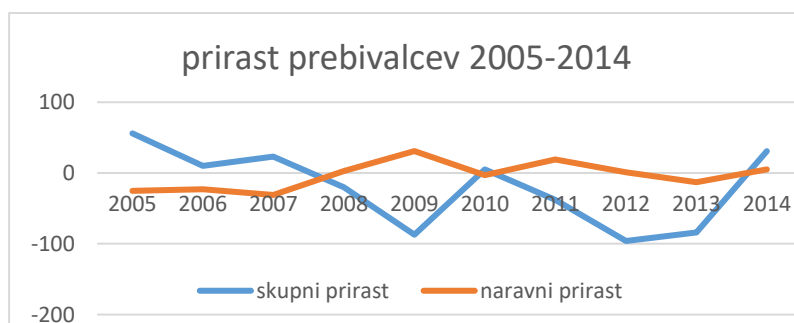
V naslednji preglednici je prikazan skupni prirast. **Skozi deset letno obdobje skupna prirast v vseh treh občinah niha, največkrat je negativna.** Zelo izstopa občina Ruše, s kar 239 upadom skupne prirasti.

Preglednica 21: skupni prirast prebivalcev v letih 2005– 2014

občine	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lovrenc na Pohorju	16	11	4	-24	5	-15	6	-28	21	-2
Ruše	34	-23	32	-33	-63	32	-63	-50	-32	-30
Selnica ob Dravi	6	22	-13	37	-29	-12	19	-18	-73	63
LAS	56	10	23	-20	-87	5	-38	-96	-84	31

Vir: SURS

Graf 5: prirast na območju LAS 2005-2014

V nadaljevanju je prikazano število živorojenih otrok na območju LAS Drava po spolu. Razvidno je, da se skupno število rojstev na območju ne spreminja bistveno. Med spoloma živorojenih otrok skorajda ni razlike, v desetih letih skupaj samo 30 dečkov več kot deklic.

Preglednica 22: število rojstev po spolu, skupaj območje LAS, 2004 - 2014

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	skupaj
dečki	82	65	69	64	65	65	70	92	55	52	69	748
deklice	56	67	54	63	73	83	73	53	61	69	66	718
SKUPAJ	138	132	123	127	138	148	143	145	116	121	135	

Vir: SURS

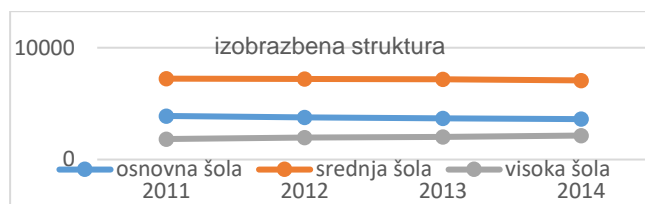
Splošna ugotovitev iz zgornjih podatkov je, da je gibanje prebivalstva v zadnjih desetih letih negativno na vseh opazovanih področjih, razen pri številu rojstev.

5.3.3. Izobrazbena struktura prebivalstva

Gibanje izobrazbene strukture smo analizirali samo po podatkih, ki jih SURS prikazuje za zadnja štiri leta. Razvidno je, da se izobrazbena struktura spreminja v prid vedno več visoko izobraženih prebivalcev

in manj prebivalcev z osnovno izobrazbo. Leta 2014 je bilo na območju LASa 3615 oseb z osnovnošolsko izobrazbo, 7077 s srednjo in 2145 z visoko izobrazbo. Iz spodnjega grafa je razvidno gibanje izobrazbene strukture. Sklepamo lahko, da se bo ta trend v prihodnje nadaljeval.

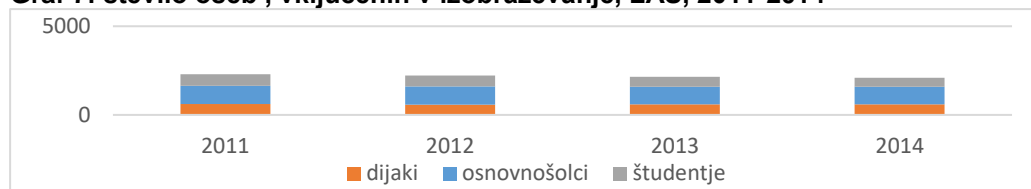
Graf 6: gibanje izobrazbene strukture prebivalstva LAS, 2011 – 2014

VIR: SURS

Iz podatkov SURS je v istem opazovanem obdobju razvidno, da ostaja število oseb, vključenih v izobraževanje, približno enako.

Graf 7: število oseb, vključenih v izobraževanje, LAS, 2011-2014

Vir: SURS učenci; SURS dijaki; SURS študentje

5.3.4. Stanje na področju izobraževanja in kulture na območju LAS

Izobraževanje

Predšolska vzgoja: Izobraževanje in šolska vzgoja se začne v ustanovah predšolske vzgoje - v vrtcih. Na območju LAS Drava deluje 6 javnih vrtcev, v katere je bilo v tekočem letu 2014 vključenih skupaj 419 predšolskih otrok. Zasebnih vrtcev ni. V letu 2014 ni bilo nobene odklonitve za sprejem v vrtec. Ker je v javne vrtce vključenih samo 68% (SURS) vseh predšolskih otrok, je 197 otrok v drugačnem varstvu. Kar pa ne pomeni, da ti otroci vsaj občasno ne potrebujejo varstva, če ne zaradi drugega pa zato, ker jim je potrebno omogočiti socialno vključenost v družbo. **To je lahko priložnost za nova delovna mesta na območju.**

Preglednica 23: vrtci in število otrok v vrtcih po občinah v tekočem letu 2014

Občina	Št. vrtcev	Št. otrok v vrtcih	%vključenih otrok
Lovrenc na Pohorju	1	89	64,30
Ruše	2	191	66,90
Selnica ob Dravi	3	139	71,80
Skupaj	6	419	67,67

Vir: SURS

Osnovnošolsko izobraževanje: V Občinah Ruše, Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju je dobro poskrbljeno za osnovnošolsko izobraževanje, saj 5 osnovnih šol obiskuje v tekočem letu 2014 / 2015 skupaj 998 učencev.

Preglednica 24: osnovne šole po občinah in številu učencev v tekočem letu 2014

Občina	Učenci
Lovrenc na Pohorju	238
Ruše	442
Selnica ob Dravi	318
Skupaj	998

Vir: SURS

Srednje, visokošolsko in univerzitetno izobraževanje ter druge šole: Ruše imajo najstarejšo gimnazijo v Sloveniji. Že leta 1645 so v Rušah ustanovili Ruško latinsko šolo. Popularno so jo imenovali kar ruška gimnazija V njej so se šolali potomci znanih plemiških družin (Attems, Herberstein, Tattenbach, Thurn in dr.). Delovala je do leta 1761. Nato je srednje šolstvo v Rušah zamrlo. Ponovno se je obudilo po 2. svetovni vojni, ko je bila leta 1947 ustanovljena Industrijske šole kemične stroke Ruše. Ta kemična šola se je v šolskem letu 1993/94 preoblikovala v Gimnazijo in srednjo kemijsko šolo Ruše, v šolskem letu 2003/04 pa so se v tej šoli začeli izobraževati farmacevtski tehniki. Danes šolo obiskujejo dijaki iz cele Slovenije.

Občine Ruše, Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju nimajo visokošolske ustanove.

Kultura

Kulturno-zgodovinska obeležja

Na območju LAS Drave je precej zgradb z zgodovinsko in umetniško vrednostjo.

V Občini Ruše je skupaj 38 kulturnih spomenikov. Občina Ruše je predvsem znana po Marijini cerkvi, ki stoji v središču mesta. Na mestu današnje cerkve je na začetku stala kapelica. Leta 1387 so šentpavelski benediktinci zaradi vedno bolj znane romarske poti zgradili cerkev v gotskem slogu, saj je kapela postala premajhna. Omeniti je potrebno tudi grad FALA nad reko Dravo. Prvič je bil omenjen leta 1245 kot *Volmars* oz. *Valle*. Etimologija imena poteka preko omembe leta 1372 (*Curia in Vall*) in izpeljave preko izraza *Fall* in *Faal* v Fala, ki je tudi ime bližnjega naselja Fala.

Občina Selnica ob Dravi ima zanimivo zgodovino tudi na kulturnem področju. Naravno in kulturno dediščino na območju občine Selnica ob Dravi predstavljata območje Svetega Duha na Ostrem vrhu in Viltuški grad z izjemno umetniško in kulturno vrednostjo. Omeniti je treba tudi cerkev Svete Marjete v središču Selnice, cerkev Sv. Janeza Krstnika na Janževi gori in kip Janeza Nepomuka, zaščitnika splavarjev. V občini je tudi najstarejša hidroelektrarna na reki Dravi v tem delu Evrope – HE Fala. V njej je urejen muzej tehniške dediščine, razglašen za kulturni spomenik državnega pomena. Sedanje bogato kulturno življenje ohranjajo številna kulturno umetniška društva.

Naravno in kulturno dediščino na območju občine Lovrenc na Pohorju predstavljajo sakralni objekti (Župnijska cerkev sv. Lovrenca, Podružnična cerkev sv. Radegunde, Podružnična cerkev sv. Križa, Podružnična cerkev sv. Ignacija na Rdečem bregu, Kip sv. Miklavža, Župnijska cerkev Device Marije v Puščavi, Podružnična cerkev sv. Ane v Puščavi). Omeniti je treba Ladejenkovo – najstarejšo leseno hišo v Lovrencu, ki je stara okoli 500 let, Pajštva – sušilnica sadja, čebelarški dom, zelo znana Lovrenška jezera - šotno barje z 11 do 22 jezerci, odvisno od obsega in trajnosti stoječe vode. To značilno grebenško barje, nastalo pred 6000 leti, se je iz mineralnega močvirja spremenilo v visoko barje z do 290 cm globoko segajočo šoto.

Med kulturno dediščino spadajo tudi središča naselij Ruše , Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju. Žal so to središča, ki zaradi nevezdrževanosti spadajo pod oznako »degradirana«. LAS bo vzpodbudila prenovo teh središč in s tem omogočila vzpostavitev novega turističnega produkta.

Kulturno življenje danes

V vseh treh občinah obstaja živahno ljubiteljsko kulturno življenje. Za kulturno življenje skrbijo prostovoljna kulturna in druga društva, ki so največkrat tudi organizator različnih kulturnih in drugih dogodkov, namenjenih druženju prebivalcev. V občini Ruše je trenutno delujočih **17** kulturnih društev, v občini Selnica ob Dravi **4** kulturna društva in v občini Lovrenc na Pohorju **3** kulturna društva, skupaj za celotno območje LAS Drava je tako aktivnih **24 kulturnih društev**.

5.3.5. Opis ranljivih skupin

V LAS Drava smo kot ranljive skupine prepoznali skupine, pri katerih se prepletajo različne prikrasnosti (na primer: materialna oziroma finančna, izobrazbena, zaposlitvena, stanovanjska in podobno) in ki so pri dostopu do pomembnih virov (npr. zaposlitev, pogoji za dejavnost) pogosto v izrazito neugodnem položaju. To so skupine, ki so zaradi svojih lastnosti, oviranosti, načina življenja, življenjskih okoliščin in/ali pripisane stigme, pogosto manj fleksibilne pri odzivanju na hitre in dinamične spremembe in so manj konkurenčne na trgu delovne sile ali na drugih, za njih pomembnih področjih. Te skupine so odrinjene na obrobje, zato so ogrožene s socialno izključenostjo.

To skupino prebivalstva smo razdelili na dva dela. V prvem so prebivalci, ki jim grozi marginalnost (mladi, ki so prehitro zapustili šolanje, mlade brezposelne osebe po zaključku šolanja, ženske, invalidi, prebivalci odročnih naselij). V drugo skupino smo uvrstili prebivalce, ki so že socialno izključeni (starejši,

ki niso v domovih za ostarele, alkoholiki, odvisniki od drog, Romi, kaznjenci, brezdomci).

V analizi marginalnih skupin, ki smo jo izvedli na območju LAS Drave, smo najprej izhajali iz podatka o starostni odvisnosti mladih (koeficient 34,6%) in starostne odvisnosti starih (koeficient 48,8%). Kot ranljivo skupino smo prepoznali **mlade brezposelne osebe** saj, kot je razvidno iz spodnje preglednice, njihovo število sicer postopno upada, leta 2014 jih je bilo na območju v starostni skupini 15 – 24 let 91, vendar je kljub temu še vedno zaskrbljujoče, saj je med njimi veliko **mladih brez poklicne izobrazbe**. Ker se ne izobražujejo, nimajo zaposlitve, njihovo ekonomsko stanje je nizko, se velikokrat znajdejo na stranpoteh. Zato bi bilo potrebno **te mlade aktivirati, morda s kakšno od oblik prostovoljstva ali pa v rekreativno-športnih dejavnostih**.

Preglednica 25: mladi BPO, starostna skupina 15 – 24 let

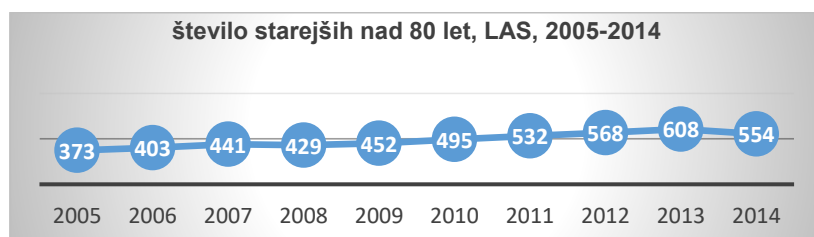
Občina	2011	2012	2013	2014
Lovrenc na Pohorju	27	15	18	16
Ruše	70	51	42	42
Selnica ob Dravi	41	25	25	33
Skupaj	138	91	85	91

Vir: SURS

Po drugi strani pa je na območju velika skupina **starejših brezposelnih**, starih nad 50 let. Skupno jih je 273 ali 30,30% vseh brezposelnih. To je skupina najtežje zaposljivih oseb, kljub temu, da ima največ delovnih izkušenj.

Raziskali smo tudi skupino upokojenih. Julija 2014 je bilo na območju LAS-a skoraj 27,39 % upokojenih oseb. Zanimali so nas **starejši od 80 let**. Teh je skupaj 554, med njimi prevladujejo ženske, ki jih je enkrat več kot moških. Stanje je razvidno iz preglednice. **Na območju ni doma za upokojence, niti varovanih stanovanj**. Zato so vsi starostniki doma (generacijsko sožitje) ali pa v domovih za starostnike izven območja. Upoštevati je potrebno, da je to generacija, ki je svojo aktivno dobo preživela v času industrializacije v kombinaciji s pol kmetijstvom. Zato imajo vsi redne prihodke, vendar nizke. Posledično jim prihodki ne zadostujejo za stroške oskrbe v domovih za ostarele. In ker je po drugi strani veliko njihovih bližnjih sorodnikov trenutno brez zaposlitve, so jih, če so morda bili v domovih za ostarele, sorodniki začeli izpisovati iz domov in zanje skrbijo sami doma. **S tem si mlajša generacija zagotovi stalne prihodke, starejšim pa grozi socialna izključenost, saj so največkrat osamljeni. Zato bi bilo potrebno tako v urbanih naseljih, ki so po tej SLR upravičena do financiranje iz sredstev ESRR, kot na podeželju vzpostaviti novo dejavnost (npr. občasno ali dnevno varstvo starejših, razne oblike medgeneracijskega druženja, prenašanje znanja in izkušenj med generacijami ipd.), kjer bi starejši premagovali osamljenost, se družili in bili kako drugače aktivni.**

Graf 8: gibanje števila starejših nad 80 let, LAS, julij 2005- julij 2014

VIR: SURS

Preglednica 26: starostniki nad 80 let, LAS, stanje 01.07.2014

Občina	Št. oseb skupaj	Št. moških	Št. žensk
Lovrenc na Pohorju	139	44	95
Ruše	294	94	200
Selnica ob Dravi	179	64	115
SKUPAJ	612	202	410
Delež	100	33,00	67,00

Vir SURS

Še posebej ranljiva skupina so **ženske** v vseh starostnih obdobjih, saj številčno prevladujejo v vseh predhodnih analizah.

Kot ranljivo skupino, ki nima enakih možnosti dostopa do pomembnih virov, ki bi jim omogočali

opravljanje dejavnosti ali sodobno komunikacijo s svetom ali vključevanje v družabno življenje, so prepoznani **prebivalci odročnih naselij**. Do njihovih domov največkrat vodijo slabo vzdrževane poti, kar je velika težava glede njihove varnosti v primeru bolezni ali vremenskih ujm. Nimajo dostopa do javnega prevoza. Opravljanje dejavnosti, ki se v sodobnem času seli na svetovni splet, jim je oteženo, saj so njihova območja bele lise.

Invalidi so maloštevilni in popolnoma integrirani v okolje in življenje. Vendar ta integracija vpliva zgolj na družbeno vključevanje, ne pa tudi na enakopravno možnost rabe javnih površin. Kajti invalidi ne morejo varno uporabljati glavnih poti v središčih naselij, ker so skoznje speljane glavne prometne ceste brez pločnikov ali pa so javne zgradbe še vedno brez možnosti posebnih vstopov za invalidne osebe. Nadalje je bilo ugotovljeno, da na območju **ni brezdomec** in **Romov**.

Število obsojenih ljudi se skozi leta bistveno ne spreminja. Je pa potrebno upoštevati tudi, da je območje LAS Drave malo in da se vsi med seboj poznajo. Zato so obsojenci stigmatizirani za vse čase, dokler živijo na območju. Ne dobijo zaposlitve, niso sprejeti v družbeno življenje.

Preglednica 27: obsojene polnoletne in mladoletne osebe, 2006-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
LAS Drava	9	13	14	14	/	7	13

Vir. SURS

Območje LAS Drava je odmaknjeno od balkanske migrantske poti, zato na območju **ni zaznati nikakršnega problema glede migrantov oz. prebežnikov**.

5.4. Izkušnje z izvajanjem programa LEADER v programskem obdobju 2007-2013

5.4.1. Izkušnje s pripravo SLR v obdobju 2007-2013

Že v programskem obdobju 2007-2013 je na območju Občine Selnica ob Dravi delovala LAS Jabolko. Ustanovljena je bila 8. januarja 2009. Na ustanovni skupščini je bila sprejeta Lokalno razvojna strategija (LRS) 2007 -2013, ki je bila rezultat skupnega dela 101 člana LAS, občinske uprave Občine Senica ob Dravi, Mednarodnega ekoremediacijskega centra Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Regionalnega sklada dela Podravje in EIM Centra razvoja človeških virov. LRS je temeljila na skrbno opravljeni analizi območja, ob upoštevanju problemov in potreb, prepoznavanju slabosti in prepoznavanju priložnosti, ki so odpravljale slabosti.

V LAS Jabolko so kljub temu, da niso imeli sedeža na območju LAS-a, v okviru javnega sektorja sodelovali člani, ki so imeli sedež v sosednji Občini Ruše: CEZAM, Center za socialno delo, Območna obrtno-podjetniška zbornica, Zavod RS za zaposlovanje in Zavod za gozdove, saj je njihovo delovanje vsakdanje povezano z življenjem in ljudmi v Občini Selnica ob Dravi.

Po potrditvi status lokalne akcijske skupina z odločbo MKGP št. 33151-2/2009/4, je LAS Jabolko pridobila pravico do sredstev iz programa LEADER, s katerimi so bili izvedeni projekti, opisani v nadaljevanju.

5.4.2. Opis možnosti izrabe obstoječih razvojnih struktur na opredeljenem območju

V obdobju 2007-2013 smo na območju LAS Jabolko izhajali iz obstoječih naravnih, socialnih in ekonomskih virov ter obstoječe infrastrukture in načina organiziranosti podeželja. Na teh podlagah so bili prepoznani naslednji razvojni potenciali:

Človeški viri

Prebivalci: Kljub neugodni demografska struktura v predhodnem obdobju (nizka rodnost in že visok delež ostarelega prebivalstva), nam selitveni prirast prikazuje, da se je v zadnjih letih priselilo mnogo ljudi iz tujine. Med doseljenci sta bili vsaj dve skupini: novi bogataši, ki so na podeželju gradili razkošne rezidence in mlade družine. Slednje so prihajale na podeželje iz različnih motivov. Posebno druga skupina, **mlade družine**, je bila iniciator novih razvojnih pobud v novem okolju (projekti za najmlajše: *Otroški abonma, Prostočasne dejavnosti za otroke*).

Visoko izobražen kader: kljub močno prevladujočemu neagrarnemu prebivalstvu je bilo območje LAS Jabolko gospodarsko slabo razvito. Razvilo se nekaj novih podjetij in predvsem obrtno-storitvene dejavnosti, a večina prebivalstva je ostala v odvisnosti od večjih mest predvsem na področju zaposlitve in oskrbe. Gospodarska slabost območja je bila razlog, da visoko izobražen kader ni našel zaposlitve

doma. Zato so predvsem mladi dnevno migrirali na delo v Avstrijo. LAS je visoko izobraženemu kadru, **predvsem mladim**, želela omogočil aktivno vključitev v izvajanje razvojne strategije, vendar večjega uspeha ni bilo.

Marginalne skupine: (ženske, brezposelni, invalidi, starejši, ipd.): to je bila ena izmed najštevilčnejših skupin, ki postala iniciator in nosilec številnih razvojnih pobud in novih dejavnosti (projekt namenjeni ohranjanju izročila, medgeneracijska druženja ipd.).

Civilne iniciative in društva: na območju so že v preteklem obdobju delovala številna kulturna in druga društva. V začetku leta 2008 je bilo registriranih 9 društev s preko 200 člani. Bili so nosilec številnih projektov, namenjenih vzpodbujanju turizma in prostočasnega druženja.

Tehnološki viri

Pri izvajanju projektov so bili upoštevani **prometna infrastruktura**, saj je območje LAS-a dinamičen del suburbanega območja, vezan na bližnja mesta in prekomejna območja.

Obstoječa obrt, storitvene dejavnosti in gospodarstvo: na območju LAS-a je konec leta 2008 delovalo 272 poslovnih subjektov. LAS je vse MSP pritegnil k oblikovanju **razvojno-poslovnih oz. javno-zasebnih partnerstev** za izvajanje projektov (projekt *Volna v dlan, za lepši dan*).

Univerza, obrtna zbornica, kmetijsko-gozdarska zbornica, razvojne organizacije: na območju LAS-a ni nobene enote ali izpostave univerze. Je pa LAS močno povezan z drugimi javnimi razvojnimi ustanovami, ki imajo sedež v sosednji Občini Ruše in s katerimi imajo prebivalca LAS-a vzpostavljeno redno sodelovanje: CEZAM, Zavod RS za zaposlovanje, Območna obrtno-podjetniška zbornica Ruše, Center za socialno delo Ruše, kakor tudi z razvojnimi ustanovami, ki imajo sedež v Mariboru: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Zavod za gozdove Slovenije, Zavod za varstvo kulturne dediščine Maribor, Zavod za varstvo naravne dediščine Maribor, Štajerska turistična zveza, Center razvoja človeških virov, Regionalni sklad dela Podravje, Tovarna podjetij, podjetniški inkubator Univerze v Mariboru, Ekonomski institut Maribor, - Energap – Energetska agencija za Podravje, Maribor, Mariborska razvojna agencija. Zelo aktivna je tudi enota Kmetijsko gozdarske zbornice v Selnici, ki si že nekaj časa prizadeva vzpostaviti blagovno znamko za lokalno pridelano hrano na območju LAS Jabolko. S temi aktivnostmi bo KGZ nadaljevala tudi v novem obdobju LAS 2014-2020.

Industrijsko - poslovna cona: v občini Selnica ob Dravi je vzpostavljena industrijsko poslovna cona ob glavni magistralni cesti Mariborom - Dravogradom. Cona je infrastrukturno urejena, na razpolago so zemljišča za izgradnjo poslovnih objektov. V tej coni že deluje nekaj večjih poslovnih subjektov: S.H.WELZ d.o.o., Soven d.o.o., Pulko ventili Ruše d.o.o., Zavar d.o.o., TUŠ market Selnica ob Dravi itd.. Pri izvedbi razvojnega programa iz LRS je aktivno sodelovalo podjetje Soven (projekt volna).

Ekonomski viri

Na območju LAS Jabolko je glavni ekonomski vir zasebni kapital, ki je skoncentriran v obrti in drugih malih podjetjih. V času izvajanja LRS so bile pomemben ekonomski vir kapital kmetije z dopolnilno dejavnostjo, predvsem turizem na kmetijah in predelava sadja. Sodelovali so v številnih izvedenih projektih (Jabolčna pot).

5.4.3. Opis uspešno zaključenih projektov

Javni poziv	Naziv projekta	Št. part n.	Vrednost projekta	vsebina
JP 2009	Projekt vzpostavitve identitete in prepoznavnosti turistične destinacije Občine Selnica ob Dravi (turistična destinacija Selnica ob Dravi)	2	22.300,00	Vzpostavitev izhodišč za razvoj turizma, prepoznavnost turistične destinacije in oblikovanje turističnih produktov
	Projekt vzpostavitve energetske učinkovite Občine Selnica ob Dravi s programom za povečanje učinkovite rabe energije (zelena občina)	1	23.200,00	Izdelava temeljnih dokumentov za zmanjšanje emisij CO2 in s tem doseganja kriterijev ter ciljev lizbonske strategije.
	Predstavljanje aktivnosti osnovnošolcev širši javnosti in vzpostavljanje povezovanje med OŠ Selnica ob Dravi in delujočimi društvi v kraju (z roko v roki – ustvarjajmo skupaj)	1	7.000,00	Izboljšanje in bogatitev kulturnega, družbenega, socialnega in športnega življenja
JP 2010	»Selnica se predstavi«	1	26.300,00	povečanje prepoznavnost občine, predstavitev delovanja

				društev in izboljševanje društvenega, kulturnega ter športnega življenja s tem pa tudi kakovost življenja občanov
	Zaključen življenjski krog lokalnih izdelkov – primer ovčja volna (Volna v dlan, za lepši dan)	1	6.200,00	Izvedba aktivnosti za socialno vključenosti in medgeneracijsko povezovanje različnih družbenih skupin.
	Kulturno prebujanje najmlajših in mladih na podeželju (Kultura in mladih)	3	22.916,00	Aktivnosti za celoletno aktivno preživljanje prostega časa za najmlajše
	Selniške točke razvoja lastnih kompetenc in vseživljenjskega učenja (Učimo se vse življenje)	1	4.000,00	Izvedba različnih aktivnosti, ki so ranljivim skupinam omogočile vključevanje v sodobno družbo
	Selniški pležuharji se predstavijo (S pležuhom naokoli)	2	8.000,00	Ohranjanje tradicije, naravne in kulturne dediščine in medgeneracijsko sodelovanje.
JP 2011	Priprava kulturno informativnih večerov za predstavitev življenja in dela v državah članicah EU (Evropski večeri)	1	10.816,24	Predstavitev dobrih EU praks
	Ustvarjalno preživljanje prostega časa za mlade (Otroški abonma)	1	18.332,60	Aktivnosti za aktivno preživljanje prostega časa najmlajših
JP 2012/1	Pilotni projekt izgradnje biološke rastlinske čistilne naprave v Gradišču na Kozjaku	1	4.054,50	Izgradnja biološke MČN
	Sadje na domu	1	10.824,80	Vzpostavitev dopolnilnih dejavnosti
	Praznik jabolk 2013	1	7.476,36	Ohranitev tradicije in prepoznavnosti kraja
	Ureditev skednja za postavitve stalne razstave starega kmečkega orodja na kmetiji Lampred	1	5.199,12	Vzpostavitev muzeja na prostem
	Nakup oblek za enoten izgled	1	2.133,50	Investicija v opremo za turistične namene
	Muzej pležuhov in info točka	1	5.344,24	Investicija v ohranitev izročila
JP 2012/2	Šolski učni čebelnjak	1	3.796,67	Investicija v čebelnjak
	Sadjarska učna pot za kolesarje in pohodnike	1	7.060,01	Vzpostavitev tematske poti
	Investicija v kletne prostore	1	110.353,57	Investicija v prostore za druženje
	Vzpodbujanje in razvoj kompetenc posameznikov in društev za uporabo spleta fotografije in videa v informativne in promocijske namene	1	22.270,00	Izvedba motivacije in usposabljanja in izobraževanja
	Turistični vodnik Občine Selnica ob Dravi	1	2.006,00	Promocijski material

6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

SPLOŠNO O OBMOČJU			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Geografska lega območja: meji s prekomejnimi, turistično razvitimi območji Avstrije; • dobre lokalne in prekomejne cestne, železniške in druge povezave • Relativna majhnost območja, prostorska obvladljivost; • Večina območja je gozdnatega • Fizična reliefna razgibanost in pestrost • Pestra dva tisoč letna zgodovina • Zadostne količine vode, lesne biomase; • Dobra komunalna in IKT infrastruktura v urbanih naseljih območja; • Dobra zastopanost javnih storitev in zdravstvene oskrbe; 	<ul style="list-style-type: none"> • Območje nima izražene usmeritve, po ničemer ni prepoznavno, • Izoliranost hribovskih delov območja (IKT bele lise, nezadostna informiranost, ni možnosti priključitve na kanalizacijsko ali vodovodno javno omrežje); • Slabo razvite socialno varstvene storitve za starejše tako v urbanih naseljih kot na podeželju • Degradirana območja (tovarna dušika Ruše, gramoznica v Selnici); degradirane stavbe v urbanih naseljih; • Slab image območja zaradi nekdanj svetovno znane proizvodnje N proizvodov • Tranzitni promet skozi središča urbanih naselij, 	<ul style="list-style-type: none"> • Izkoristiti obstoječo tranzitno povezavo med Mariborom in Dravogradom; • Izkoristiti naravne in geografske danosti območja za razvoj na vseh področjih 	<ul style="list-style-type: none"> • Brez ustrezne vizije in strategije razvoja območja bodo prebivalci postali nezadovoljni s kvaliteto življenja, nezainteresiranost ljudi se bo nadaljevala, lahko pride do degradacije območja nasplah; • Brez osveščanja in spodbujanja hribovskih prebivalcev h gradnji malih ekoloških čistilnih naprav in ogrevanja gospodinjstev z ustrežnejšimi načini ali napravami, se bo nadaljevalo onesnaženje pitne vode in zraka; • Da se zaradi nedostopnosti posameznih delov javnih območij poveča diskriminacija med ranljivimi skupinami
GOSPODARSTVO			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Obstoj in prepoznavnost lesno predelovalnih dejavnosti s tradicijo • Prepoznavno gospodarstvo po kovinsko predelovalni industriji in predelavi volne • Povečevanje števila podjetij in podjetnikov 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomanjkanje novih delovnih mest v urbanih naseljih in na podeželju • Nепrepoznane in s tem ne koriščene priložnosti za dejavnosti, ki izvirajo iz danosti območja; • Premajhna podjetnost in inovativnost, posledično ni povezovanja med podjetniki in podjetji (npr. v smislu celovite ponudbe ali kratkih verig) • Odsotnost osnovnih storitven dejavnosti, v ponovni uporabi, 	<ul style="list-style-type: none"> • Povezovanje lokalnega in prekomejnega povezovanja v smislu celostne ponudbe in kratkih verig vseh vrst; • Možnost povezovanja na skupnih projektih s prekomejnimi partnerji; • Razvoj podjetniške infrastrukture za mlade, izobražene in brezposelne • Razvoj in vzpostavitev novih dejavnosti na območju; • Nove tržne niše, novi izdelki in storitve: npr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaradi nezadostne IKT infrastrukture, slabih logističnih povezav ali nenaklonjenosti lokalnega okolja selitev dejavnosti v sosednja večja urbana središča ali preko meje; • Brez ustvarjanja pogojev za odpiranje novih delovnih mest in zaposlitvenih priložnosti za mlade, ne bo inovativnega gospodarskega razvoja ali razvoja dejavnosti z dodano vrednostjo; • Brez podpore lokalnega okolja ne bo razvoja in

	socialno-varstvenih dejavnosti; <ul style="list-style-type: none"> • Slabi pogoji za vzpostavitev spletnih dejavnosti; • Slabo finančno spremljanje gospodarskih dejavnosti s strani bank; pomanjkanje razvojnih in zagonskih sredstev 	razvoj IKT storitev za pomoč starejšim občanom, časovna banka ipd. <ul style="list-style-type: none"> • Izkoristiti potencial lesne bio mase v gospodarske namene z dodano vrednostjo (izgradnja skupnih ogrevalnih naprav, vzpostavitev kratke verige lesno predelovalne industrije); 	vzpostavitev sodobnih dejavnosti, ki izvirajo iz trenutnih življenjskih in bivalnih razmer (
--	---	--	--

TURIZEM

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Številne obstoječe tematske in športno-rekreativne poti; • Turistično že prepoznavne naravne danosti območja • Obstoječe kulturne in zgodovinske znamenitosti • Zelo razvita društvena dejavnost in vključenost prebivalstva v lokalne prireditve in aktivnosti; • Obstoječa infrastruktura za šport in rekreacijo (smučišča, telovadnice, bazen, itd.); • Obstoj številnih zgodovinskih izročil 	<ul style="list-style-type: none"> • Kampanjsko razvijanje turizma, ki je bilo v preteklosti preveč navezano na turistični razvoj Maribora; • Osredotočenost turizma zgolj na smučanje na Pohorju; • Odsotnost cenovno sprejemljive turistične ponudbe, usmerjene na določeno ciljno skupino turistov (npr. kolesarji, pohodniki, družine); • Neizkoriščene kapacitete nastanitve; • Neustrezni in slabo vzdrževani prostori in igrišča za izvajanje kulturnih, športnih in družabnih aktivnosti v turistične namene • Pomanjkanje usposobljenih turističnih delavcev; 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrebe tranzitnih gostov • Izkoriščanje naravnih danosti in krajevnih značilnosti in tradicije • Okrepitev že obstoječih turističnih struktur in vzpostavljane novih; • turistična destinacija za posebne ciljne skupine turistov ; • Krepitev obstoječe športno-rekreativne infrastrukture v smislu povečanja kvalitete turistične ponudbe • Čezmejno in čez regijsko sodelovanje v smislu povezovanje in dopolnjevanja turističnih produktov; • Povezovanje turistične ponudbe in ponudnikov • Središča urbanih naselij kot turistični produkt 	<ul style="list-style-type: none"> • Usmeritev turistične ponudbe v napačno ciljno skupino; • Odklonilen odnos domačinov do turistov zaradi njihovega neprimerne vedenja ali ravnanja • Degradiranost območja kot celote zaradi naravnih ujem, ki lahko spremenijo ali uničijo turistični produkt ali ponudbo

KMETIJSTVO

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Raznovrstne kmetijske dejavnosti (sadjarstvo, živinoreja, poljedelstvo, gozdarstvo); • Počasno, a 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomska vrednost kmetij je nižja kot povprečna ekonomska vrednost slovenske kmetije; • Ni povezovanja med kmeti v smislu 	<ul style="list-style-type: none"> • Pridelava ekološke hrane; • Povezovanje pridelovalcev hrane in skupno tržno nastopanje – vzpostavljane kratke prehrabne verige; 	<ul style="list-style-type: none"> • Nekonkurenčnost kmetijske ponudbe zaradi nevpzpostavitev kratkih verig; • Zaradi velikih stroškov eko pridelane hrane v

<p>vztrajno povečevanje povprečne velikosti kmetij in s tem količinske ponudbe;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Večina kmetij je ekološko usmerjenih; • Osveščenost glede dopolnilnih dejavnosti na kmetiji; • Veliko je t.i. čistih kmetij (člani kmečkega gospodarstva so tudi zavarovani kot kmetje); • Povečuje se izobrazbena struktura nosilcev kmetij, vedno več je visoko izobražen mladih prevzemnikov; • Prevladujoče gozdne površine • Vzpostavljanje novih dejavnosti (konjereja, čebelarstvo) 	<p>celovite ponudbe in kratkih verig;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lokalno okolje (šole, vrtci, gostinci) ni zainteresirano za nabavo lokalno pridelane hrane; • Ni sodelovanja med turizmom in kmetijstvom; • Slabo razvite dopolnilne dejavnosti (tako po številu kot raznovrstnosti; prevladujejo gozdne, ni pa prehrabmenih, turističnih in domače in umetne obrti); 	<ul style="list-style-type: none"> • Z dopolnilnimi dejavnostmi do novih delovnih mest, popestritve ponudbe iz kmetij in dodane vrednosti; • Kmetijsko ponudbo dopolniti s ponudbo, ki izvira iz krajevnih značilnosti in tradicije • Razvoj novih dejavnosti/storitev na kmetijah v povezavi s turizmom: • Posodobiti in povečati infrastrukturo ter ponudbo v obstoječih kratkih verigah (skupna trgovina); • Vzpostavitev sheme priznavanja plačil v naravi ali prostovoljnega dela. 	<p>primerjavi s ponudbo veletrgovcev obstaja nevarnost, da bo lokalno pridelana hrana ostala na njivah ali vrtovih ali pa se bodo začeli vrstiti dogodki, kot je sedanja »čebelarstva« afera;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaradi nerednega odstranjevanje podrtega drevja ob izseku ali vremenskih ujmah grozi možnost eskalacije lubadarja, kar lahko vodi do ekološke gozdne škode; • Povečano povpraševanje po lesu iz tujine lahko vodi do nekontroliranih posekov na škodo naravnega obraščanja gozda (kot se je v preteklosti že zgodilo)
---	---	--	--

NARAVA IN OKOLJE

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Ohranjeni naravne znamenitosti: šotna hribovska jezera, pragozd, slapovi, slikovite struge hudourniških potokov ; • Veliko gozda in posledično prepoznavnost območja po nelesnem gozdnem bogastvu (gobe, kostanji, gozdni sadeži); • Kljub tranzitnemu prometu in povečevanju drugih oblik prometa (dnevna mobilnost, prosti čas), je zrak še vedno čist, brez povečane koncentracije izpustnih plinov; • Dobro razvejano kanalizacijsko in vodovodno omrežje 	<ul style="list-style-type: none"> • Zavarovana območja niso prepoznavna; • Ni programov osveščanja prebivalcev o pomenu ohranjanja narave in pitne vode; • Vpliv degradiranih območji na okolje (TDR, gramoznica); • Onesnaženost pitne vode v hribovskih predelih; • Odsotnost komunalne infrastrukture v hribovskem delu območja • Onesnaževanje zraka in okolja zaradi kurjenja s trdimi gorivi in izpustov trdih delcev v zrak; • Slab odnos obiskovalcev in opazovalcev narave na naravo in okolje • Neobstoj ustreznih 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraba okolju prijazne lesne bio mase za kurjenje v sodobnih kurilnih napravah s kontroliranim izpustom trdih delcev v zrak; • Izraba naravnih virov za energetska neodvisnost (sončne elektrarne, male HE, biomasa , • Z gradnjo malih bioloških čistilnih naprav do kvalitetnejše pitne vode na celotnem območju • Z gradnjo skupnih ali posameznih ogrevalnih naprav na lesno biomaso ali drugih naravnih virov do zmanjšanja toplogrednih plinov; • Prenova degradiranih 	<ul style="list-style-type: none"> • Možnost hitre onesnaženosti okolja in pitne vode • Onesnaževanje narave in okolja zaradi nevestnega odlaganja odpadkov obiskovalcev narave; • onesnaževanje zraka zaradi odsotnosti strategij trajne mobilnosti v naravnem okolju

<p>v urbanih naseljih s čistilnimi napravami (Ruše in Selnica ob Dravi, naselje Lovrenc na Pohorju);</p> <ul style="list-style-type: none"> • velike zaloge pitne vode (Selniška dobrava); 	<p>zaščitnih predpisov</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neozaveščenost prebivalcev glede podnebnih sprememb, koriščenja naravnih virov, ravnanja z odpadki; 	<p>območij in zgradb v vseh vrst kreativno uporabo</p>	
PREBIVALCI			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Gostota prebivalcev omogoča kvalitetno življenje na celotnem območju; • Povečuje se število visoko izobraženega prebivalstva; • Uravnoteženo razmerje med spoloma tako pri odraslih osebah kot pri novorojencih; • Udejstvovanje prebivalcev vseh vrst prostočasnega druženja; • prebujajoče se zavedanje o pomenu dobrodelnosti in medsosedske pomoči. 	<ul style="list-style-type: none"> • Negativna skupna prirast; • Visoki delež brezposelnih; • Obstoj marginalnih skupin; • povečevanje števila starejših oseb; • Ni doma za starejše občane in varovanih stanovanj; • Premalo programov in priložnosti za mlade; • Slabe življenjske navade, slab življenjski slog (večino časa pred TV, računalniki). 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj in krepitev prostovoljstva in medgeneracijskega druženja; • Zaposlovanje v inovativnih dejavnostih; • Povezovanje prebivalstva v partnerstva za medsebojno pomoč, vzpostavitev časovne banke; vzpostavitev lokalne menjave dobrin; aktiviranje partnerstev za podporo lokalnih trgovin, storitev in podjetij »cash mob«. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stopnjevanje starajočega se prebivalstva; • Vpliv trenutnih migracijskih dogajanj na prebivalstvo.
ŠPORT, REKREACIJA, KULTURA			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Številna športna, rekreativna in kulturna društva; • Veliko danosti in infrastrukture za rekreacijo, šport in kulturo; • Možnost vodene ali samostojne športne ali rekreativne dejavnosti; • Ohranjena kulturna tradicija, kulturna infrastruktura in ljudsko izročilo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Slabo opremljene in vzdrževane športno-rekreativne poti in infrastruktura; • Slabo vzdrževana in opremljena kulturna infrastruktura (kulturni domovi); • Slabo vzdrževana in ohranjena spominsko kulturna obeležja; • Premalo mladih vključenih v kulturna dogajanja; • Odsotnost športno-rekreativnih prostorov za starejše (rekreacija in reanimacija). 	<ul style="list-style-type: none"> • Vzpostavljanje novih inovativnih športno-rekreativnih-kulturnih prostorov; • Mreženje športno-rekreativnih-kulturnih dogodkov • Medgeneracijsko športno-rekreativna in kulturna druženja; • Vzpostavitev inovativnih dejavnosti in novih delovnih mest; • Povečevanje kompetenc, znanja, veščin ... posameznikov in organiziranih skupin (društva). 	<ul style="list-style-type: none"> • Vandalizem na športno-rekreativnih objektih; • Premalo razpoložljivih finančnih sredstev.

6.1. Razvojne potrebe LAS

Razvojne potrebe za tematsko področje: Ustvarjanje novih delovnih mest

EKSRP stanje (poglavje 5)	EKSRP potrebe
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Že 10 let nadpovprečna stopnja brezposelnosti ➤ Delno problemsko območje po Sklepu Vlade RS (na območju Občine Ruše in Selnica ob Dravi) ➤ Skozi 10-letno obdobje skupna prirast niha, največkrat je negativna ➤ Nizka ekonomska vrednost kmetij 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povečati konkurenčnost gospodarstva na podeželskih območjih (razvoj podjetništva, razvoj socialnih storitev, dohodkovna povečanost na kmetijah, lokalna samooskrba itd) ➤ Nova delovna mesta na podeželju (dopolnilne dejavnosti, osnovne storitve, turizem) ➤ Aktivacija vseh endogenih potencialov v povezavi s kulturno in naravno dediščino, naravnimi resursi, človeškim in socialnim kapitalom, lokalno samooskrbo, zelenim turizmom in obnovljivimi viri energije
ESRR stanje (poglavje 5)	ESRR potrebe
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Že 10 let nadpovprečna stopnja brezposelnosti ➤ V problemskem območju sta naselji Ruše in Selnica ob Dravi ➤ Skozi 10-letno obdobje skupna prirast niha, največkrat je negativna . Ker je glavnina prebivalstva skoncentrirana v naseljih, ki spadajo pod urbana naselja, velja ugotovitev o negativne prirastu tudi za ta naselja 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nova delovna mesta v urbanih naseljih (inovativna delovna mesta v kulturi, turizmu, športu, oskrbi urbanih naselij) ➤ Povečati konkurenčnost gospodarstva v urbanih naseljih (razviti sodobne dejavnosti na degradiranih območjih) ➤ vzpostaviti neformalne mreže za spodbujanje podjetništva, predvsem socialnega podjetništva ➤ vzpostavitev participativnih proračunov lokalnih skupnosti, katerih učinek bo v nastajanju novih delovnih mest ➤ Povezovanje prebivalstva v urbanih naseljih v partnerstva za vzpodbujanje podjetništva, medsebojno pomoč, vzpostavitev časovne banke; vzpostavitev lokalne menjave dobrin; aktiviranje partnerstev za podporo lokalnih trgovin, storitev in podjetij »cash mob«.

Razvojne potrebe za tematsko področje: Razvoj osnovnih storitev

EKSRP stanje (poglavje 5)	EKSRP potrebe
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmanjševanje števila kmetijskih gospodarstev ➤ Nizka ekonomska vrednost kmetij ➤ Ni raznovrstnih dopolnilnih dejavnosti (večina v predelavi lesa) ➤ Prednost: gozdnato območje, ekološka pridelava, bližina meje, ohranjena narava ➤ Turizem na podeželju ni razvit kljub obstoječim danostim ➤ Nastanitvene kapacitete so slabo zasedene ➤ Bogata naravna dediščina brez interpretacijskih vsebin 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vzpostavitev raznovrstnih dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, zelenih delovnih mest ➤ Vzpostavitev kratke verige in lokalne trgovine z lokalno ponudbo ➤ Vzpodbuditi povezavo med kmetijsko ponudbo, turizmom ➤ Vzpodbuditi osveščenost prebivalstva glede nakupa lokalno pridelanih proizvodov ➤ Vlaganje v manjšo infrastrukturo ➤ Obnova in posodobitev obstoječih športno, rekreativne in kulturne infrastrukture ter uporaba le-te v turistične namene ➤ Vzpostavitev in izvedba inovativnih kulturnih in športnih dogodkov v turistične

	<p>namene</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vzpostavitev inovativnih turističnih produktov ob uporabi naravnih in drugih danosti (splavarjenje, romarski turizem, klimatski turizem) ➤ Razviti vsebine naravnih danosti v turistični produkt ter s tem vplivati na nastanek novih dejavnosti in novih delovnih mest
--	--

Razvojne potrebe za tematsko področje: Izboljšati stanje okolja in narave

EKSRP stanje (poglavje 5)	EKSRP potrebe
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Onesnaženost pitne vode na hribovitih predelih in onesnaženost zraka s trdimi delci od kurjave na trda goriva ➤ Ni možnosti priključitve na javno kanalizacijo ➤ »Bele lise« na hribovitih predelih ➤ Degradiranost v podeželskem naselju Bistric ob Dravi, Bezena ➤ Iztrebljanje nelesnih gozdnih sadežev 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Priprava strategije trajnostne mobilnosti na podeželskem območju ➤ Povečati število malih čistilnih naprav na podeželju ➤ Razviti programe osveščanja glede ohranjanja narave in okolja ➤ Vzpodbuditi energetska prenova in samooskrbnost ➤ Manjša vlaganja za potrebe varovanja okolja in narave
ESRR stanje (poglavje 5)	ESRR potrebe
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Glavna regionalna cesta skozi središče urbanega naselja Selnica ob Dravi ➤ Degradiranost v urbanih naseljih Ruše in Selnica ob Dravi ➤ Energetska potratnost stavb javne uprave ➤ Slab image urbanega območja naselja Ruše zaradi zgodovine kemične industrije ➤ Kulturno in turistično zanimiva, vendar slabo vzdrževana jedra urbanih naselij ➤ Odsotnost sodelovanja ponudnikov v urbanih središčih Ruš, Lovrenca in Selnice 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Priprava strategije trajnostne mobilnosti v urbanih naseljih območju ➤ Obnova degradiranih območij za potrebe turizma in vzpostavljanja inovativnih dejavnosti (kreativne industrije) ➤ Obnova sistema tematskih poti po urbanih delih ➤ Pospešiti priključevanje gospodinjstev na javno kanalizacijsko omrežje

Razvojne potrebe za tematsko področje : Vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

EKSRP in ESRR stanje (poglavje 5)	EKSRP potrebe
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ranljive skupne ➤ Povečevanje števila starostnikov ➤ Odsotnost programov in priložnosti za mlade ➤ Slabe življenjske navade, slab življenjski slog ranljivih skupin ➤ Socialna in marginalna izključenost 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povezovanje generacij, dostopnost vsebin, medgeneracijska pomoč, razvoj socialnih storitev ➤ Priprava programov za aktivno preživljanje prostega časa
	ESRR potrebe
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povezovanju generacij, dostopnost vsebin, medgeneracijska pomoč, razvoj socialnih storitev, Intervencijsko delo z mladimi ➤ Vzpostavitev inovativnih partnerstev za delo s starostniki in mladimi ➤ Pripraviti program ukrepov in vzpodbud za aktivno staranje

7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja

Partnerji v LAS Drava so na podlagi analize območja prepoznali potrebe ter na njihovi podlag določili prioritete naloge in iz njih izhajajoče cilje, ki jih bodo dosegli s projekti, ki težijo k štirim tematskim področjem. **V prejšnjem poglavju smo posebej izpostavili potrebo po razvoju turizma in s turizmom povezanih dejavnosti, saj je ta potreba opredeljena kot glavna razvojna potreba, ki vpliva na doseganje ciljev v vseh ostalih razvojnih potrebah. V tem poglavju je razdeljena med tematska področja ukrepanja tako, kot je smiselno z njimi povezana.**

7.1. Ustvarjanje delovnih mest

Za celotno območje LAS je značilna velika stopnja nezaposlenosti. Julija 2014 je bila na območju povprečna 15,13 % brezposelnost. V Občini Ruše je bila 17,4% brezposelnost, v Občini Selnica ob Dravi 14% in v Občini Lovrenc na Pohorju 13,7 % brezposelnost. Zaradi velike brezposelnosti je del območja LAS uvrščenega v problemska območja, posledično ima LAS pravico do dodatnih sredstev za zmanjšanje brezposelnosti. Ta sredstva bodo v celoti namenjena uresničitvi ciljev iz tematskega področja *Ustvarjanje delovnih mest*.

ESRR:

Podprte bodo naloge za povečanje podjetnosti, ustvarjalnosti in inovativnosti, nastanek neformalnih mrež za spodbujanje podjetništva, razvoj raznega orodja za aktivacijo lokalnih potencialov, razvoj ponudbe lokalnih proizvodov in storitev ter aktivnosti za oživljanje vaških (naseljskih) jeder. Kot npr.: na območju so kot ranljive skupine prepoznani starejši (zaradi osamljenosti in gibalne fizične omejenosti), brezposelni (nad 50 let z voljo in pripravljenostjo pomagati drugim), ženske (ki imajo po naravi večji čut do soljudi). Po drugi strani so mlajši izobraženci z znanjem o IT, ki bodo razvili IT orodja za povezavo med starejšimi in tistimi, ki jim želijo pomagati; posamezniki z znanjem fizioterapije ali poznavanjem drugih vrst reanimacije, potrebne starejšim. Na tretji strani pa imamo lokalne pridelovalce zdrave hrane, ki želijo preko kratkih verig to hrano ponujati v lokalnem okolju, torej tudi starejšim. Vse navedene ciljne skupine, vsaka s svojim interesom in željami, se bodo povezave v neformalno mrežo, ki bo celovito reševala problem onemoglosti in osamljenosti starajočega se prebivalstva. Učinek na število vključenih prebivalcev bo velik, rezultat pa bodo nova delovna mesta in nova IT orodja.

Z namenom odpiranja delovnih mest in povečevanja zaposljivosti bodo izvedene tudi naloge, katerih nosilci bodo mladi, združeni na območju »kreativnih industrij«, lociranih v trenutno degradiranih zgradbah in katerih rezultat bodo novi produkti in storitve. Kot npr. vzpostavitev pogojev za grafično oblikovanje na tradicionalen način (usposobitev mladih brezposelnih z ročnimi spretnostmi za oblikovanje grafičnih podlag, izdelava projekta za orodja, izdelava orodja in zagon grafične delavnice, ki bo edinstvena v Sloveniji).

Manjše investicije v degradirane stavbe v središčih urbanih naselij Ruše in Selnica bodo omogočile mreži kulturnih delavcev (od društev do posameznikov), da bo ta zgradba postala središče mreže kulturnih delavcev, prepoznavni znak kulture in valilnica inovativnih kulturnih zamisli in izvedb.

EKSRP

Podprte bodo naloge, ki se bodo z namenom povečanja zaposljivosti praviloma izvajale izven urbanih območij LAS. S temi sredstvi bodo podprte naloge za spodbujanje podjetništva in razvoj ponudbe lokalnih proizvodov in storitev, ki bodo kot rezultat projekta izkazali novo delovno mesto ali novo dejavnost na podeželju. V procesu analize območja so se kot takšne ideje prepoznale priložnosti v razvoju vseh vrst turistične in športne dejavnosti, dejavnosti povezane s kulturno dediščino in ohranjanjem narave ter zelena delovna mesta in delovna mesta v kratkih verigah (npr. delovno mesto v skupni prodajalni).

Posebej je potrebno omeniti del območja LAS, t.j. območje Občine Lovrenc na Pohorju. Ta del območja ni zajet v Sklepu vlade RS glede problemskih območij, kljub temu, da je imelo območje vrsto let nad 10% brezposelnost. Trenutno, po podatkih iz julija 2014, ima 13,70% stopnjo brezposelnost. Posledično bo LAS izvedla naloge iz tega ukrepa tudi v Občini Lovrenc na Pohorju z istimi cilji.

Preglednica 28: potrebe in cilji tematskega področja Ustvarjanje delovnih mest

Potrebe EKSRP	Prioritetna naloga	CILJ
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povečati konkurenčnost gospodarstva na podeželskih območjih (razvoj podjetništva, razvoj socialnih storitev, dohodkovna povečanost na kmetijah, lokalna samooskrba itd) ➤ Nova delovna mesta na podeželju (dopolnilne dejavnosti, osnovne storitve, turizem) ➤ Aktivacija vseh endogenih potencialov v povezavi s kulturno in naravno dediščino, naravnimi resursi, človeškim in socialnim kapitalom, lokalno samooskrbo, zelenim turizmom in OVE 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povezovanje obstoječih podjetij in organizacij ➤ Vzpodbujanje malega podjetništva na podeželju, vzpodbujanje zelenih delovnih mest na kmetijah ter dejavnosti povezane s kulturno in naravno dediščino, ➤ Povezovanje obstoječe in nove ponudbe s poudarkom na ponudbi zelenega turizma ➤ izrabiti lokalne potenciale (oživljanje starih obrti, predelava lesa, zeliščarska dejavnost, ekološko kmetovanje, lokalna samooskrba, skrajšanje dobavnih verig, izraba OVE ipd.). 	<p>A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih</p> <p>A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe)</p> <p>A 3) Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev v A 4)</p> <p>Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder</p>
Potrebe ESRR	Prioritetna naloga	CILJ
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nova delovna mesta v urbanih naseljih (inovativna delovna mesta v kulturi, turizmu, športu, oskrbi urbanih naselij) ➤ Povečati konkurenčnost gospodarstva v urbanih naseljih vzpostavitvi neformalne mreže za spodbujanje podjetništva, predvsem socialnega podjetništva ➤ Povezovanje prebivalstva v urbanih naseljih v partnerstva za vzpodbujanje podjetništva, medsebojno pomoč, vzpostavitev časovne banke; vzpostavitev lokalne menjave dobrin; aktiviranje partnerstev za podporo lokalnih trgovin, storitev in podjetij »cash mob«. ➤ Vzpodbuditi nastanek novih dejavnosti za oživljanje »naseljskih jeder« 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povezovanje podjetij in organizacij, razvoj potenciala malega podjetništva, ustvarjanju novih poslovnih in tržnim modelov na urbanih območjih. ➤ izrabiti lokalne potenciale (oživljanje starih obrti v naseljskih jedrih, kreativne industrije) ➤ Oblikovanje skupnih inovativnih turističnih produktov, kjer je največji potencial novih delovnih mest (zeleni turizem) v urbanih območjih ➤ Izvesti oživitev degradiranih območij z vzpostavitvijo inovativnih dejavnosti (kreativne industrije) 	<p>A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih v urbanih naseljih</p> <p>A 3) Razviti nove lokalne proizvode in storitve (v urbanih naseljih)</p> <p>A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe v urbanih naseljih)</p> <p>A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje naseljskih jeder</p>

7.2. Razvoj osnovnih storitev

Za razvoj osnovnih storitev bo LAS izvedla naloge, s katerimi bo pospešila razvoj lokalne infrastrukture in razvoj lokalnih osnovnih storitev.

Območje LAS-a je bilo kot sub urbano podeželsko območje regijskega središča Maribor vrsto let prepričano, da bo deležno vsaj dela vzpodbud in razvoja mariborske destinacije. Zato je postalo del skupnega razvojnega programa, ki so ga spisale MO Maribor in 22 okoliških podeželskih občin. Žal se je ves razvoj in vse spodbude osredotočal na razvoj samega Maribora in mariborskega Pohorja, ne pa tudi na podeželska območja. Zato se je razvoj na območju LAS-a zgodil največkrat samoiniciativno, brez poprejšnjih podjetniških ali podobnih podpornih institucij, ob velikem angažiranju posameznikov, prostovoljnem delu, ob lastnih sredstvih. Posledično so osnovne storitve neenakomerno razdeljene po območju LAS-a. Še vedno so na delih območja t.i. bele lise, ki onemogočajo razvoj in vzpostavitev sodobnega podjetništva, med drugim tudi na kmetijah, kjer je vedno več zanimanja za spletno predstavljanje kmetij in neposredno trženje iz kmetij. Storitve so koncentrirane v občinskih središčih, sramežljivo pa se vzpostavljajo ponudbe s kmetij.

Območje je prepredeno s številnimi potmi (kolesarske, pohodniške, tematske, učne ipd.), ki so trenutno namenjene zgolj lokalnim prebivalcem. **Las bo obstoječo infrastrukturo** (table, nadstreški, popotne informacije, vpis v spletne vodnike itd.), **posodobila**, da bodo postale privlačne in kot turistična

zanimivost prepoznane v širšem okolju. V okviru te naloge bo LAS nadaljevala s posodobitvijo in **povečanjem ponudbe** ob Jabolčni poti, z dopolnjevanjem ponudbe ob poti s ponudbo izdelkov dopolnilnih dejavnosti, doživljajskimi »odprtimi vrati kmetij« ipd. ter navezavo te poti na regionalno kolesarsko pot, ki vodi iz Avstrije, preko Dravograda in skozi območje LAS-a naprej priti Mariboru. Na ti dve glavni tematski poti bo LAS priključila še vrsto drugih poti, ki vodijo na ruško Pohorje, proti Lovrencu na Pohorju in na drugem bregu Drave na Kozjak, kjer se priključijo na avstrijske tematske poti. LAS bo napravila lokalno mrežo tematskih poti, ki bodo postale pomemben turistični produkt območja LAS.

Razen poti je na območju LAS-a že obstoječa športno-rekreativna infrastruktura. Zaradi pomanjkljivega vzdrževanja je marsikatera že nevarna za uporabo, zato bo **obnovila tisto športno-rekreativno infrastrukturo, ki bo dopolnjevala turistično ponudbo** (npr. posodobitev smučišča na Kumnu, ki bo postalo del celovite smučarske ponudbe na tem delu Pohorja). Podprla bo tudi projekte, investicije v novo športno infrastrukturo, namenjeno novejšim športnim dejavnostim (plezalna stena, kolesarski spust po hribu, tematska otroška igrišča, poligoni ipd.).

Podobno je tudi stanje na področju kulturne infrastrukture. V okviru »kulture« bo LAS izvedla naloge, s katerimi bo **obnovila kulturna obeležja, podprla izvedbo kulturnih in spominskih dogodkov** (Vranov let) in vzpostavitev novih, inovativnih kulturnih pobud. V ta sklop spadajo tudi vzpodbude za vzpostavitev »muzeja v naravi« (doline hribovskih potokov, na katerih se postavijo mlini, žage itd. kot replike prvotnih zgradb), namenjene v turistične namene in kot prostor za izvedbo kulturnih dogodkov.

LAS bo podpirala nastanek novih in krepitev obstoječih kratkih poti in dobavnih verig (krepitev skupne trgovine, tržnica z lokalnimi pridelki in izdelki, prodajo iz kmetij, prodajo preko spleta, »cash mob«, vzpodbujala bo uporabo javnih naročil glede lokalnih pridelkov, ipd.). V okviru tega sklopa bo podprla **nastanek in delovanje socialnega podjetništva** (npr. na področju ponovne uporabe; aktiviranja lokalnih prebivalcev za podporo turizmu, športu, kulturi ali lokalni trgovini; ipd.). Predvsem pa:

- direktno prodajo (pridelovalec prodaja svoje proizvode direktno na kmetiji ali na določenem kraju izven kmetije – lokalne tržnice);
- kolektivno prodajo (več kmetij skupaj organizira prodajo svojih proizvodov);
- nakupovalne skupine (potrošniki se združijo z namenom skupnega nakupovanja izdelkov neposredno na kmetijah);
- dostavo na dom (proizvajalec dostavi potrošniku vnaprej določene količine proizvodov);
- lokalne prireditve (javne prireditve, kjer lahko proizvajalci iz območja prodajajo svoje izdelke);
- prodajni avtomati (skupina kmetov zagotavlja nemoteno preskrbo);
- naber sam (potrošnik kupi neposredno na kmetiji na način, da tudi sam obere/pobere proizvod);
- on-line prodaja (potrebna organizacija distribucijskih kanalov za naročene izdelke).

Na območju LAS-a je velika količina lesne mase, saj je kar 87,57% površine gozdnate. Gozd in les je bil pomemben že od začetkov naseljevanja teh krajev. Bil je glavni vir preživljanja. Kljub izsekovanju zaradi glažut se je ohranil. Zato ni čudno, da je v drugi polovici preteklega stoletja na tem območju obstajala prepoznana lesno predelovalna industrija (Marles, številne žage), ki pa so jo prizadele gospodarske krize ob prehodu tisočletja. **LAS bo vzpodbujala ohranitev in nadaljnji razvoj lesno predelovalne industrije, s poudarkom na uporabi lesne bio mase kot obnovljivega vira energije** (uporaba manj kvalitetnega lesa, ki ni uporaben v predelovalni industriji). Kot eno prvih aktivnosti bo podprla izdelavo študije o oživitvi in vzpodbujanju lesno predelovalne industrije na območju LAS.

Pri izvajanju nalog v tem tematskem področju bo LAS k temu, da bodo te prednostne naloge učinkovale tudi na cilje v tematskem področju Nova delovna mesta.

Preglednica 29: potrebe in cilji tematskega področja Razvoj osnovnih storitev

Potrebe EKSRRP	UKREP	CILJ
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vzpostavitev raznovrstnih dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, zelenih delovnih mest (les, biomasa, OVE) ➤ Vzpostavitev kratke verige in lokalne trgovine z lokalno ponudbo ➤ Vzpodbuditi povezavo med kmetijsko ponudbo, turizmom ➤ Vzpodbuditi osveščenost prebivalstva glede nakupa lokalno pridelanih proizvodov ➤ Vlaganje v manjšo infrastrukturo ➤ Obnova in posodobitev obstoječih športno, rekreativne in kulturne infrastrukture ter uporaba le-te v turistične namene ➤ Vzpostavitev in izvedba inovativnih kulturnih in športnih dogodkov v turistične namene ➤ Vzpostavitev inovativnih turističnih produktov ob uporabi naravnih in drugih danosti (splavarjenje, romarski turizem, klimatski turizem) ➤ Razviti vsebine naravnih danosti v turistični produkt ter s tem vplivati na nastanek novih dejavnosti in novih delovnih mest 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Posodobiti, obnoviti, opremiti turistično, športno in kulturno infrastrukturo ➤ Vzpostaviti nove in uredite obstoječih tematskih poti ➤ vzpodbuditi nastanek inovativne ponudbe iz kmetij, v turizmu, športu in kulturi ➤ vzpostaviti zeleno turistično ponudbo ➤ Podpreti lokalno oskrbo ➤ Povezat lokalne ponudnike za trženje lokalne ponudbe 	<p>B 1) obnovljena ali nova infrastruktura za kulturne, prostčasne in druge dejavnosti</p> <p>B 2) obnovljene obstoječe in vzpostavljene inovativne storitve na podeželju</p> <p>B 3) vzpostavljena območja naravnih in spominskih parkov</p>

7.3. Varstvo okolja in ohranjanje narave

V analizi okoljevarstvenih podatkov je bilo ugotovljeno, da se na območju LAS-a vedno bolj spoštujejo okoljski normativi. Vse tri občine imajo izdelan Energetski koncept, ki je, brez izjeme, pokazal veliko energetsko potratnost, tako v javnih zgradbah kot gospodinjstvih. Velik porabnik energije so ogrevalne naprave. V javnih zgradbah so to naprave na lahko kurilno olje, v gospodinjstvih pa naprave na trda goriva (lesno maso). Medtem ko so prve naprave (na lahko kurilno olje) drage in energijsko potratne, pa druge onesnažujejo zrak s trdimi delci, ki pri gorenju ne izgorijo. Zato bo LAS podprla projekte, **individualne ali skupinske investicije v rabo lesne bio mase za ogrevanje s sodobnimi, tehnološko sprejemljivejšimi napravami, ki imajo vgrajene zračne filtre.**

Nižinski del območja je dobro oskrbljen s kvalitetno pitno vodo iz javnega omrežja, kakor tudi z odvajanjem odpadnih voda. Tu se redno opravlja monitoring pitne vode, ki je, predvsem odkar je voda iz »Selniške dobrove«, vedno v mejah normale. Nasprotno je v hribovskih predelih območja. Zaradi oddaljenosti in razpršenosti ni mogoče tega območja priklopiti na nižinsko vodovodno in kanalizacijsko omrežje, pač pa imajo mnoga gospodinjstva lastno vodno zajetje ter greznice, katerih vsebina še mnogo kje odteka prosto v tla in onesnažuje podtalno pitno vodo. To dokazujejo občasne meritve. Zato bo LASova prioritetna naloga **vzpodbujanje investicije v izgradnjo bioloških (rastlinskih) ali malih čistilnih naprav na delih območja, kjer ni možnosti priključitve na javno vodovodno ali kanalizacijsko omrežje.**

Na območju LAS-a se nahaja tudi degradirano območje gramoznice v Selnici ob Dravi, območje bivše Tovarne dušika Ruše in več degradiranih zgradb v središču Ruš in Selnice ob Dravi. **LAS izhaja iz ugotovitve: če prostor ni naseljen, zanj in za njegovo okolico nihče ne skrbi, posledično okoliško lokalno gospodarstvo nima strank, tekom propadanja pa lahko postane okolje ali stavba tudi nevarna za okolico in mimoidoče. Zato bo LAS vzpodbujala obnovo in ponovno uporabo degradiranih območij in stavb tako, da bodo postale uporabne npr. za kreativno industrijo mladih, za kulturna ali športno-rekreativna druženja, za učno-tematske dogodke, v turistične namene, za zadovoljevanje splošnih potreb lokalnega prebivalstva ipd..**

Kot prioritetna naloga LASa bo zagotavljanje trajne mobilnosti z izrabo potenciala hoje, kolesarjenja, prenove javnega potniškega prevoza in optimizacije oziroma umiritve cestnega motornega prometa v središčih urbanih kakor tudi podeželskih naselij in v naravnem območju.

Naloga LASa je vzpodbujanje okolju prijaznega gospodarstva z uporabo OVE in URE, ter projektom izobraževanj, usposabljanja in ozaveščanja lokalnega prebivalstva v zvezi z zmanjševanjem energetske revščine ter v okviru tega ustvarjanje zelenih delovnih mest. Del te naloge bo namenjen razvoju orodij za trajnostno varovanje okolja.

Velik del območja LAS-a je zavarovanega po Zakonu o zavarovanih območjih. Znotraj tega območja je obsežno območje NATRA 2000 in v vodovarstveno območje. LASova naloga bo, da bo ohranjala zavarovanost območja in ki bodo omejitve, ki izhajajo iz predpisov o varovanju zaščitene območij, spremenila v prednosti, **npr. zaščiteno VVO območje ob hribovskih potokih urediti v naravne muzeje, z ohranjenimi habitati in zgodovinsko – kulturnimi znamenitostmi. Ter v ta namen urediti učno-tematske poti.**

Preglednica 30: potrebe in cilji tematskega področja Varstvo okolja in ohranjanje narave

Potrebe EKSRRP	Prioritetne naloge	CILJ
<ul style="list-style-type: none"> • Priprava strategije trajnostne mobilnosti na podeželskem območju • Povečati število malih čistilnih naprav na podeželju • Razviti programe osveščanja glede ohranjanja narave in okolja • Vzpodbuditi energetsko prenovo in samooskrbnost • Manjša vlaganja za potrebe varovanja okolja in narave 	<ul style="list-style-type: none"> • Izobraževanje in ozaveščanje podeželske skupnosti glede varstva okolja v povezavi z vodo in kanalizacijo • Prepoznavanje in izkoriščanje obstoječih naravnih danosti • Ozaveščanje o izrabi obnovljivih virih, večanje energetske učinkovitosti, združevanje objektov zaradi skupnega ogrevanja 	<ul style="list-style-type: none"> • C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo na podeželju • C 3) ohranjati stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene (zeleni turizem) • C 4) vpeljati razne oblike trajnostne mobilnosti
Potrebe ESRR	Prioritetne naloge	CILJ
<ul style="list-style-type: none"> • Obnova degradiranih območij za potrebe turizma in vzpostavljanja inovativnih dejavnosti (kreativne industrije) • Obnova sistema tematskih poti po urbanih delih • Pospešiti priključevanje gospodinjstev na javno kanalizacijsko omrežje 	<ul style="list-style-type: none"> • Izobraževanje in ozaveščanje širše skupnosti glede varstva okolja predvsem v urbanih območjih • Odprava degradiranosti 	<ul style="list-style-type: none"> • C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo v urbanih naseljih • C 2) prenoviti degradirana območja in degradiranih zgradb v mestnih/vaških središčih • C 4) vpeljati razne oblike trajnostne mobilnosti

7.4. Vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Na območju LAS so prepoznane naslednje ranljive skupine: ob upoštevanju nadpovprečne stopnje brezposelnosti so med prvimi med ranljivimi skupina zagotovo **brezposelne osebe** vseh starosti. Velika skupina so **starejši nad 80 let**, sledijo **ženske**, ker prevladujejo tako med brezposelnimi kot med starejšimi in nato so med ranljivimi skupinami prepoznani tudi **mladi in otroci in prebivalci hribovitega predela območja LAS**.

Med pripravo SLR je bilo še posebej opaziti težnjo po povezovanju žensk, predvsem brezposelnih, ki imajo veliko željo po »biti koristne« in starejšimi. Med njimi je že vzpostavljeno spontano sodelovanje, ki temelji zgolj na občasni spontani pomoči. Zato bo LASova naloga **vzpostaviti (ne)mreže, ki bodo aktivirale različne deležnike** (posameznikov, društev, institucij), **da se razvijejo orodja in poveča socialna vključenost vseh deležnikov**. Vzpostavljena bodo inovativna partnerstva za oblikovanje mrež za starostnike ter **ukrepov za aktivno staranje** (npr. nabava orodja in ureditev prostora za rekreacijo in pri reanimacijo starejših).

Podobno kot za starejše bo LASova naloga tudi vzpostaviti in vzpodbuditi **intervencijsko delo z mladimi**, s katerim jih bo predvsem spodbujala **k zdravemu in aktivnemu življenjskemu slogu** (v izogib brezdelnosti, postopaštvu in kriminalu). V okviru te naloge bo **vzpodbujeno tudi aktiviranje otrok k ustvarjalnim in rekreativnim aktivnostim ter osveščanju o zdravem življenjskem slogu**.

Ranljive skupine bodo pritegnjene k udeležbi v vseh projektih, ki bodo izvedeni v okviru drugih tematskih področij, predvsem v okviru tematskega področja ustvarjanja delovnih mest.

Pri izvajanju projektov, namenjenih ranljivim skupinam, bodo sodelovale tudi lokalne skupnosti s vzpostavljanjem participativnih proračunov.

Preglednica 31: potrebe in cilji tematskega področja Vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Potrebe EKSRRP	Prednostne naloge	CILJ
<ul style="list-style-type: none"> • Povezovanje generacij, dostopnost vsebin, medgeneracijska pomoč, razvoj socialnih storitev • Priprava programov za aktivno preživljanje prostega časa 	<ul style="list-style-type: none"> • Večja skrb za starejšo populacijo, nove – inovativne vsebine, manj odtujenosti, aktiven in zdrav način življenja starejših. • Večanje povezovanja generacij (medgeneracijsko druženje), tudi prostorski vidik. • Večja skrb za mlade – inovativne vsebine, zdrav življenjski slog, vzpodbujanje k prostovoljstvu 	<ul style="list-style-type: none"> • D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi • D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje • D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog
Potrebe ESRR	Prednostne naloge	CILJ
<ul style="list-style-type: none"> • Povezovanju generacij, dostopnost vsebin, medgeneracijska pomoč, razvoj socialnih storitev, Intervencijsko delo z mladimi • Vzpostavitev inovativnih partnerstev za delo s starostniki in mladimi • Pripraviti program ukrepov in vzpodbud za aktivno staranje 	<ul style="list-style-type: none"> • Večja skrb za starejšo populacijo, nove – inovativne vsebine, manj odtujenosti, aktiven in zdrav način življenja starejših. • Večanje povezovanja generacij (medgeneracijsko druženje), tudi prostorski vidik. • Izboljšanje dostopnosti / mobilnosti v <ul style="list-style-type: none"> ○ naseljih 	<ul style="list-style-type: none"> • D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi • D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje • D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog • D 4) vzpostaviti participativni proračun lokalnih skupnosti za vse aktivnosti vključevanja ranljivih skupin

8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije

Prvi horizontalni cilj: **blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje**: na območju LAS-a se vpliv podnebja najbolj odraža na kmetijstvu, ki ga ekstremni vremenski dogodki prizadenejo - pozitivno in negativno. Pozitivno zaradi povečane koncentraciji ogljikovega dioksida v ozračju (večja fotosinteza in tako večji pridelki) in s tem dvigu temperature (daljša vegetacijska doba, večje možnosti gojenja toplotno zahtevnih rastlin, premik vegetacijskih pasov), in negativno: manjši pridelek in slabša kakovost zaradi prezgodnjega dozorevanja, pogostejša škoda ob spomladanskih slaneh zaradi zgodnejšega olistanja in cvetenja. Kot negativnost je na območju LAS-a prepoznana prizadetost zaradi erozije tal, zlasti vodne in vetrne.

Tudi tla so na celotnem območju LAS-a zaradi nekarbonatne matične podlage kakor tudi zaradi izpiranja hran pretežno kislila, kar vpliva na rodovitnost tal, občutljivost za onesnaževanje in na različno rabo tal. Hribovski potoki spirajo kislilo zemljo iz pobočij in jo nato odlagajo v ravninskem delu, kjer je posledično obdelovalna zemlja vedno bolj kislila. LAS bo preko kratkih dobavnih verig, z vzpostavitvijo lokalne banke semen, vplival na pospešitev in ponovno rabo številnih avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin, prilagojene posebnim lokalnim okoljskim razmeram.

Drugi horizontalni cilj: **okolje** : iz energetskih poročil je razvidno, da na območju LAS Drava še ni učinkovite rabe energije, niti varčevanja z energijo niti ni vzpodbujena raba obnovljivih virov energije. Zato bo SLR LAS Drave temu horizontalnemu cilju sledila tako, da bo vzpodbujala rabo obnovljivih virov energije. V skladu z Energetskimi koncepti bo vzpodbujala rabo lesne bio mase kot energije za ogrevanje javnih zgradb in gospodinjstev. Kot obnovljivi vir energije namesto energije iz fosilnih goriv. S tem bo težila k vzpostavljanju nizkoogljične skupnosti na območju, zmanjšan izpust trdih delcev in CO₂ v zrak.

LAS bo v skladu s strategijami trajnostne mobilnosti vzpodbujala trajnostno mobilnost tako v naseljih kot izven, v naravnem okolju. S tem bo po eni strani težila k zmanjšanju izpustnih plinov v ozračje, po drugi strani pa bo omogočila vsem ciljnim skupinam enako možnost rabe vseh javnih in skupnih prostorov. Sedaj temu ni tako, saj so določene ciljne skupine, kot so starejši, invalidi, otroci in drugi šibkejši (mamice z dojenčki), diskriminirane v rabi skupnega javnega prostora. Na območju so namreč deli naselij, ki zaradi degradiranosti močno otežujejo rabo javnih površin. Npr. ker je skozi naselje speljan javni tranzitni promet (tudi z vlačilci), cesta je brez pločnikov ali pa celo tik ob propadajoči javni zgradbi, je gibanje po tem delu naselja za omenjene ciljne skupine življenjsko nevarno. Druge poti do šole, upravne enote, pošte pa ni. Zato bo LAS težila k temu, da bo takšna območja preuredila v skladu z načeli trajnostne mobilnosti, posledično pa odpravila diskriminiranost posameznih skupin prebivalcev, ker jim bo po izvedbi projekta omogočena enaka in varna raba tega javnega prostora.

Podpirala bo tudi vse aktivnosti k učinkoviti rabi energije. Na območju LAS Drava je veliko zavarovanih površin, VVO in NATURA 2000. Na teh območjih se že izvajajo varstveni ukrepi, tako da so v kmetijstvu prepovedani vnosi strupenih snovi v tla. V ta namen se redno izvajajo monitoringi vode, kmetije pa so vključene v integrirano ali ekološko pridelavo in posledično so vključeni v redne kontrolne preglede. Zato se onesnaževanje tal iz leta v leto zmerno zmanjšuje. Z investicijami v male čistilne naprave na območjih, kjer ni možnosti priključitve na javno vodovodno in kanalizacijsko omrežje, bo omogočeno osveščanje vseh prebivalcev in raznih ciljnih skupin o pomenu t.i. vodnega kroga in potrebi po varovanju in ohranjanju naravne danosti- velikih količin podzemne pitne vode in površinskih vodotokov.

Tudi z uvedbo dejavnosti ponovne uporabe bodo nekateri odpadni materiali na novo uporabljeni in dani v nadaljnjo uporabo. S tem se bodo zmanjšale količine odpadkov.

Tretji horizontalni cilj: **inovacije**: LAS bo podprla predvsem tiste projekte, ki bodo inovativni, ki bodo na območje vnašali ali uvajali prakse ali dejavnosti, ki bodo pripomogle k razvoju območja in ki bodo na tem območju prepoznane kot nove, kot nekaj, česar območje še ne pozna. Glede na to, da iz analiz stanja izhaja, da so ženske ranljiva skupina (prevladujejo med brezposelnimi, med starostniki), bodo imeli pri izboru za financiranje prednost projekti, ki jih bodo izvajale ženske. Inovacije bodo prisotne v vseh tematskih področjih ukrepanja, saj bodo projekti krepili sodelovanje z različnimi akterji, vključevali napredne raziskave ter razvoj novih proizvodov in tehnologij, imeli multiplikativne učinke, na novo bodo uporabljeni obstoječi viri, uvajali bodo nove proizvode ali storitve, upoštevali bodo nove načine obravnavanja različnih vprašanj ipd. S tem bo LAS prispevala k **povečanju inovativnosti**.

SLR do skozi vsa tematska področja spodbujal **enakost moških in žensk in nediskriminacija**, saj bosta oba spola lahko enakopravno izvajala aktivnosti v okviru potrjenih operacij. Tematsko področje **Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin** je namenjena predvsem brezposelnim ženskam in ženskam na podeželju, vendar bodo izobraževalni programi in ostale aktivnosti dostopni tudi moškim in se bodo lahko vanje vključevali. Aktivnosti bodo namenjene tudi prebivalcem odročnih hribovskih naselij in drugim ranljivim skupinam. S tem bo SLR vključevala vse zainteresirane in bo delovala ne diskriminacijsko. Aktivnosti spodbujanja enakosti spolov in nediskriminacije bodo zajemali izvajanje delavnic in izobraževanj, oblikovanje različnih programov in vsebin.

V merilih za ocenjevanje vlog je doseganje horizontalnih ciljev dodatno točkovano.

9. Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

9.1. Izhodišče za oblikovanje strateških ciljev in razvojne vizije

Pri oblikovanju razvojne vizije in strateških ciljev je partnerstvo izhajalo iz identifikacije razvojnih potreb in ukrepov, ki so potrebni za doseganje ciljev. Za delovno aktivne prebivalce je največji problem nezaposlenost ter velik delež starajočega prebivalstva. Posledično je na območju nizka kupna moč in nizka potrošnja. Potreba, ki sledi iz opisanih problemov, so nova delovna mesta. Ker pa ni razvijajočega gospodarstva, ki bi lahko zagotovilo nova delovna mesta, se kot priložnost za zaposlovanje ponuja potreba po lokalni oskrbi vseh vrst, na vseh področjih in z vsemi proizvodi in storitvami. Nadaljnja ugotovitev je, da je na območju LAS-a veliko »spečega potenciala« za vzpostavitev inovativnih lokalnih ponudb – dejavnosti, ki so primarne temu območju, kasneje pa tudi prenosljive izven območja. Ob upoštevanju navedenega je partnerstvo, izhajajoč iz potencialov območja LAS Drava, oblikovalo naslednji strateški cilj in vizijo:

<p style="text-align: center;">Strateški cilj:</p> <p style="text-align: center;">Ustvariti zelena delovna mesta in zmanjšati nezaposlenost, uporabiti endogene potenciale okolja (naravne, kulturne, lokalne), bogatiti raznolikost življenja na podeželju z naravi prijaznimi posegi v okolje, v dobro prebivalcev, predvsem pa mladih, na katerih temelji naša prihodnost.</p> <p style="text-align: center;">VIZIJA</p> <p style="text-align: center;">zaposleni prebivalci, zadovoljna lokalna oskrba, vzpostavljene inovativne dejavnosti</p>
--

Strateški cilj in vizija bodo dosežena z izvedbo operativnih ciljev, razdeljenih po tematskih področjih.

Operativni cilji SLR so tisti, ki jih bo moč doseči z izvedbo posameznih ukrepov v okviru SLR in bodo tudi merljivi s kazalniki. Na splošno bo krog zaključen tako: nastale bodo inovativne dejavnosti, v katerih bodo odprta nova delovna mesta (tudi za ranljive skupine), ki bodo zagotavljala lokalno oskrbo na vseh področjih (od hrane, proizvodov in storitev za prebivalstvo, vseh vrst pristočasnih dejavnosti in kulture, do dejavnosti, pomembnih za gospodarski in turistični razvoj območja). Hierarhija ciljev je naslednja:

A) Operativni cilji tematskega področja: Ustvarjanje delovnih mest

- A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih
- A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe)
- A 3) Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev
- A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder

B) Operativni cilji tematskega področja: Razvoj osnovnih storitev

- B 1) obnovljena ali nova infrastruktura za kulturne, pristočasne in druge dejavnosti
- B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju
- B 3) vzpostaviti območja naravnih in spominskih parkov

C) Operativni cilji tematskega področja: Varstvo okolja in ohranjanje narave

- C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo
- C 2) prenoviti degradirana območja in degradiranih zgradb v mestnih/vaških središčih
- C 3) ohranjati stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene
- C 4) vpeljati razne oblike trajnostne mobilnosti

D) Operativni cilji tematskega področja: Večja vključenost žensk, mladih in drugih ranljivih skupin

- D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi
- D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje
- D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog
- D 4) vzpostaviti participativni proračun lokalnih skupnosti za vse aktivnosti vključevanja ranljivih skupin

Preglednica 32: operativni cilji po posameznih področjih ukrepanja za sklad EKSRP

A) Operativni cilji tematskega področja: Ustvarjanje delovnih mest
A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe) A 3) Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje vaških jeder
B) Operativni cilji tematskega področja: Razvoj osnovnih storitev
B 1) obnovljena ali nova infrastruktura za kulturne, pristočasne in druge dejavnosti B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju B 3) vzpostaviti območja naravnih in spominskih parkov
C) Operativni cilji tematskega področja: Varstvo okolja in ohranjanje narave
C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo C 3) ohranjati stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene
D) Operativni cilji tematskega področja: Večja vključenost žensk, mladih in drugih ranljivih skupin
D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog

Preglednica 33: operativni cilji po posameznih področjih ukrepanja za sklad ESRR

A) Operativni cilji tematskega področja i: Ustvarjanje delovnih mest
A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih (v urbanih naseljih) A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe) A 3) Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev (v urbanih naseljih) A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje urbanih jeder
B) Operativni cilji tematskega področja: Razvoj osnovnih storitev
C) Operativni cilji tematskega področja: Varstvo okolja in ohranjanje narave
C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo C 2) prenoviti degradirana območja in degradiranih zgradb v mestnih/vaških središčih C 3) ohranjati stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene; C 4) vpeljati razne oblike trajnostne mobilnosti
D) Operativni cilji tematskega področja: Večja vključenost žensk, mladih in drugih ranljivih skupin
D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog D 4) vzpostaviti participativni proračun lokalnih skupnosti za vse aktivnosti vključevanja ranljivih skupin

9.2. Opis ciljev

Cilj A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih

V okviru tega cilja bo LAS vzpodbudila nastanek novih delovnih mest. Nezaposlenost in pomanjkanje delovnih mest sta največja problema, s katerim se sooča območje LAS-a. Ta problem vpliva tudi na padajočo nataliteto in na vedno večjo ekonomsko odvisnost mladih od staršev. Povzroča nastajanje marginalnih skupin: brezposelnih žensk, mladih, starejših. Čeprav je po drugi strani vzpodbuden podatek, da se na območju in med brezposelnimi povečuje povprečna stopnja izobrazbe. Kar 60% brezposelnih ima srednjo izobrazbo in s tem poklicna znanja in veščine za opravljanje inovativnih dejavnosti na območju LAS-a.

Da bo LAS dosegla cilj, bo s pomočjo Ukrepa: »vzpodbude za nova delovna mesta in zaposlovanje« izvedla naslednje naloge, ki bodo:

- koristila priložnosti, ki jih območje nudi za kvalitetno bivanje in za razvoj dejavnosti, s ciljem zmanjševanja dnevne migracije in povečevanja gospodarske rasti območja;
- vzpostavljala zaposlovanje v inovativnih dejavnostih ter ustvarjali nova delovna mesta in zaposlitve;

- vzpodbujala prebivalstvo k povezovanju v partnerstva za medsebojno pomoč, vzpostavljajući časovne banke; vzpostavljajući lokalne menjave dobrin; aktivirali partnerstva za podporo lokalnih trgovin, storitev in podjetij »cash mob«, kratke dobavne verige;
- vzpostavljala ponudbo lokalnih produktov preko meje, kjer je kupna moč prebivalcev večja;
- vzpostavljala povezovanje na skupnih projektih z avstrijskimi partnerji;
- vzpostavljala nove dejavnosti (ekoturizem, kampi, rekreacijske in tematske poti) za zadovoljevanje potreb tranzitnih gostov (npr. kolesarjev, pohodnikov ipd.);
- koristila potencial za priložnostne dejavnosti in turizem, ki ga nudi reka Drava (splavarstvo, igrifikacija) ter potencial odmaknjene neokrnjene narave sredi Pohorja in Kozjaka (Lovrenc na Pohorju z vsemi svojimi zaselki, zgodbami, Lovrenškimi jezери, Sv Duh na Ostrem vrhu, ipd.);
- koristili krajevne značilnosti in tradicijo (les, oglarstvo, jabolka, volna, sušenje sadja, čebelarstvo ...) ter izdelkov domače in umetnostne obrti.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost (2023)	vir podatka	poročanje
Nova delovna mesta	Število novih delovnih mest	EKSRP	LAS	10	Delodajalci in poročila o izvedenih projektih	letno
		ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	5		

Cilj A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe): ta cilj je povezan s prejšnjim ciljem in se bo izvajal v okviru istega ukrepa ter ukrepa »vzpodbude za razvoj podjetništva«.

Ugotovljeno je, da so ljudje na območju vedno bolj zaprti. Razen tistih, ki delujejo v društvih, se ostali več ne srečujejo, družijo. To še posebej velja za marginalne skupine (brezposelnih, starejših, žensk, mladih), ki so prizadete zaradi različnih vzrokov in ki jim posledično grozi razen ekonomske tudi socialna izključenost.

Pri tem je potrebno upoštevati, da se življenjska doba podaljšuje in da je na območju negativna prirast prebivalstva. Posledično se prebivalstvo na območju stara. Družba se na ta pojav še ni pripravila, zato ni niti domov za starejše, niti varovanih stanovanj, niti kakršnih koli drugih programov za starejšim. Po drugi strani je to velika ciljna skupina (30% prebivalstva), ki ima svoje potrebe in želje. Potrebe po oskrbi so se izrazile kot priložnost za nove dejavnosti in nova delovna mesta (npr. kvalitetna prehranska oskrba z možnostjo dostave na dom; izvajanje reanimacije starejših; razvoj IT orodij za večjo varnost starejših, ipd.). Vsaka od teh posameznih dejavnosti bo učinkovitejša, če bodo izvajalci povezani v mrežo (partnerstvo), s čimer bodo vzpostavljene celostne rešitve za ciljno skupino starejših.

LAS bo tudi vzpodbudila nastajanje podjetniških mrež, predvsem med tistimi, ki bodo upravičenci do vzpodbud za zaposlovanje. Vzpodbudila bo povezovanje v smislu celostne ponudbe in kratkih verig vseh vrst znotraj območja in čezmejno sodelovanje. Mladi in novi podjetniki bodo uspešnejši, če si bodo vsaj v začetnem odboju medsebojno delili izkušnje, znanja ter si medsebojno pomagali preko t.i. časovne banke ali »cash mob« ali drugih shem množičnega financiranja. S tem bodo presegli slabo finančno spremljanje dejavnosti s strani bank ter omilili pomanjkanje razvojnih in zagonskih sredstev. Premagana pa bo tudi premajhna podjetnost in inovativnost, posledično bodo podjetniki in podjetja povezani, s čimer se bo krepilo zavedanja: »skupaj smo boljši, uspešnejši in močnejši«.

Izhajajoč iz ugotovitve: *premalo programov in priložnosti za mlade*« bo LAS vzpodbujala tudi nastajanje mreže namenjene celostnemu varstveno-prostočasnemu zagotavljanju otroških in mladostniških potreb. Povezani bodo straši in izvajalci aktivnosti, namenjenih otrokom in mladostnikom.

LAS bo z navedenimi vzpodbudami krepila razvoj, podjetništva, prostovoljstva in medgeneracijskega druženja.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost (2023)	vir podatka	poročanje
Tematska partnerstva	Število tematskih partnerstev	EKSRP	LAS	3	poročila o izvedenih projektih	letno
	Število tematskih partnerstev v urbanih naseljih	ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	7		
deležniki v tematskih partnerstvih v urbanih naseljih	Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov			10		

Cilj A 3) Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev: območje LAS-a nima izražene

usmeritve, po ničemer ni prepoznavno, v ničemer ni "vodilno": ni kmetijsko, ni turistično, ni gospodarsko, ni prehrabno zaledje. Posledično ni storitev v turističnih dejavnostih, pristočasnih dejavnostih, v ponovni uporabi, socialno-varstvenih dejavnostih. Slabi so tudi pogoji za vzpostavitev spletnih dejavnosti. Če navedeno združimo z ugotovitvijo, da je večina prebivalcev skoncentrirana v treh naseljih: Ruše, Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi (urbana naselja), potem lahko ugotovimo, da je potreba teh prebivalcev po novih storitvah in proizvodih velika. Po drugi strani pa tudi lokacija območja ob tranzitni povezavi med Mariborom in Dravogradom: železnica, ceste, tematske poti, plovne poti, daje območju priložnost za trženje vseh vrst ponudbe.

LAS bo ta cilj dosegla z:

- vzpodbudami za razvoj in vzpostavitev novih, manjkajočih, dejavnosti na območju (turistične dejavnosti, sobodajalstvo, socialno-varstvene dejavnosti, sodobne kreativne dejavnosti);
- vzpodbudami za razvoj in ponudbo novih izdelkov in storitve v tržnih nišah: npr. razvoj IKT orodij in storitev, vzpostavitev ponudbe v kratkih dobavnih verigah, ipd.
- vzpodbudami za razvoj podjetniške infrastrukture za mlade, izobražene in brezposelne (kreativne industrije, socialna podjetja).

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
Novi proizvodi in produkti	Število proizvodov in produktov	EKSRP	LAS	4	poročila o izvedenih projektih	letno
zaključeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	3		

Cilj A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder: ob upoštevanju zgoraj zapisanih ugotovitev glede razkoraka med potrebami možnostmi se je partnerstvo LAS odločilo, da bo doseglo tudi cilj glede oživitve naseljskih jeder. »Naseljskih« zato, ker je na območju nekaj vasi, večina naselij pa nima vaškega značaja (Lovrenc, Selnica, Bistrica), pa tudi mestnega ne. Edino mesto so Ruše. Zato je v nadaljevanju uporabljen enoten izraz »naselja«. To so naselja za prebivanje. Večina prebivalcev je koncentrirana v naseljih Ruše, Selnica in Lovrenc. Prebivalci potrebujejo storitve in zaposlitvene priložnosti, opisane v predhodnih poglavjih, potrebujejo pa tudi ponudbo lokalno pridelane hrane, ponudbo kulturnih, športnih in drugih pristočasnih dejavnosti, izvedbo turističnih ali drugih dogodkov ipd..

Kot primerno lokacijo za vzpostavitev tovrstne ponudbe je LAS prepoznala v degradiranih stavbah v središčih urbanih naselij (Ruše, Selnica) in v ureditvi degradirana območja na območju bivše Tovarne dušika Ruše in gramoznice v Selnici. LAS bo vzpodbujala izvedbo takšnih projektov, s katerimi bodo degradirane stavbe postale center kulturnih in kreativnih industrij. V teh centrih se bodo povezovali ljudje, ki imajo ideje, s tistimi, ki te ideje potrebujejo. Dogajanja se bodo iz zgradb prenesla v središča naselij, s čimer se bodo oživila naseljska jedra. Ti projekti se bodo prepletali z odpiranjem delovnih mest in vzpostavljanjem novih dejavnosti. Vplivali bodo tudi na odpravo slabega image območja zaradi nekdanj svetovno znane proizvodnje dušikovih proizvodov (karbid) in s tem povezane prepoznavnosti območje: zadimljenost doline Drave. Nove kulturno-kreativne industrije bodo vzpostavile novo, prijaznejšo podobo območja.

Oživitev naseljskih jeder je povezana s potrebo po preusmeritvi tranzitnega prometa izven naseljskih središč. Zato je ta cilj v tesni povezavi s ciljen C 4: trajnostna mobilnost.

Sočasno s prenovo degradiranih stavb bodo kot rezultat projektov nastala tudi nova delovna mesta, nova partnerstva v kulturno-kreativnih industrijah ter nove dejavnosti.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
zaključeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	LAS	3	poročila o izvedenih projektih	letno
		ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	3		

Cilj B 1) obnoviti ali na novo vzpostaviti infrastrukturo za kulturne, prostočasne in druge dejavnosti: geografska lega (naravno okolje v neposredni bližini velikega mesta in povezanost s kraji preko meje v Avstriji) in fizična reliefna razgibanost in pestrost (razgibano naravno okolje, od nižin do hribovitega sveta, reka Drava in njeni pritoki) sta osnovni danosti za vzpostavitev kulturnega, športnega, rekreacijskega in vseh vrst drugega prostočasnih dogajanj. Delno sta danosti že izkoriščeni, saj so na območju že številne tematske in športno-rekreativne poti, ki so jih vzpostavili lokalni prebivalci predvsem za lastne potrebe. Zelo je razvita lokalna društvena dejavnost v športu in rekreaciji, pa tudi v kulturi, kar se kaže v vključenosti prebivalstva pri organiziranju lokalnih prireditev in dogodkov predvsem ob obujanju številnih zgodovinskih izročil – zgodb (nastanek naselij, izraz »puščava«, trške pravice, turški obrambni zid, požari in kobilice, rimska trdnjava in svetišče boga Mitre, očetovske in krvave sodbe, Vranov let, itd.).

Za izvajanje navedenih dejavnosti je na območje veliko že obstoječe infrastrukture za šport in rekreacijo (telovadnice, bazen), pa tudi za izvajanje kulturnih dogodkov. Vendar je zaradi naraščajoče revščine na območju v zadnjih desetletjih ta infrastruktura slabo vzdrževana, zato je nekatera že neuporabna, neustrezna ali nevarna za uporabo.

LAS bo z ukrepom »**obnova in vzpostavitev infrastrukture za kulturne, prostočasne in druge dejavnosti**« vzpodbudila:

- obnovo obstoječe ali izgradnjo nove športno-rekreativne infrastrukture;
- povezavo poti in ponudbe ob tematskih poteh v mrežo tematskih poti in ponudbe (vključno z razvojem IT orodja za tovrstno povezovanje in spletno predstavljanje);
- obnovo obstoječih kulturnih in zgodovinskih obeležij ali infrastrukture (spominski park ipd.);
- vzpostavitev novih inovativnih športno-rekreativnih-kulturnih prostorov (igrifikacija v rekreaciji v naravi, fitnesi v naravi, telovadnica za starejše, itd.);
- organizacijo in izvedbo športno-rekreativnih-kulturnih dogodkov, katerih namen je povečati prepoznavnost območja in mreženje;
- medgeneracijska športno-rekreativna in kulturna druženja.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
zaključeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	LAS	7	poročila o izvedenih projektih	letno

Cilj B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti nove storitve na podeželju: iz analize območja izhaja, da se na območju vzpostavljajo številne dejavnosti, ki povečujejo kvaliteto življenja prebivalcev. Ponudnikov je iz leta v leto več. Vendar je med temi ponudniki opaziti odsotnost ponudbe, ki izvira iz danosti območja, ponudbe območja kot turistične destinacije, ponudba lokalno pridelane hrane, ponudba tradicionalnih izdelkov ali storitev, s poudarkom na predelavi lesa. Opaziti je tudi kampanjsko razvijanje turizma, ki je bilo v preteklosti preveč navezано na turistični razvoj Maribora, osredotočenost turizma zgolj na smučanje na Pohorju in odsotnost cenovno sprejemljive turistične ponudbe, usmerjene na določeno ciljno skupino turistov (npr. kolesarji, pohodniki, družine). V analizi je ugotovljeno, da je sedanja turistična ponudba, usmerjena v ciljno skupino premožnih turistov, napačna.

LAS bo s pomočjo ukrepa »**razvoj turistične ponudbe**« vzpodbudila:

- krepitev obstoječih turističnih struktur in vzpostavljanje novih (LTO s strokovno usposobljenimi zaposlenimi);
- razvoj orodij za predstavljanje območja kot turistične destinacije za posebne ciljne skupine turistov in posamezne ponudbe znotraj območja na svetovnem spletu (Lovrenška jezera, pragozd Šumik, slapovi Veliki in Mali Šumik, dolina Lobnice, Kozjak, Drava, dolina Lobnice, Radoljne itd.);
- krepitev obstoječe športno-rekreativne ponudbe v smislu povečanja kvalitete turistične ponudbe z novimi dogodki kot npr.: humanitarni tek po Pohorju; regratovi dnevi;
- nastanek novih turističnih storitev za tranzitne popotnike – za kolesarje, pohodnike, ljubitelje in opazovalce narave, ipd. (sodobno urejena počivališča in prenočišča, počivališča za posebne ciljne skupine npr. motoriste, kolesarje, prostori za avtodome, izposoja koles, ipd.);
- vzpostavitev ponudbe in njeno povezovanje ob obstoječih in novih učnih in drugih tematskih in športno-rekreativnih poteh v celovit turistični produkt;
- čezmejno in čez regijsko sodelovanje v smislu povezovanje in dopolnjevanja turističnih produktov;
- koriščenje stare struge Drave za vodni turizem s spremljajočo ponudbo;
- vzpostavitev novega turističnega produkta ob upoštevanju obstoječih kulturnih in zgodovinskih znamenitosti (500 let stara lesena hiša Ladejenkovo, Falski grad, Šarhova domačija, sušilnica sadja – Pajštva, muzej v HE Fala, žage, mlini in fužine, sakralni objekti, grad Viltuš, kip Janeza Nepomuka,

itd.).

Iz analize izhaja, da je premalo razvita tudi ponudba iz kmetij in ponudba tradicionalnih izdelkov ali storitev, s poudarkom na pridelavi hrane in predelavi lesa. Kmetije so male, imajo povprečno 6,2 ha kmetijskih zemljišč. Na 360 kmetijskih gospodarstvih je 60 dopolnilnih dejavnosti, večina v predelavi lesa (žage). Na ravninskem delu območja se kmetije ukvarjajo zgolj s čistim kmetovanjem, posledično je ekonomska vrednost kmetij na območju LAS Drave 11.133 EUR, kar je za 1100 EUR manj, kot je Slovensko povprečje. Na kmetijah je potrebno vzpodbuditi boj proti revščini. LAS bo to storila z ukrepom »**razvoj in vzpostavitev ponudbe iz podeželja**« s tem, da bo vzpodbudila:

- povezovanje pridelovalcev hrane in skupno tržno nastopanje – vzpostavljanje kratke prehrabne verige med kmetijami in lokalnimi prebivalci in širše, posodobiti in povečati infrastrukturo ter ponudbo v obstoječih kratkih verigah (skupna trgovina, lokalna tržnica);
- nastanek dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in novih delovnih mest, popestritve ponudbe iz kmetij in dodane vrednosti (predelava hrane, lesa, izdelava tradicionalnih proizvodov ipd.);
- kmetijsko ponudbo dopolniti s ponudbo, ki izvira iz krajevnih značilnosti in tradicije (les, oglarstvo, jabolka, volna, sušenje sadja, čebelarstvo ...) ter izdelki domače in umetnostne obrti;
- razvoj novih dejavnosti/storitev na kmetijah v povezavi s turizmom: varuhi narave in vodiči skozi naravo;
- vzpostavitev sheme priznavanja plačil v naravi ali prostovoljnega dela;

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
Nove storitve	Število novih storitev	EKSRP	LAS	4	poročila o izvedenih projektih	letno

Cilj B 3) vzpostaviti območja naravnih in spominskih parkov: območje LAS-a je prepoznano kot obširno gozdno območje; kot območje zakonsko zavarovanih površin, kot območje NATURA 2000, delno pa tudi kot vodovarstveno območje. Skladno z vsemi naravovarstvenimi zahtevami, ki jih je potrebno upoštevati v vsakodnevni rabi, in v želji, da se tako prebivalci kot naključni turisti začno zavedati pomena ohranitve naravnih danosti in vrednot, ki nam jih ponuja narava, bo LAS izvedla ukrep »**vzpostavljanje naravnih in spominskih parkov**«. Vzpodbudila bo izvedbo projektov, ki bodo doline hribovskih potokov (reke Lobnice in Radoljne in druge) spremenili v naravni muzej z upodobitvijo žag, mlinov, oživitvijo termalnih vrečev, oživitvijo doživljajskih dogodkov, ipd. in projekte, katerih rezultati bodo spominski parki v naravnem okolju (Trije žebliji, Vranov let kot spomin na angleške pilote, ipd.) ali samostojni spominski doživljajski dogodki.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
Zaključeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	LAS	4	poročila o izvedenih projektih	letno

Cilj C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo: na območju je ugotovljena velika energetska potratnost, predvsem v javnih objektih in gospodinjstvih. Nanaša se predvsem na uporabo energentov za ogrevanje: kurilnega olja, lesa in elektrike. Električna sicer sama po sebi ne onesnažuje okolja na območju LAS-a, ga pa onesnažujejo TE, ki jo proizvajajo. Kurilno olje in les pa onesnažujeta zrak s trdimi delci, ki so posledica slabega izgorevanja v starejših kurilnih napravah. Zato bo LAS podprla **projekt izrabe lesne bio mase** s ciljem, da se ta velika količina lesne mase, ki se nahaja na območju LAS-a, kar najbolj vsestransko in koristno uporabi. Kot izhodišče bo LAS potrebovala študijo o možnosti rabe lesne biomase, nato pa bo podprla projekt **daljinskega ogrevanja na lesno biomaso** v naselju Lovrenc na Pohorju in **projekt pridobitve projektne dokumentacije za oživitev lesno-predelovalne dejavnosti** Sredstva za izvedbo tega projekta bo LAS namenila iz sklada ESRR.

Ugotovljeno je tudi, da je potrebno posvetiti posebno pozornost ohranitvi čiste pitne vode, zato je potrebno odpraviti in preprečiti vsakršno možnost onesnaževanja vode. Posledično je na območju LAS-a v nižinske predelu in v strjenih naseljih zgrajeno kanalizacijsko omrežje, do katerega pa nimajo dostopa gospodinjstva v odročnih hribovskih zaselkih. Ta gospodinjstva se počutijo diskriminirana glede možnosti rabe javne infrastrukture, saj le-te zaradi odročnosti pri njih ni. Zato bo LAS preko projekta lokalne skupnosti, ob pomoči participativnega proračuna, omogočila **vlaganja v male čistilne naprave**. Z izvedbo navedenih projektov bo LAS preprečila onesnaževanje pitne vode v hribovskih predelih in povečala bo komunalno opremljenost gospodinjstev v hribovskem delu območja.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
izvedeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	LAS	4	poročila o izvedenih projektih	letno
		ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	3		

Cilj C 2) prenoviti degradirana območja in degradiranih zgradb v mestnih/vaških središčih: na območju LAS-a obstajajo degradirana območja (lokacije na območju stare tovarne dušika, gramoznica in degradirane stavbe v središču Ruš in Selnice ob Dravi), ki negativno vplivajo na okolje. O možnosti uporabe teh degradiranih lokacij in prostorov v zaposlitvene namene in vzpostavljanje partnerstev je bilo govora že v opisu ciljev A, zato tega na tem mestu ne ponavljamo. Vendar cilji pod A (nova delovna mesta, partnerstva, oživitve naseljskih jeder, kreativne industrije) ne bodo doseženi, če degradirana območja in stavbe ne bodo prenovljene. Tako so cilji iz A v tesni povezavi in so odvisni od izvedbe ukrepa *prenova degradiranih območij in degradiranih zgradb v mestnih/vaških središčih*. Saj je pri tem potrebno upoštevati, da *brez ustvarjanja pogojev* za odpiranje novih delovnih mest in zaposlitvenih priložnosti predvsem za ranljive skupine, ne bo inovativnega gospodarskega razvoja ali razvoja dejavnosti z dodano vrednostjo, kakor tudi ugotovitev, da *brez podpore lokalnega okolja* ne bo razvoja in vzpostavitve sodobnih dejavnosti, ki izvirajo iz trenutnih življenjskih in bivalnih razmer in potreb. Zato bodo za doseganje tega cilja podprti projekti – brownfield naložbe, s katerimi **bodo trenutno degradirana območja in stavbe postale podporno okolje za** delovna mesta v medgeneracijskem sodelovanju, v športno-rekreativni dejavnosti; v kreativnih industrijah, kulturi ipd.. Projekti bodo učinkovali na oživitve naseljskih jeder, na vzpostavljanje partnerstev, na vzpostavitev novih storitev in dejavnosti.

Sredstva za izvedbo tega projekta bo LAS namenila iz sklada ESRR.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
Zaključeni projekti v primerjavi z odobrenimi	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi	ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	3	poročila o izvedenih projektih	letno

Cilj C 3) ohraniti stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene; obnoviti ali na novo vzpostaviti tematske poti ter spremljajočo infrastrukturo: območje LAS-a je prepredeno s številnimi potmi. Večina jih je nastala ob samoiniciativni pobudi lokalnih prebivalcev, zato so trenutno namenjene predvsem lokalnim prebivalcem. Temu primerna je tudi opremljenost teh poti. Vendar je partnerstvo ugotovilo, da te poti predstavljajo priložnost za nov celovit turistični produkt in s tem tudi možnost vzpostavitve novih delovnih mest in inovativnih storitev in dejavnosti. Da bo LAS dosegel cilje, zapisane pod cilji A (nova delovna mesta) in B (razvoj osnovnih storitev), bo preko *vzpodbud za obnovo ali novo vzpostavitev tematskih, učnih in drugih poti ter vzpodbud v spremljajočo opremo na in ob teh poteh* vzpodbudil nastanek številnih, ustrezno opremljenih poti.

V ta namen bo LAS iz sredstev ESRR podrla projekte v naseljih Ruše in Selnica ob Dravi (Čutna pot za osnovnošolsko mladino, varne sprehajalne poti v središčih naselij, označevalne in informativne table, primerne tudi za invalide, ipd.).

Iz sklada EKSRP bo LAS v ta namen podprla projekte, s katerimi bodo izven urbanih naselij:

- opremljene (informativne in označevalne table, klopi, koši za smeti, pitniki, nadstreški ipd.) , varno urejene (ograje, prometne označbe, ločenost od prometa ipd.) kolesarske poti in vzpostavljena mreža kolesarskih poti (mapiranje in spletna predstavitev),
- na novo vzpostavljene, urejene obstoječe in nove tematske poti (Jabolčna pot, poučno rekreacijska pot Ruše-Martnica),
- vzpostavljene kulturno-zgodovinske-naravovarstvene tematske poti ob hribovskih rekah, primerne za turistično igrifikacijo (na rekah na novo postavljene replike žag, mlinov s prikazom delovanja, ob istočasni proizvodnji električne energije, potrebne lovcem za pripravo hrane za divjad v odročnih krajih).

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
Zaključeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	LAS	3	poročila o izvedenih projektih	letno
		ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	3		

C 4) vpeljati razne oblike trajnostne mobilnosti: LAS je prepoznala dve veliki okoljski težavi. Kot prvo je prepoznala prevelik promet v naseljskih središčih in posledično preveliko obremenitev okolja z onesnaženim zrakom ter onemogočeno varno rabo naseljskih središč za vsakodnevne opravke posameznim ranljivim skupinam (invalidom, otrokom ipd.). Zaradi nedostopnosti posameznih delov javnih območij se je na območju vzpostavila diskriminacija med ranljivimi skupinami (invalidi zaradi tranzitnega prometa ne morejo dostopati do javnih ustanov: pošta, upravna enota ipd.). Kot drugo okoljsko in naravno težavo je LAS ugotovila preveliko obremenitev naravnega okolja na Pohorju in Kozjaku z odpadki, hrupom in nevestnim iztrebljanjem naravnih dobrin. Zaradi tega že prihaja do odklonilnega odnosa domačinov do turistov zaradi njihovega neprimerne vedenja ali ravnanja (turisti puščajo za seboj velike količine odpadkov, ki jih puščajo v naravi; turisti v nenormalno velikih količinah »ropajo« gozdne sadeže in drugo nelesno bogastvo; se vozijo po gozdnih poteh z oglušujočimi motornimi vozili, kar negativno vpliva tako na prebivalce kot gozdne živali, itd.). Pri tem je LAS ugotovila neobstoje ustreznih predpisov (strategij trajne mobilnosti v naravnem okolju), ki bi naravo in okolje zaščitili pred nevestneži.

Za odpravo navedenih težav bo LAS podprla **vlaganja v razvoj in vzpostavitev trajnostne mobilnosti**. Saj, če tega ne bo storila, se bo tako tranzitni promet kot vse druge oblike prometa (dnevna mobilnost, vožnja z motornimi kolesi po gozdnih pobočjih, turistično obiskovanje gozdov, itd.) nekontrolirano povečeval in širil. Posledice bodo povečana koncentracija izpušnih plinov, odpadkov s tem degradacija naravnega okolja. Zato bo LAS vzpodbudila :

- izvedbo programov osveščanja prebivalcev o pomenu ohranjanja narave in okolja (pomen pitne vode, ponovna raba, kodeks obnašanja obiskovalcev in opazovalcev narave , ipd.),
- uvedbo trajnostne mobilnosti v središčih naselij tako, da bo odpravljena diskriminiranost ranljivih skupin v delu, ki se nanaša na enake možnosti rabe javnih površin. LAS bo podpirala projekte, ki bodo ranljivim skupinam omogočali prijaznejšo rabo naseljskih središč: dostopnost do javnih ustanov, varno pot v šolo, udeležbo na dogodkih ipd.,
- razvoj inovativnih orodij - podlage, ki bodo uredile nabiranja nelesnih proizvodov na podoben način, kot je to urejeno v ribištvu (z dovolilnicami).

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
izvedeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	3	poročila o izvedenih projektih	letno

Cilj D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi: že v predhodnih opisih ciljev je bilo zapisano, da je območje LAS-a starajoče območje, saj je starostnikov vedno več, medtem ko je naravni prirast negativen. Sodoben način življenja in kvalitetna zdravstvena oskrba podaljšujeta življenjsko dobo. Kar je pozitivno. Ni pa pozitivno, da starostnikom, ki jim pešajo fizične moči ali imajo slabši ekonomski položaj, pretežno socialna izključenost, saj na območju LAS-a ni domov za starejše in varovanih stanovanj, primanjkuje tudi socialno varstvena pomoč za starostnike. Tista, ki je, je za marsikaterega starostnika cenovno nedosegljiva.

Po drugi strani je na območju LAS-a vedno bolj razvito zavedanje o pomenu dobrotelosti, prostovoljstva, medgeneracijskega druženja, povezovanja med skrbniki in oskrbovanci. Ta pozitiven trend sodobnega sobivanja bo LAS vzpodbujala z ukrepom **partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi**, v okviru katerega bo finančno podprla projekte, namenjene vzpostavitvi in delovanju partnerstev, katerih namen je povezovanje mlajših in starejših generacij zaradi preprečitve socialne izključenosti enih ali drugih; zaradi varstvenih namenov; medsebojne pomoči; zaradi vzpostavitve kratkih dobavnih verig (hrana, osebne storitve) ipd.. Sedež tako vzpostavljenih partnerstev bo praviloma

v urbanih naseljih, zato bodo za ta ukrep namenjena sredstva ESRR, čeprav bodo v partnerstva vključeni posamezniki (npr. pridelovalci zdrave hrane) izven teh območij. Na novo razvita dejavnost teh posameznikov, ki bodo sestavljali partnerstvo, bo vključena v podporo pod ciljem B, posledično bodo rezultati obojih ciljev posledica enega projekta.

Partnerstva bodo nastajala tudi med mladimi v vzpostavljanju kreativnih industrij, kjer bo LAS vzpodbujala projekte povezovanja potreb okoliškega gospodarstva in kmetijstva z znanjem mladih v tržnih nišah, novih izdelkih in storitvah. Kreativne industrije bodo delovale v obnovljenih degradiranih stavbah, zato je tudi ta cilj v tesni povezavi z vsemi prej omenjenimi cilji (zaposlovanje, nove storitve, okolje, inovativnost ipd.).

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
partnerstva	Število tematskih partnerstev	EKSRP	LAS	2	poročila o izvedenih projektih	letno
		ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	3		

Cilj D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje: v okviru tega cilja bo LAS vzpodbujala organizacijo in izvedbo dogodkov (druženje, šport, rekreacija,), namenjenih predvsem starejšim prebivalcev z namenom, da se starejši prebivalci pritegnejo k aktivnemu sodelovanju v družbenem življenju in s čimer se bo preprečila njihova socialna izključenost. Za ta cilj bo LAS praviloma združila sredstva s sredstvi za doseg ciljev v okviru: ciljev pod B (nove storitve, dejavnosti in dogodki), v okviru cilja C 2, saj bodo prenovljenih degradiranih stavbah imeli prostore za starostno rekreacijo in reanimacijo, cilja C 3, v okviru katerega bodo vzpostavljene razne poti, namenjene za izvedbo dogodkov za starostnike in cilja D 1, v okviru katerega bodo za izvedbo ukrepov za aktivno staranje skrbela partnerstva.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
Izvedeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	LAS	2	poročila o izvedenih projektih	letno
deležniki vključeni v izvajanje projektov	Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov	ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	20		

Cilj D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog: ta cilj bo dosežen podobno kot predhodni cilj, le da bodo ciljne skupine, ki bodo vključene v projektne aktivnosti, širše, saj je vzpodbuda za aktivni slog namenjena tudi najmlajšim, ženskam in vsem drugim, ki želijo aktivno živeti življenje. Podprti bodo projekti, ki bodo namenjeni aktivnemu in vodenemu preživljanju prostega časa najmlajših; prepoznavanju športnih in rekreativnih vsebin, katerih izvedbo nudi območje LAS-a: kolesarski spusti, vodni spusti, športni in rekreativni in drugi dogodki: razni pohodi, tekmovanja, igrifikacija v naravi, ipd.. Tudi za doseg tega cilja bo LAS ne združila sredstva s sredstvi za doseganje predhodnih ciljev .

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
Izvedeni projekti v primerjavi z odobrenimi projekti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	LAS	3	poročila o izvedenih projektih	letno
deležniki vključeni v izvajanje projektov	Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov	ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	10		

Cilj D 4) vzpostaviti participativni proračun lokalnih skupnosti za vse aktivnosti vključevanja ranljivih skupin: da bo končni učinek izvedenih projektov čim širši, bo LAS del sredstev iz naslova problemskega območja in varovanja okolja namenila za finančne vzpodbude lokalnim skupnostim, da

bodo vzpostavile participativne proračune za zaposlovanje, za investicije za vlaganje v manjšo infrastrukturo (male čistilne naprave, zamenjava kurilnih naprav, priključitev na vodovodno ali kanalizacijsko omrežje ipd.). Z vzpostavitvijo participativnega proračuna, namenjenega zaposlovanju, bo LAS dosegla za 20% večji končni rezultat. Namesto 20 novih delovnih mest, kolikor bi jih bilo vzpostavljenih brez participacije lokalnih skupnosti, bo vzpostavljenih 25 novih delovnih mest. namesto 5 projektov v okoljsko infrastrukturo bo izvedenih 7 projektov.

Izvedba posameznih aktivnosti (projektov) bo učinkovala na doseganje rezultatov, opredeljenih v več ciljnih tega tematskega področja. Z izvedbo zgornjih ukrepov bo LAS, razen na doseganje ciljev iz tematskega področja *ustvarjanje delovnih mest* vplivala tudi na ostala tri tematsko področje in sicer:

- ranljivih skupin, saj bodo vzpodbude primarno namenjena ustvarjanju delovnih mest za ranljivih skupin. Vse ranljive skupine bodo pritegnjene k izvajanju aktivnosti v partnerstvih, npr. k vzpostavitvi časovne banke, ali k partnerstvu potrošnikov v lokalnem okolju kot pomoč lokalnim ponudnikom;
- razvoj osnovnih storitev: vsako novo delovno mesto bo vplivalo na obseg in kvaliteto ponudbe osnovnih storitev ;
- varstvo okolja in ohranjanje narave: nova delovna mesta (varuh narave) in neformalna partnerstva za zaščito narave in naravnega okolja bodo učinkovala na obiskovalce naravnega okolja (pohodnike, rekreativce) tako, da se bodo začeli zavedati pomena ohranitve narave. Z dvigom ozaveščenosti bo varovano naravno okolje (pred iztrebljanjem dobrin) in zmanjšala se bo onesnaženost naravnega okolja z odpadki.

In obratno. Izvedba projektov v ostalih tematskih področjih bo vplivala na nastanek novih delovnih mest. Enako je tudi s porabo sredstev za projekte po posameznih tematskih področjih. Sredstva so na tematska področja razdeljena samo okvirno, kajti natančna razdelitev je zaradi medsebojne prepletenosti močno otežena.

kazalnik	Enota mere	sklad	območje	Ciljna vrednost 2023)	vir podatka	poročanje
prebivalci, vključeni v participativnih proračunov lokalnih skupnosti	Število deležnikov, vključenih v izvajanje projektov	ESRR	Urbana naselja upravičena do sredstev CLLD	20	poročila o izvedenih projektih	letno

Aktivnosti na območju LAS se bodo financirale iz dveh skladov, in sicer:

- iz Sklada EKSRP, ki pokriva podeželska območja LAS. Delež sofinanciranja je 85 %. Projekti, ki bodo podprti v okviru te SLR, bodo prispevali k šesti prednostni nalogi, določeni v 5. členu Uredbe 1305/2013: spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območij.
- Iz Sklada ESRR, ki pokriva urbana območja LAS, med katera so uvrščene: Ruše (medobčinsko središče), Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi (druga urbana naselja). Delež sofinanciranja je 80%. Projekti, ki bodo podprti v okviru te SLR in bodo financirani iz ESRR, bodo prispevali k peti prednostni naložbi devete prednostne osi OP EKP 2014–2020: spodbujanje socialne vključenosti ter boj proti revščini in kakršni koli diskriminaciji z vlaganjem v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost.

Celovitost SLR

Celovitost SLR LAS DRAVA se kaže v več vidikih. Oblikovana je na območju, ki predstavlja geografsko in funkcionalno območje, ki ga povezujejo podobne zgodovinske izkušnje, geografske značilnosti, kultura in identiteta. Območje se sooča s skupnimi razvojnimi potrebami in izzivi. Pri samem načrtovanju SLR so bili vključeni vsi trije sektorji: javni, ekonomski in zasebni sektor, vključevale so se različne ciljne skupine od javnih inštitucij do podjetnikov, društev, kmetov, posameznikov itd., ki vsebinsko pokrivajo različna področja. V pripravo so bile vključene tudi vse ključne strokovne organizacije, ki delujejo na območju. Zato smo na območju prepoznali potrebe in iniciative, ki jih bomo reševali skozi vsa štiri tematska področja ukrepanja: ustvarjanje delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave, večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin.

Inovativnost SLR

Inovativnost je eno od osnovnih načel lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost. Že samo načrtovanje in izdelava SLR z uporabo pristopa »od spodaj navzgor« ter samo uresničevanje lokalnega razvoja vodi k inovativnim razvojnim rešitvam in omogoča inovativne pristope. Inovativnost SLR se bo kazala na različne načine, od uvajanja novih proizvodov in storitev, razvijanja novih metod, pristopov in programov, nova partnerstva oz. krepitev sodelovanja med različnimi akterji in sektorji, nove načine uporabe obstoječih virov in sredstev ipd. Inovativnosti operacij bomo sledili tudi skozi merila pri izboru operacij.

Okoljski učinki SLR

Strategija LAS DRAVA nima negativnih vplivov na okolje temveč z nekaterimi cilji celo prispeva k izboljšanju stanja okolja.

Tematsko področje	Cilj	Kazalnik	Sklad	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Ustvarjanje delovnih mest	A1: ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih	Število novih delovnih mest	EKSRP	10
			ESRR	5
			ESPR	
	A2: Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe)	Število tematskih partnerstev (v primeru ESRR v urbanih naseljih) / Št deležnikov vključenih v izvajanje projektov	EKSRP	3/0
			ESRR	7 /10
			ESPR	
	A3: Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev	Število novih proizvodov in storitev	EKSRP	4
			ESRR	
			ESPR	
	A3: Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	
			ESRR	3
			ESPR	
A4: Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	3	
		ESRR	3	
		ESPR		
Razvoj osnovnih storitev	B1: obnoviti ali na novo vzpostaviti infrastrukturo za kulturne, prostočasne in druge dejavnosti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	7
			ESRR	
			ESPR	
	B2: obnoviti obstoječe in vzpostaviti nove storitve na podeželju	Število novih storitev	EKSRP	4
			ESRR	
			ESPR	
	B3: Vzpostavitev območja naravnih in spominskih parkov	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	4
			ESRR	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
Varstvo okolja in ohranjanje narave	C1: zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	4
			ESRR	3
			ESPR	
	C2: izboljšanje stanja okolja	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	
			ESRR	3
			ESPR	
	C3: ohranjati stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene; obnoviti ali na novo vzpostaviti tematske poti ter spremljajočo infrastrukturo	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	EKSRP	3
			ESRR	3
			ESPR	
	C4: vpeljati razne oblike	Število zaključenih	EKSRP	

	trajnostne mobilnosti	projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	ESRR	3
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	D1: vzpostaviti partnerstva za delo mladimi ali starejšimi	Število tematskih partnerstev (v primeru ESRR v urbanih naseljih)	EKSRP	2
			ESRR	3
			ESPR	
	D2: vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti / Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov	EKSRP	2/0
			ESRR	0/20
			ESPR	
	D3: razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti / Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov	EKSRP	3/0
			ESRR	0/10
			ESPR	
	D4: vzpostaviti participativni proračun lokalnih skupnosti za vse aktivnosti vključevanja ranljivih skupin	Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov	EKSRP	
			ESRR	20
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	

Vsi cilji, ki smo si jih postavili v LAS DRAVA, morajo biti izvedeni do konca leta 2023. Do 31.12.2023 morajo biti dosežene tudi zastavljene vrednosti kazalnikov. Med samim izvajanjem projektov bomo v okviru LAS izvajali vmesne kontrole izvajanja aktivnosti in izpolnjevanje zastavljenih ciljev in kazalnikov. Eden od presečnih terminov bo 31.12.2018. Na ta datum bomo sledili ciljnim vrednostim zastavljenih kazalnikov, kot so prikazani v naslednjih tabelah.

EKSRP:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	10	10
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	7	26
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	30	100
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	30	100
Število tematskih partnerstev	3	5
Število novih proizvodov in storitev	1	8

ESRR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest v urbanih naseljih	5	5
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	8	18
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	30	100%
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	30	100%
Število tematskih partnerstev v urbanih naseljih	3	10
Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov	10	60

ESPR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest		
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami		
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem		
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije		

10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

Del območja LAS, območje Občine Selnica ob Dravi, je imelo že v preteklem obdobju izkušnje z izvajanjem pristopa Leader, saj je bila na tem delu ustanovljena LAS Jabolko, medtem ko na drugem delu območja, na delu, ki ga pokrivata občini Ruše in Lovrenc na Pohorju, teh izkušenj ni, saj ti dve lokalni območji v preteklem obdobju nista bili vključeni v nobeno lokalno partnerstvo. Zato je župan Občine Selnica ob Dravi predlagal županoma občin Ruše in Lovrenc na Pohorju, da naj skupaj preverijo, ali obstaja na območju teh treh občin dovolj skupnega interesa za skupen lokalni razvoj, ki ga vodi Skupnost. Župani so izrazili politično pripravljenost, preveritev ostalih interesov pa so zaupali iniciativni skupini za vzpostavitev lokalnega partnerstva v sestavi predstavnikov vseh treh občin. Iniciativna skupina je takoj, že v začetku leta 2015, začela z delom.

Najprej je pridobila lastna znanja in vedenja o tem, kako si Skupnost zamišlja lokalni razvoj od spodaj navzgor. Udeležila se je delavnic, ki jih je MKGP organiziral na to temo. Nato je podrobno proučila Uredbo CLLD in vse spremljajoče smernice in navodila za izdelavo SLR. Nato je sama proučila več variant lokalnega razvoja. Ali v povezavi s sosednjimi podravskimi občinami, ali v povezavi s sosednjimi koroškimi občinami, ali v povezavi z občinami, na katere meji območje na Pohorju (Hočko Pohorje, Zrečko Pohorje), ali pa, da območje teh treh občin oblikuje samostojno lokalno okolje in samostojno partnerstvo. Pri tem je skupina izhajala iz povezanosti območja zaradi naravnih, geografskih, gospodarskih, infrastrukturnih in drugih medsebojnih povezav in danosti ter skupnega zgodovinskega razvoja in trenutno najbolj perečega problema: nezaposlenost. Po natančni proučitvi in analizi je iniciativna skupina ugotovila, da sicer imajo z okoliškimi občinami posamezna skupna izhodišča, vendar z nobeno od sosednjih občin nima območje teh treh občin kot celota toliko stičišč, kot jih imajo medsebojno. Zato je bila sprejeta najbolj razumna odločitev, da se na območju občin Lovrenc na Pohorju, Ruše in Selnica ob Dravi izvedejo aktivnosti za oblikovanje partnerstva, LAS Drava, ki bo v obdobju 2014-2020 vodilo razvoj območja po načelih lokalnega razvoja, ki ga vodi Skupnost.

Po sprejetju te odločitve je iniciativna skupina poiskala strokovno pomoč za izvedbo pripravljanih aktivnosti za vzpostavitev partnerstva in pripravo SLR. Med lokalnimi ponudniki je izbrala ponudbe za izvajanje teh aktivnosti, pri čemer je posebno pozornost namenila referencam. Odločila se je za podjetje EGIDA, ki ima več kot 20 letne izkušnje z vodenjem razvoja podeželja, ki je bilo v preteklem programskem obdobju upravljalec enega od LAS-ov in ki ima izkušnje z izvedbo pripravljanih aktivnosti za vzpostavitev partnerstva in pripravo SLR po pravilih CLLD tudi v tem programskem obdobju.

Aktivnosti za animacijo lokalnega okolja so se začele oktobra 2015. Med 12. in 15. novembrom 2015 je bil na spletnih straneh Občine Lovrenc na Pohorju, Ruše in Selnica ob Dravi objavljen *javni poziv za vstop v partnerstvo LAS Drava*, katerega sestavni del je bila pristopna izjava in *povabilo k predložitvi projektnih predlogov ter obrazec za projektni predlog*. Za način, da je iniciativna skupina začela z zbiranjem projektnih predlogov, se je iniciativna skupina odločila zato, ker je želela pridobiti spontane informacije o tem, kako lokalno okolje, brez, da nekdo nanj vpliva s sugestijami, vidi lokalni razvoj in kje občuti največje probleme. Dne 18. novembra 2015 je bil o začetku aktivnosti za oblikovanje partnerstva LAS Drava obveščen Koordinacijski odbor CLLD.

Z javnim pozivom za vstop v partnerstvo LAS je bila lokalna javnost obveščena, da je bila junija 2015 v Uradnem listu RS št. 42/12 objavljena *Uredba CLLD* in, da ta uredba omogoča in finančno podpira izvedbo Strategije Lokalnega Razvoja (SLR), ki jo pripravi in kasneje izvede tripartitno sestavljena Lokalno Akcijska Skupina (LAS) po principu "od spodaj navzgor". Pojasnjeno je bilo tudi, da se lokalno partnerstvo vzpostavi z namenom priprave SLR in uresničevanja zastavljenih ciljev lokalnega razvoja, opredeljenih v SLR, preko izvedbe projektov LAS. Nadalje je bil pojasnjen izraz »LAS«: LAS bo organizirana kot pogodbeno partnerstvo javnih in zasebnih subjektov, s stalnim prebivališčem, sedežem ali izpostavo na območju občin Ruše, Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju. Članstvo v LAS je prostovoljno in odprtega tipa. Vsi zainteresirani so bili povabljeni k včlanitvi v partnerstvo tako, da naj do konca leta 2015 podajo pristopno izjavo, ki je bila sestavni del povabila k vstopu v partnerstvo. Roka, 31.12.2015 za oddajo pristopnih izjav in 12.01.2016 za oddajo pisnih projektnih predlogov, sta bila postavljena zato, da sta pomenila presečne datume za zbiranje informacij, ki so bile upoštevane pri pripravi SLR. Seveda je bilo tudi po tem datumu možno pristopati v članstvo LAS, saj je javni poziv za včlanitev odprt do konca obdobja 2014-2020. Razlika med pristopnimi člani do konca decembra 2015 in člani, ki so vstopili po 1. januarju 2016 je v tem, da so prvi ustanovni člani, drugi pa pristopni člani. Pravice in obveznosti obojih so enake. Javni poziv se je zaključil z informacijo o opisu postopka do sklica prve, ustanovne skupščine in sprejema SLR ter imenovanja organov. Dodana je bila tudi informacija, da bo klic ustanovne skupščine predvidoma januarja 2016 in da bo objavljen na spletnih straneh občin Ruše, Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju.

Glede na to, da je imelo izkušnje z LAS-i v preteklem obdobju samo lokalno okolje v Občini Selnica ob Dravi, je bilo potrebno najprej lokalno okolje v drugih dveh občinah informirati o tem, kaj sploh pristop CLLD pomeni, kako ga izvajati, kdo ga izvaja, kaj lahko okolje pričakuje od CLLD in pogoje, pod katerimi bo lokalno okolje upravičeno do razvojnih spodbud s strani Skupnosti. Ker se pristop, pogoji in način koriščenja razvojnih spodbud po CLLD razlikuje od istega v preteklem obdobju, se je iniciativna skupina odločila, da se najprej izvedejo informativne delavnice. Konec novembra 2015 so bile izvedene tri

informativne delavnice, ki se jih je skupaj udeležilo 122 oseb, predstavnikov javnega, ekonomskega in socialnega sektorja.

Pisna predstavitev iniciative za oblikovanje lokalnega partnerstva LAS Drava je bila objavljena tudi v lokalnem časopisu.

V decembru 2015 so pobudo za ustanovitev LAS Drava obravnavali tudi občinski sveti. Vsi trije občinski sveti so podprli pobudo za ustanovitev LAS Drava, sklenili so, da tudi občine kot institucije javnega sektorja vstopijo v LAS in pooblastili so župane za podpis ustanovne pogodbe.

Informacije o nameravani ustanovitvi LAS so se hitro širile po območju. Ves november in decembre 2015 so člani iniciativne skupine, vsak po svojih močeh, podajali dodatne informacije vsem, ki so informacije iskali ali na občinah ali pri strokovnem izvajalcu. Istočasno so zbirali povratne informacije, mnenje in želje tistih, ki so o LAS-u želeli izvedeti kaj več. V tem času so se zbirali razen pristopnih izjav tudi projektni predlogi, ki so bili prvi pokazatelj, kaj lokalno okolje želi.

Konec decembra 2015 so bile organizirane delavnice na temo **analize** območja LAS in umestitev projektnih predlogov v SLR. Na delavnicah so bili udeleženci razdeljeni v manjše skupine. Vsaka od njih je obravnavala svoje področje. Identificirala je probleme s tega področja in istočasno oblikovala ideje za njihovo rešitev. Uporabljena je bila metoda »viharjenje možganov«. Rezultati teh delavnic so bili v celoti upoštevani v analitičnem in kasneje v strateškem delu SLR.

Tako, kot so potekale pripravljalne aktivnosti, je sproti nastajalo besedilo SLR. Glavni koordinator priprave tega besedila je bil strokovni izvajalec EGIDA. Pritegnjeni pa so bili tudi: Kmetijski zavod Maribor glede razdelave ideje o vzpostavitvi lokalne samooskrbe; Zavod za gozdove glede ideje o rabi lesne mase; ENERGAP, Energetska agencija za Podravje, glede vzpostavljanja energetske trajnosti na območju; kmetijska gospodarstva glede kratkih lokalnih dobavnih verig; društva glede učinkovitega povezovanja na problemstkih področjih (starejši, mladi, otroci); pritegnjeni so bili tudi brezposelni, da so podali svoje videnje reševanja nezaposlenosti oziroma, predvsem starejši brezposelni glede ideje o aktiviranju njihovih izkustvenih potencialov v skupno dobro. Skupaj z navedenimi je partnerstvo določilo **glavne cilje** (zaposlovanje, nove storitve in inovativnost).

Iniciativna skupina je omogočila vsakemu od 167 članov lokalnega partnerstva, da sodeluje s svojo idejo pri pripravi SLR. Sodelovanje v obliki dajanja predlogov in pobud za rešitev ali pa zgolj opozarjanja na probleme, slabosti, je bilo vse skozi omogočeno tudi tistim, ki niso izrazili želje po včlanitvi v partnerstvo. Iniciativna skupina je bila posebej pozorna na to, da je k pripravi vsebine SLR pritegnila vse ciljne skupine na območju: ranljive skupine (brezposelne, ženske, starejše); podjetnike in potencialne podjetnike; socialno- varstvene organizacije (predvsem društva na tem področju); rekreativne športnike in njihova društva; nižinske in hribovske kmete; samostojne umetnike in krajevne intelektualce. V okviru teh aktivnosti so nastali **predlogi za vključitev v tematska področja ukrepanja ter vrste teh ukrepov**.

Pri **finančni razporeditvi sredstev med tematskimi področji** je pomagal strokovni vodja pripravljalnih aktivnosti, sodelovala je iniciativna skupina, lokalne skupnosti in zainteresirani posamezniki.

Besedilo SLR so sproti pripravljali in pregledovali člani iniciativne skupine. V času priprave so se sestali na 5 **skupinskih sestankih**. SWOT analiza je rezultat skupinskega dela udeležencev delavnic in iniciativne skupine, pri čemer so uporabili tudi svoje poznavanje lokalnih razmer, pisne predloge, prispele kot projektni predlogi, skupinske ugotovitve in rezultate pridobljene na skupnih delavnicah, priporočila in mnenja zunanjih strokovnih institucij ter obstoječe analize, strategije, študije. Osnutek SLR, pravila glede izbora projektov ter izbor in kandidiranje v organe LAS je bilo obravnavano še pred skupščino, v dneh od 18. januarja 2016 do 22. januarja 2016. Na skupinskih sestankih ni bilo posebnih pomislekov glede SLR ali pravil za izbor projektov, pač pa so bila izpostavljena vprašanja in pomisleki glede kandidiranja v organe LAS. Območje LAS-a je namreč tako majhno, da je nemogoče izbrati kandidate v organe LAS, ki nimajo nikakršnih povezav, ki bi lahko povzročile konflikt interesov. Zato je strokovni izvajalec pisno zaprosil KPK za pomoč. Odgovor KPK je bil, da naj partnerstvo uporabi pri imenovanju v organe LAS načelo t.i. *proaktivne transparentnosti*. Odgovoru je strokovni sodelavec informiral člane partnerstva, s čimer so bili odpravljeni dvomi in pomisleki glede imenovanja članov LAS. Delovna skupina za izvedbo pripravljalnih aktivnosti je dne 26. januarja 2016 še zadnjič pred skupščino preverila vse dokumente, ki jih je nato skupščina dne 27. januarja 2016 tudi potrdila.

Dokazila o izvedbi sestankov, srečanj, skupščine itd. so na spletni strani LAS Drava.

11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti

Projekti iz te SLR bodo financirani iz dveh skladov in sicer:

- iz EKSRP v višini 557.747,83 EUR; v sredstvih je upoštevanih 15% dodatka za problemsko območje v višini 73.995,76 EUR,
- iz ESRR v višini 458.151,83 EUR; v sredstvih je upoštevanih 20% dodatka za problemsko območje v višini 85.000,00 EUR.

Skupaj 1.015.899,66 EUR za izvedbo projektov.

Sredstva ESRR bodo namenjena financiranju projektov v urbanih naseljih z manj kot 10.000 prebivalci. Na območju LAS-a je eno naselje, ki spada med t.i. fiksna naselja in je v Prilogi 5 Uredbe CLLD navedeno kot *medobčinsko središče*. To je mesto Ruše. Med *dodatna druga urbana območja* v skladu s *Pravilnikom* pa spadata naselji Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi.

V skladu s *Sklepom Vlade RS* imata občini Ruše in Selnica ob Dravi status problemskega območja zaradi nadpovprečne stopnje brezposelnosti. Na podlagi tega statusa je območje LAS-a, na območju navedenih dveh občin, upravičeno do dodatnih sredstev. Ta dodana sredstva bo LAS porabila za izvedbo projektov, katerih končni rezultat bo 15 novih delovnih mest. Sredstva EKSRP za projekte na območju Občine Ruše in Selnica ob Dravi, sredstva ESRR pa v naseljih Ruše in Selnica ob Dravi-

Preostala sredstva iz EKSRP bodo namenjena izvajanju projektov iz vseh tematskih področij: *ustvarjanje delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave in večjo vključenost žensk, mladih in ostalih ranljivih skupin*

Preostala sredstva iz ESRR v bodo namenjena izvajanju projektov iz treh tematskih področij v naseljih Ruše, Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi: *ustvarjanje delovnih mest, varstvo okolja in ohranjanje narave in večjo vključenost ranljivih skupin*.

11.1. Skupni projekti LAS

V okviru sredstev ESRR LAS ne načrtuje skupnih projektov z drugimi LAS-i.

Skupne projekte načrtuje v okviru sredstev EKSRP in sicer:

- skupni projekt s LAS-om iz Schneckeland - prenos dobre prakse pri gojenju polžev;
- skupni projekt s češkimi LAS-i - prenos dobre prakse pri vzpostavitvi kolesarske turistične destinacije;
- skupen projekt s slovenskimi LAS-i – vzpostavitev ponudbe lokalno pridelane hrane
- skupni projekt z nemškim LAG Kulturerlebnis za prenos dobrih praks na področju kulturnega turizma na podeželju.

Sredstva za te skupne projekte niso zajeta v finančnem delu te SLR, saj bodo predmet posebnega javnega razpisa.

11.2. Usklajenost SLR LAS Drava z drugimi razvojnimi usmeritvami območja

- **Usklajenost SLR s Programa razvoja podeželja 2014-2020 in Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020, s cilji LAS DRAVA**

Preglednica 34: primerjava ciljev SLR s cilji PRP 2014-2020 in OP KP 2014-2020

program	Cilji programa	Cilji SLR Drava
Sklad EKSRP Program razvoja podeželja 2014-2020	Prednostna naloga Unije 6: Spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območij Prednostno področje 6B: Pospeševanje lokalnega razvoja podeželskih območij	A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe) A 3) Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje vaških jeder B 1) obnovljena ali nova infrastruktura za kulturne, pristočasne in druge dejavnosti B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne

		<p>storitve na podeželju</p> <p>B 3) vzpostaviti območja naravnih in spominskih parkov</p> <p>C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo</p> <p>C 3) ohranjati stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene</p> <p>D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi</p> <p>D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje</p> <p>D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog</p>
<p>Sklad ESRR</p> <p>Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020</p>	<p>Tematski cilj 9: Socialna vključenost in zmanjšanje tveganja revščine</p> <p>Investicijsko področje 9b: Vlaganje v okviru strategij, ki jih vodi lokalna skupnost</p> <p>Cilj: Boljša gospodarska in socialna vključenost skupnosti na območjih LAS</p>	<p>A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih (v urbanih naseljih)</p> <p>A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe)</p> <p>A 3) Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev (v urbanih naseljih)</p> <p>A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje urbanih jeder</p> <p>C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo</p> <p>C 3) ohranjati stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene</p> <p>D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi</p> <p>D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje</p> <p>D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog</p>

• **Usklajenost SLR zakoni in drugimi predpisi**

naziv	vzpodbuda	SLR LAS Drava
<p><i>Sklep Vlade RS S o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemsko območje z visoko brezposelnostjo Maribor s širšo okolico (Ur.l. RS št. 53/2013) in Sklepom o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemska območja z visoko brezposelnostjo (Ur.l.RS št. 36/2016)</i></p>	<p>1. Člen:</p> <p>Območje občin Kungota, Hoče - Slivnica, MO Maribor, Pesnica, Podvelka, Radlje ob Dravi, Ribnica na Pohorju, Ruše in Selnica ob Dravi (v nadaljnjem besedilu: območje Maribora s širšo okolico) se določi za problemsko območje z visoko brezposelnostjo, za katerega se v obdobju od leta 2013 do leta 2018 izvajajo dodatni začasni ukrepi razvojne podpore.</p>	<p>V SLR LAS Drava je del območja LAS in sicer:</p> <p>-območje Občine Ruše in Občina Selnica ob Dravi za sklad EKSRP</p> <p>- urbana naselja Ruše in Selnica ob Dravi za sklad ESRR</p> <p>opredeljeno kot problemsko območje z visoko stopnjo brezposelnosti</p>
<p><i>Uredba o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014–2020 (Ur.l.RS št.42/15, 28/16</i></p>	<p>56. člen:</p> <p>(2) Ne glede na prejšnji odstavek se LAS, v katerem so problemska območja ali območja, določena v Zakonu o Triglavskem narodnem parku (Uradni list RS, št. 52/10 in 46/14 – ZON-C; v nadaljnjem besedilu: ZTNP-1), glede na finančni okvir določijo dodatna sredstva iz naslova PRP 2014–2020 v skladu s tretjim odstavkom tega člena. Za problemska območja in območja iz ZTNP-1 je v programskem obdobju 2014–2020 namenjenih 3.000.000 evrov.</p>	<p>V SLR LAS Drava je upoštevano povečanje sredstev v finančnem okvirju in sicer: za sklad EKSRP 15% na izračun, za sklad ESRR pa 20 % v sorazmernem deležu, ki ga predstavlja problemsko območje</p>

	<p>(3) LAS, ki vključujejo problemska območja oziroma območja iz ZTNP-1, pridobijo dodatnih 15 odstotkov finančnih sredstev glede na izračun, določen v šestem odstavku tega člena, do razdelitve sredstev določenih v prejšnjem odstavku. LAS jih mora nameniti izključno za izvedbo operacij znotraj problemskih območij oziroma območij iz ZTNP-1.</p> <p>11. odstavek 68. člena:</p> <p>(11) Za lokalna partnerstva, ki se oblikujejo v problemskih območjih, se finančni okvir ESRR poveča za 20 odstotkov v sorazmernem deležu, ki ga predstavlja problemsko območje znotraj LAS.</p>	
<p>Uredba CLLD</p> <p><i><u>Pravilnik o določitvi seznama dodatnih drugih urbanih območij za potrebe opredelitve območij lokalnih akcijskih skupin (Ur.l.RS št. 12/16, 35/16)</u></i></p>	<p>Priloga 5: preglednica za izračun fiksnega del za določitev finančnega okvirja iz naslova ESRR: Medobčinsko središče: Ruše</p> <p>Priloga 2, dodatna druga urbana območja: Lovrenc na Pohorju Selnica ob Dravi</p>	<p>V SLR LAS Drava so pri izračunu finančnega okvirja in s pravico do koriščenja sredstev ESRR kot urbana naselja upoštevana naselja: Lovrenc na Pohorju Ruše Selnica ob Dravi</p>

• **Usklajenost z regijskim razvojnim programom**

program	vsebina	SLR LAS Drava
<p>SLR je s planiranimi aktivnostmi usklajena z <u>regijskim razvojnim programom za Podravje</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • INOVATIVNE ODPRTE TEHNOLOGIJE Inovacijsko-podporni del: <ul style="list-style-type: none"> - vzpostavitev inovacijske podpore in vstopnih točk IOT (po načelu »vse na enem mestu«), - spodbujanje inoviranja ter prenos znanja in tehnologij, - podjetništvo - promocija, svetovanje in inkubacija start-up podjetij, - podpora lokalnim skupnostim in privabljanje vlagateljev. • PVSP – Podjetno v svet podjetništva, • TRAJNOSTNI TURIZEM: <ul style="list-style-type: none"> - promocija in trženje trajnostnega turizma v regiji (povezava mest s podeželjem), - vzpostavitev tematskih parkov kot integralnih turističnih produktov v regiji – razvoj produktov in storitev, - upravljanje, promocija in vodenje enotne turistične destinacije. • SOCIO-LAB: <ul style="list-style-type: none"> - podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva in družbenega inoviranja v regiji. • PRIZMA 50+: <ul style="list-style-type: none"> - aktiviranje brezposelnih in neaktivnih 50+ ter spodbujanje zaposlovanja in razvoj podjetnosti starejših, - upravljanje s starostno raznoliko delovno silo v podjetjih in organizacijah, - medgeneracijski centri in socialna vključenost starejših, - razvoj novih storitev in proizvodov, - promocija aktivnega staranja. • CELOSTNA UREDITEV OBMOČJA 	<p>UA1: zaposlovanje in nova delovna mesta UA2: razvoj podjetništva: mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe UA3: razvoj in vzpostavitev novih dejavnosti UA4: oživljanje vaških in mestnih jeder UB1: vzpostavitev infrastrukture za kulturne , prostočasne in druge dejavnosti UB2 razvoj storitev in dejavnosti na podeželju UB3: vzpostavitev območij naravnih in spominskih parkov UC1: zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo UC2: prenova degradiranih območij in stavb UC3: obnova in vzpostavitev novih tematskih poti in spremljajoče infrastrukture UC4: vzpodbuda trajnostni mobilnosti UD1: vzpostavitev partnerstev za večjo vključenost ranljivih skupin</p>

	<p>REKE DRAVE V REGIJI – Natura 2000,</p> <ul style="list-style-type: none"> • CELOVITA OSKRBA PODRAVJA S PITNO VODO, VKLJUCNO Z OBNOVO VODOVODNEGA SISTEMA, • CELOSTNA UREDITEV RAVNANJA Z ODPADNIMI VODAMI V REGIJI (izgradnja kanalizacije in čistilnih naprav), • VIZIJA Pohorje 2030 – Natura 2000, • REGIJA TRAJNOSTNE MOBILNOSTI: <ul style="list-style-type: none"> - zelena infrastruktura s kolesarskim omrežjem regije (DKP in Euro velo 9). • SAMOOSKRBA REGIJE: <ul style="list-style-type: none"> - vzpostavitev kratkih oskrbovalnih verig malih proizvajalcev v sodelovanju z zadrugami in dr. gospodarskimi oblikami. • TRAJNOSTNA RABA ENERGIJE V REGIJI – OVE in URE: <ul style="list-style-type: none"> - energetska sanacija javnih stavb, - energetska upravljanje z javnimi stavbami v regiji, - energetska samozadostnost regije (OVE, energetska zadružništvo). 	<p>UD 2: ukrepi za aktivno staranje UD 3: razvoj in vzpostavitev aktivnega življenjskega sloga UD 4: uvedba participativnih proračunov pri lokalnih skupnostih</p>
--	--	--

• **usklajenost z SLR LAS Drava z razvojnimi projekti občin**

V prejšnjem programskem obdobju so občine naročile izdelavo raznih študij (energetski koncept, študija trajnostnega razvoja, ipd.), ki bodo podlaga za sprejem razvojnih programov v tem programskem obdobju. V SLR LAS Drava so upoštevane ugotovitve iz teh študij, ni pa SLR usklajena z razvojnimi programi, ker jih še ni.

11.3. Akcijski načrt

V nadaljevanju je prikazan akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, časovna opredelitev z opredelitvijo letnih aktivnosti. Kako, je razvidno iz naslednjih preglednic:

Preglednica 35: prenos ciljev v ukrepe

TP	sklad	potreba	cilj	ukrep	kazalnik	termin
Ustvarjanje delovnih mest	EKSRP	Povečati konkurenčnost gospodarstva na podeželskih območjih (razvoj podjetništva, razvoj socialnih storitev, dohodkovna povečanost na kmetijah, lokalna samooskrba itd)	A 3) Razviti nove lokalne proizvode in storitve A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder	AU 3: razvoj in vzpostavitev novih dejavnosti U 4: oživljanje vaških in mestnih jeder	<ul style="list-style-type: none"> Št. proizvodov in produktov Št. zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti 	2017, 2018 2017, 2018
		Nova delovna mesta na podeželju (dopolnilne dejavnosti, osnovne storitve, turizem)	A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih A 3) Razviti nove lokalne proizvode in storitve v urbanih naseljih	AU 1: vzpodbude za zaposlovanje in razvoj novih DM UA4: oživljanje vaških in mestnih jeder	<ul style="list-style-type: none"> Št. novih delovnih mest Št. proizvodov in produktov Št. zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti 	2017, 2018
		Aktivacija vseh endogenih potencialov v povezavi s kulturno in naravno dediščino, naravnimi resursi, človeškim in socialnim kapitalom, lokalno samooskrbo, zelenim turizmom in OVE	A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe)	AU2: razvoj podjetništva: mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe	<ul style="list-style-type: none"> Št. tematskih partnerstev 	2017, 2018
	ESRR	Nova delovna mesta v urbanih naseljih (inovativna delovna mesta v kulturi, turizmu, športu, oskrbi urbanih naselij)	A 1) ustvariti nova delovna mesta in povečati število zaposlenih A 3) Razviti ponudbe novih lokalnih proizvodov in storitev v urbanih naseljih A 4) Vzpostaviti nove dejavnosti za oživljanje urbanih jeder	AU 1: vzpodbude za zaposlovanje in razvoj novih DM AU 3: razvoj in vzpostavitev novih dejavnosti v urbanih območjih AU 4: oživljanje vaških in mestnih jeder	<ul style="list-style-type: none"> Št. novih delovnih mest Št. zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti 	2017, 2018
		Povečati konkurenčnost gospodarstva v urbanih naseljih vzpostavitvi neformalne mreže za spodbujanje podjetništva, predvsem socialnega podjetništva	A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe)	AU2: razvoj podjetništva: mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe	<ul style="list-style-type: none"> Št. tematskih partnerstev v urbanih naseljih Št. deležnikov tematskih partnerstev 	2017, 2018
		Povezovanje prebivalstva v urbanih naseljih v partnerstva za vzpodbujanje podjetništva, medsebojno pomoč, vzpostavitev časovne banke; vzpostavitev lokalne menjave dobrin; aktiviranje partnerstev za podporo lokalnih trgovin, storitev,	A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe)	AU2: razvoj podjetništva: mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe	<ul style="list-style-type: none"> Št. tematskih partnerstev v urbanih naseljih Št. deležnikov tematskih partnerstev 	2017, 2018

		»cash mob«.				
		Vzpodbuditi nastanek novih dejavnosti za oživljanje »naseljskih jeder«	A 2) Vzpostaviti tematska partnerstva (mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe)	AU2: razvoj podjetništva: mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe	<ul style="list-style-type: none"> • Št. tematskih partnerstev v urbanih naseljih • Št. deležnikov tematskih partnerstev 	2017, 2018
TP	sklad	potreba	cilj	ukrep	Kazalnik	terminska
razvoj osnovnih storitev	EKSRP	Vzpostavitev raznovrstnih dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, zelenih delovnih mest (les, biomasa, OVE	B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju	BU2: razvoj storitev in dejavnosti na podeželju	Število novih storitev	2017-2020
		Vzpostavitev kratke verige in lokalne trgovine z lokalno ponudbo	B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju	BU2: razvoj storitev in dejavnosti na podeželju	Število novih storitev	2017-2020
		Vzpodbuditi povezavo med kmetijsko ponudbo, turizmom	B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju	BU2: razvoj storitev in dejavnosti na podeželju	Število novih storitev	2017-2020
		Vzpodbuditi osveščenost prebivalstva glede nakupa lokalno pridelanih proizvodov	B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju	BU2: razvoj storitev in dejavnosti na podeželju	Število novih storitev	2017-2020
		Vlaganje v manjšo infrastrukturo	B 1) obnovljena ali nova infrastruktura za kulturne, pristočasne in druge dejavnosti B 3) vzpostaviti območja naravnih in spominskih parkov	BU1: vzpostavitev infrastrukture za pristočasne in druge dejavnosti BU3: vzpostavitev območja naravnih in spominskih parkov	Št. zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi	2017 – 2020 2017, 2018
		Obnova in posodobitev obstoječih športno, rekreativne in kulturne infrastrukture ter uporaba le-te v turistične namene	B 1) obnovljena ali nova infrastruktura za kulturne, pristočasne in druge dejavnosti	BU1: vzpostavitev infrastrukture za pristočasne in druge dejavnosti	Št. zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi	2017-2020
		Vzpostavitev in izvedba inovativnih kulturnih in športnih dogodkov v turistične namene	B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju	BU2: razvoj storitev in dejavnosti na podeželju	Število novih storitev	2017-2020
		Vzpostavitev inovativnih turističnih produktov ob uporabi naravnih in drugih danosti (splavarjenje, romarski turizem, klimatski turizem)	B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju	BU2: razvoj storitev in dejavnosti na podeželju	Število novih storitev	2017-2020

TP	sklad	potreba	cilj	ukrep	Kazalnik	termska
		Razviti vsebine naravnih danosti v turistični produkt ter s tem vplivati na nastanek novih dejavnosti in novih delovnih mest	B 2) obnoviti obstoječe in vzpostaviti inovativne storitve na podeželju	BU2: razvoj storitev in dejavnosti na podeželju	Število novih storitev	2017-2020
Varstvo okolja in ohranjanje narave	EKSRP	Priprava strategije trajnostne mobilnosti na podeželskem območju	C 4) vpeljati razne oblike trajnostne mobilnosti	CU4: vzpodbuda trajnostni mobilnosti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017, 2018
		Povečati število malih čistilnih naprav na podeželju	C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo na podeželju	CU1: zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017-2020
		Razviti programe osveščanja glede ohranjanja narave in okolja	C 3) ohranjati stanje naravnega okolja ob sočasni izrabi njegovih prednosti v turistične namene (zeleni turizem)	CU4: vzpodbuda trajnostni mobilnosti	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017,2018
		Vzpodbuditi energetske prenovne in samooskrbnost	C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo na podeželju	CU1: zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017, 2018
		Manjša vlaganja za potrebe varovanja okolja in narave	C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo na podeželju	CU1: zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo CU3: obnova in vzpostavitev novih tematskih poti in spremljajoče infrastrukture	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017-2020 2017-2020
	ESRR	Obnova degradiranih območij za potrebe turizma in vzpostavljanja inovativnih dejavnosti (kreativne industrije)	C 2) prenoviti degradirana območja in degradiranih zgradb v mestnih/vaških središčih	CU2: prenova degradiranih območij in stavb	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017,2018
		Obnova sistema tematskih poti po urbanih delih	C 4) vpeljati razne oblike trajnostne mobilnosti	CU4: vzpodbuda trajnostni mobilnosti UC3: obnova in vzpostavitev novih	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017,2018

				tematskih poti in spremljajoče infrastrukture		
		Pospešiti priključevanje gospodinjstev na javno kanalizacijsko omrežje	C 1) zmanjšati izpuste toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo v urbanih naseljih	CU1: zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017, 2018
TP	sklad	potreba	cilj	ukrep	Kazalnik	terminska
Večja vključenost žensk, mladih in drugih ranljivih skupin	EKSRP	Povezovanje generacij, dostopnost vsebin, medgeneracijska pomoč, razvoj socialnih storitev	D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi	DU1: vzpostavitev partnerstev za večjo vključenost ranljivih skupin	Število partnerstev	2017, 2018, 2019
		Priprava programov za aktivno preživljanje prostega časa	D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog	DU2: ukrepi za aktivno staranje DU3: razvoj in vzpostavitev aktivnega življenjskega sloga	Število zaključenih projektov v primerjavi z odobrenimi projekti	2017, 2018, 2019
	ESRR	Povezovanju generacij, dostopnost vsebin, medgeneracijska pomoč, razvoj socialnih storitev, Intervencijsko delo z mladimi	D 1) vzpostaviti partnerstva za delo z mladimi ali starejšimi D 4) vzpostaviti participativni proračun lokalnih skupnosti za vse aktivnosti vključevanja ranljivih skupin	DU1: vzpostavitev partnerstev za večjo vključenost ranljivih skupin DU4: uvedba participativnih proračunov lokalnih skupnosti	Število partnerstev Število prebivalcev vključenih v participativne proračuna lokalnih skupnosti	2017, 2018, 2019
		Vzpostavitev inovativnih partnerstev za delo s starostniki in mladimi	D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog	DU3: razvoj in vzpostavitev aktivnega življenjskega sloga	Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov	2017, 2018, 2019
		Pripraviti program ukrepov in vzpodbud za aktivno staranje	D 2) vzpodbuditi ukrepe za aktivno staranje D 3) razviti in vzpostaviti aktivni življenjski slog	DU2: ukrepi za aktivno staranje	Število deležnikov vključenih v izvajanje projektov	2017, 2018, 2019

V spodnji preglednici so prikazane odgovornosti za izvajanje posameznih ukrepov in časovni ter finančni okvir.

Preglednica 36: akcijski načrt

Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Sklad	Časovna opredelitev izvajanja (2016, 2017, 2018, 2019, 2020)	Načrtovana sredstva (EU + SLO) (v EUR)
A1: zaposlovanje in nova delovna mesta	Lokalna skupnost; Fizične osebe; Kmetije; Podjetja, s.p.;	EKSRP	2017, 2018	74.000,00
		ESRR	2017, 2018	85.000,00
		ESPR		
A2: razvoj podjetništva: mreže za vzpodbujanje podjetništva in oblikovanje lokalne ponudbe	Fizične osebe; Podjetniki; Kmetije z dopolnilnimi dejavnostmi; Društva; Javni zavod Center za mlade Ruše	EKSRP	2017, 2018	17.443,00
		ESRR	2017, 2018	35.020,00
		ESPR		
A3: razvoj in vzpostavitev novih dejavnosti v urbanih območjih	Fizične osebe; Društva; Podjetniki; Podjetja;	EKSRP	2017, 2018	15.850,20
		ESRR	2017, 2018	19.509,70
		ESPR		
A4: oživljanje vaških in mestnih jeder	Lokalne skupnosti; Društva; Javni zavod Center za mlade Ruše;	EKSRP	2017, 2018	13.200,10
		ESRR	2017, 2018	16.700,00
		ESPR		
B1: vzpostavitev infrastrukture za kulturne, pristočasne in druge dejavnosti	Lokalne skupnosti; Društva; Podjetniki Javni zavod Center za mlade Ruše	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	62.500,26
		ESRR		
		ESPR		
B2 razvoj storitev in dejavnosti na podeželju	Podjetniki; Kmetje; Kmetje z dopolnilnimi dejavnostmi; Društva KGZ Veterinarska ambulanta MIR-VET	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	120.501,15
		ESRR		
		ESPR		
B3: vzpostavitev območij naravnih in spominskih parkov	Lokalne skupnosti; Zavod za gozdove Slovenije Društva kmetje	EKSRP	2017, 2018	31.103,12
		ESRR		
		ESPR		

C1: zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov in vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo	Lokalne skupnosti	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	70.000,00
	Fizične osebe	ESRR	2017, 2018, 2019,	15.000,00
	ENERGAP	ESPR		
C2: prenova degradiranih območij in stavb	Lokalne skupnosti	EKSRP		
		ESRR	2017, 2018	190.000,00
		ESPR		
C3: obnova in vzpostavitev novih tematskih poti in spremljajoče infrastrukture	Lokalne skupnosti; Društva; Osnovna šola	EKSRP	2017, 2018, 2019, 2020	80.000,00
		ESRR	2017, 2018	28.027,37
		ESPR		
C4: vzpodbuda trajnostni mobilnosti	Lokalne skupnosti	EKSRP	2017, 2018	10.000,00
		ESRR	2017, 2018	15.050,50
		ESPR		
D1: vzpostavitev partnerstev za večjo vključenost ranljivih skupin	Društva Ženske Mladi Varstveno Delovni Center POLŽ	EKSRP	2017, 2018, 2019	20.000,00
		ESRR	2017, 2018, 2019	13.240,00
		ESPR		
D 2: ukrepi za aktivno staranje	Društva Starejši prebivalci Zavod za patronažo in dolgotrajno oskrbo na domu	EKSRP	2017, 2018, 2019	28.000,00
		ESRR	2017, 2018, 2019	13.500,11
		ESPR		
D 3: razvoj in vzpostavitev aktivnega življenjskega sloga	Društva Podjetniki Fizične osebe	EKSRP	2017, 2018, 2019	15.150,00
		ESRR	2017, 2018, 2019	13.104,14
		ESPR		
D 4: uvedba participativnih proračunov pri lokalnih skupnostih	Lokalne skupnosti	EKSRP		
		ESRR	2017, 2018	14.000,00
		ESPR		
				1.015.899,65

V skladu z 8. odst. 68. čl. Uredbe CLLD bo okvirno razmerje med projekti, ki se izvajajo v obliki partnerstev in operacijami, ki jih upravičenci izvajajo samostojno, 70:30. Težnja po partnerskih projektih je bila opazna že v projektih predlogih, ki so jih posamezniki dajali že v pripravljalnem obdobju na posebnih obrazcih. Opaziti je bilo sodelovaje povprečno 3 partnerjev. Največ partnerskega sodelovanja bo v ukrepih: U2, C2, C4, D1, D2, D3 in D4.

12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

Izvajanje SLR je najvidnejša faza razvoja lokalne skupnosti. Zato mora biti vodena in spremljana tako, da bo lahko v vsakem trenutku zaradi spremenjenih okoliščin pravilno in ustrezno prilagojena novim razmeram. Zato bo LAS vzpostavila sistem, ki bo omogočil sprotno spremljanje in vrednotenje celotne SLR kot tudi posameznih projektov. SLR je nastala v razmerah v letu 2015, do potrditve SLR in začetka izvajanja projektov bo preteklo več mesecev, sama izvedba SLR pa je omogočena vse do leta 2022. V posameznem navedenem obdobju bo zagotovo prišlo in bo tudi kasneje prihajalo do sprememb, zato je potrebno spremljanju in vrednotenju posvetiti posebno pozornost.

Da bo strategija izvedena tako, kot je pripravljena in bo posledično viden tudi razvoj lokalnega okolja, bo LAS posebno pozornost namenila:

- upravljanju strategije in posameznih izvedbenih projektov,
- spremljanju (monitoringu) strategije in posameznih izvedbenih projektov,
- poročanju o izvajanju strategije in posameznih izvedbenih projektih,
- razširjanju (dissemination) informacij o strategiji in posameznih izvedbenih projektih,
- vrednotenju (evalvaciji) strategije in posameznih izvedbenih projektov.

12.1. Upravljanje strategije in posameznih izvedbenih projektov

Upravljanje pomeni **skrb za izvajanje strategije od njenega nastajanja, sprejemanja in potrjevanja na skupščini in do izvedbe zadnjega projekta**. To seveda ni preprost proces; zahteva izkušnje, poznavanje lokalnih razmer, zbranost, prilagodljivost in določeno mero vztrajnosti skozi celotno obdobje izvajanja strategije.

Upravljanje strategije je v skladu z ustanovno pogodbo zaupano upravnemu odboru. Upravni odbor je najvišji organ upravljanja, ne toliko upravljanja LAS-a kot organizacije, kot upravljanja strategije. Zato se bodo člani upravnega odbora že v času, ko bo LAS čakal na odločitev Koordinacijskega odbora CLLD glede potrditve SLR, natančno seznanili z vsebino SLR. Vodilni partner, ki je pripravljal vsebino SLR, bo za člane upravnega odbora, povabil pa bo tudi člane nadzornega odbora in ocenjevalne komisije, pripravil najmanj štiri **seznanitvene delavnice**. Prvo na temo: splošno o SLR, organih in njihovih pristojnostih ter obvezah. Drugo na temo posameznih tematskih področij ukrepanja in pričakovanih ciljev, rezultatov, kazalnikov. Tretjo na temo javnih pozivov za predložitev projektov, pravilnika o ocenjevanju projektov, vsebine prijavnih dokumentacije in samega ocenjevanja projektov. Na zadnji, četrti, delavnici se bodo člani organov dobro podučili o transparentnosti postopkov, sestavljanju ocenitev, odločanju o financiranju projektov in o možnosti ugovorov zoper postopke ali odločitve. Po potrebi bo izvedena še ena delavnica, kjer bo izvedena simulacija celotnega postopka od poziva do ugovora zoper odločitve.

Upravnemu odboru bo pri upravljanju pomagal vodilni partner, ki bo skrbel za pravočasnost vseh postopkov, sproti izpolnjeval preglednice glede porabe sredstev, glede izvajanja posameznega projekta, glede doseganja ciljev in kazalnikov. V ta namen bodo pripravljene preglednice za strategijo kot celoto in za vsak posamezni projekt. Preglednice bodo v programu excel in bodo medsebojno povezane tako, da bo vpliv izvedbe vsakega projekta takoj viden tudi v preglednici o izvedbi strategije kot celote. Vodilni partner bo upravnemu odboru sproti poročal o izvajanju strategije, o trenutnem stanju ciljev in kazalnikov iz strategije, o porabi sredstev in predlagal usmeritve za financiranje projektov v naslednjem javnem pozivu. Vse s ciljem, da LAS doseže vse predvidene rezultate že konec leta 2018 in nato konec leta 2023.

Upravni odbor bo skrbno proučil poročila vodilnega partnerja. S tem bo sproti seznanjen tako o izvajanju strategije kot celote, kot o izvajanju posameznih projektov. V primeru odstopanj bo imel možnost, da bo v naslednjem javnem pozivu za izbor projektov pozval k predložitvi tistih projektov, ki bodo omogočili izvedbo strategije v tistem delu, kjer je opazil odstopanje. Prav tako bo sproti seznanjen z izvajanjem že izbranih projektov in bo lahko v primeru, če bo opazil odstopanje ali težave pri izvajanju (časovno, vsebinsko, finančno,) takoj sprejel ustrezne ukrepe v izogib izgube sredstev za posamezni projekt in s ciljem zagotoviti izvedbo projekta in s tem doseči cilje iz strategije. Po potrebi bo na podlagi teh poročil predlagal Koordinacijskemu odboru CLLD spremembo strategije.

Člani upravnega odbora bodo svoje obveznosti upravljanja skrbno izvajali skozi celotno obdobje, od prejema potrditve, da je LAS delujoča lokalno akcijska skupina, pa vse do izvedbe zadnjega projekta, ki bo financiran s sredstvi LAS in do oddaje zadnjega poročila Koordinacijskemu odboru CLLD.

Upravni odbor in vodilni partner bosta skozi celotno obdobje izvajanja strategije sproti reševala težave, ki bi lahko ogrozile uspeh lokalnega razvoja kot posameznega projekta.

Po potrditvi projektov za financiranje s sredstvi LAS in povratni informaciji, da je financiranje odobril tudi zadevni sklad, se bo vodilni partner LAS sestal z nosilcem projekta in vsemi projektnimi partnerji, da bodo skupaj ponovno preverili izvedbo projekta, terminski načrt, pravila izvajanja (računi, plačila) in dogovorili obvezo takojšnjega sporočanja sprememb. Po tem sestanku bo upravni odbor podpisal z nosilcem projekta in partnerji v projektu pogodbo o financiranju s sredstvi LAS. Glavni in odgovorni za vodenje in upravljanje posameznega projekta bo nosilec projekta, ki bo imel smiselno enake obveznosti glede vodenja in upravljanja projekta kot jih ima upravni odbor glede vodenja in upravljanja strategije. Nosilec projekta bo odgovoren za poročanje o projektu vodilnemu partnerju, za dostavo vseh dokazil, potrebnih za zahteve za financiranje in za dajanje vseh informacij glede projekta. Nosilec projekta in partnerji bodo morali omogočiti sproten nadzor nad projektom tako vodilnemu partnerju LAS kot organom LAS. Kasneje pa tudi nadzor poslan s strani Koordinacijskega odbora ali zadevnega sklada.

12.2. Spremljanje (monitoring) strategije in posameznih izvedbenih projektov

Bistveni del upravljanja strategije in projektov je njihovo spremljanje. Izvaja se na vseh ravneh upravljanja strategije in projektov in se uporablja za poročanje vodilnega partnerja LAS upravnemu odboru in nosilca posameznega projekta vodilnemu partnerju LAS. Po potrebi se lahko uporabi tudi za interno komunikacijo med nosilcem projekta in projektnimi partnerji.

Osnovni orodji za spremljanje sta **logični okvir strategije** in **akcijski načrt strategije**, ki omogočata sprotno preverjanje, ali s potrjenimi in izvedenimi projekti LAS izvaja strateške aktivnosti pravočasno, v okviru finančnih sredstev, ki so bila načrtovana za izvedbo določene aktivnosti in takojšnje reševanje težav, ki pri izvajanju določene aktivnosti nastanejo.

Spremljanje je povezano z napredkom strategije in projektov. **Spremljanje** je finančno in vsebinsko: spremlja se, ali se akcijski načrt strategije/projekta upošteva in ali se proračun strategije/projektov pravilno trošijo. Zato bo upravni odbor sprejel **pravila glede spremljanja strategije/projektov**. Spremljanje bo zasnovano na predpisanem vnašanju podatkov v vnaprej pripravljene tabele, ki bodo medsebojno povezane tako, da se bo vsak vnos podatkov o projektu takoj rezultiral vse do tabele, ki bo pokazala stanje na izvajanju akcijskega načrta iz strategije. S tem bo posebna pozornost namenjena ugotavljanju in spremljanju neposrednih učinkov, ki jih je potrebno doseči: čim prej je potrebno odkriti kakršno koli razhajanje med začetnimi in dejanskimi vrednostmi ter ga sporočiti Koordinacijskemu odboru CLLD in zaprositi za ustrezne spremembe v proračunu/terminskem načrtu in partnerstvu.

Vodilni partner bo organiziral **redne sestanke** z nosilci projektov in njihovimi partnerji, da bi zagotovili upoštevanje in morebitno posodabljanje začetnega načrta aktivnosti projekta, posledično pa tudi strategije. To konkretno pomeni, da bodo nosilci projektov in njihovi partnerji že v prijavnem obrazcu za financiranje projektov morali navesti podatke, iz katerih bodo razvidni finančni in vsebinski mejniki. Tako bo po eni strani omogočena izbira tistih projektov, ki najbolj pripomorejo k izvedbi strategije, po drugi strani pa bo v času izvajanja projekta omogočeno hitro odkrivanje kakršnega koli razhajanja in dana možnost takojšnjega odziva na najbolj primeren način.

S pomočjo rednega izpolnjevanja poročevalskih tabel bo omogočeno samo zbiranje informacije, kot je npr. število vključenih v projekt, število izvedenih modulov usposabljanja, število novih delovnih mest, delež povečanje URE ali OVE ipd.. Tako zbrane informacije same po sebi ničesar ne povedo. Te informacije bo potrebno na določen način razložiti, podati, jih primerjati (vrednotiti). Zato bo natančno spremljanje podlaga za učinkovito vrednotenje.

Upravni odbor bo glavni odgovorni za spremljanje doseganja mejnikov in ciljev projektov in strategije in bo skrbel, da bo spremljal projekte tudi še 5 let po izplačilu sredstev.

12.3. Poročanju o izvajanju strategije in posameznih izvedbenih projektih

Učinkovito spremljanje bo pogoj za učinkovito poročanje. Le-to je namreč kakovostnejše in hitrejše, če je postavljen jasen in transparenten način spremljanja, ki zagotavlja vse potrebne informacije za pripravo poročil.

LAS bo imel dva »kroga« poročanja. Prvi krog je poročanje nosilcev in partnerjev v projektih, ki bodo financirani s sredstvi LAS. Odgovorni za pripravo teh poročil so nosilci projektov. »Prvi« krog poročil pošiljajo nosilci projektov vodilnemu partnerju LAS, da jih le-ta podatkovno obdelata in na njihovi podlagi pripravi »drugi« krog poročil, ki se nanašajo na strategijo kot celoto. S t.i. »drugim« krogom poročil se sproti seznanja upravni odbor.

Upravni odbor bo hkrati s potrditvijo projekta za financiranje določil tudi število poročanj. Za manjši projekti (kratek čas trajanja, nizka vrednost projekta) bo obvezno samo končno poročanje, za večje projekte pa najmanj eno vmesno in končno poročanje.

Da bo nosilec projekta skupaj s projektnimi partnerji zagotovil upravnemu odboru vse potrebne podatke in pripravil vsa potrebna poročila, bo vodilni partner takoj po prejemu obvestila o financiranju projekta s strani zadevnega sklada in še pred začetkom izvajanja projekta organiziral uvodno srečanje s

projektnimi partnerji in z njimi dogovoril pravila poročanja.

Vodilni partner bo po potrebi, najmanj pa enkrat letno pripravil in poslal upravnemu odboru poročilo o izvajanju strategije skupaj s predlogi za morebitno spremembo strategije ali predlogi za dodatno ukrepanje.

Upravni odbor bo najmanj enkrat letno poročal skupščini o doseganju rezultatov/ciljev iz strategije in v skladu z zahtevo Koordinacijskega odbora CLLD pošiljal letna poročila tudi koordinacijskemu odboru CLLD. Upravni odbor bo pripravil tudi zaključno poročilo o izvedbi strategije in ga posredoval v seznanite skupščini in Koordinacijskemu odboru CLLD.

Če bo iz vmesnega poročila o izvajanju projektov izhajalo odstopanje (vsebinsko, finančno), b moral nosilec projekta zaprositi upravni odbor za spremembo projekta, le-ta pa bo, če bo ugotovil, da sprememba ne vpliva na poslabšanje rezultatov strategije, zaprosil za soglasje zadevni sklad. Šele po pridobitvi obeh soglasij se bo štelo, da so projektne spremembe dovoljene.

Če bo upravni odbor iz »drugega« kroga poročanja ugotovil odstopanja od rezultatov strategije, bo nemudoma ukrepal tako, da bo bodisi zaprosil Koordinacijski odbor CLLD za spremembo strategije, bodisi da bo sprejel dodatne ukrepe, ki bodo sanirali odstopanja.

12.4. Razširjanje (dissemination) informacij o strategiji in posameznih izvedbenih projektih

Nosilec projekta in projektni partnerji bodo skladno s pogodbenimi obveznostmi dolžni poskrbeti tudi za primerno prepoznavnost projektov in obveščanje javnosti.

Prepoznavanje projektov bodo izvajali tako, da bodo o rezultatih projektov obveščali širšo javnost (širili informacije v lokalnem okolju, predstavili projekt in rezultate v lokalnem časopisu ipd.). Projektni rezultati bodo morali biti tudi označeni v skladu s priročnikom za obveščanje javnosti in označevanje projektov. Pomeni, da bodo morali poskrbeti, da bodo informacijske table, plakati, gradiva za informativne dogodke, uradne objave in korespondenca, poročila, spletne strani, publikacije, tiskano in avdiovizualno gradivo, investicije, nosili znak EU, znak EKSRP, ESRR, znak LAS in pripis: Evropa investira v podeželje.

Za razširjanje informacij o LAS in strategiji bo zadolžen vodilni partner. V ta namen bo vodilni partner takoj po prejemu odločitve o potrditvi strategije pripravil načrt razširjanja informacij o LAS in strategiji. V ta načrt bo vključil obveščanje javnosti preko medijev (lokalnih in širše), načrt notranjega obveščanja med člani LAS, pripravil bo natančna navodila glede označevanja projektov in korespondence, poskrbel bo za lastno spletno stran LAS-a in za sprotno informiranje preko te strani.

12.5. Vrednotenje (evalvaciji) strategije in posameznih izvedbenih projektov

Z rednim in natančnim poročanjem bo omogočeno kvalitetno spremljanje projektov in strategije. Vrednotenje (evalvacija) pa je proces v katerem se pregledajo informacije, zbrane med spremljanjem in izvajanjem projekta in strategije. Torej, bolj natančne bodo informacije v poročanju in spremljanju, bolj natančno bo mogoče vrednotiti projekte oz. strategijo.

Sestavni del načrta (pravil) o spremljanju projekta/strategije bo tudi poglavje glede vrednotenja. LAS bo vrednotenje izvajal po metodi samovrednotenja.

Podlaga za vrednotenje strategije so podatki, navedeni v Preglednica 37: tematska področja, cilji, kazalniki in sicer:

- opredeljeni cilji strategije,
- kazalniki, s katerimi se meri, ali so bili cilji projekta doseženi ter,
- vzpostavljen sistem nadzora izvajanja projekta, ki zagotavlja zbiranje potrebnih informacij za ocenjevanje (sistem poročanja).

Vrednotenje bo opravil vodilni partner, poročilo pa poslal upravnemu odboru, la-pa bo o tem sproti na skupščinah seznanjal člane LAS.

Vrednotenje bo opravljeno v štirih korakih:

1. Za namene spremljanja in vrednotenja strategije/projektov bodo uporabljeni kazalniki/indikatorji, kot so navedeni v preglednici 1: tematska področja, cilji, kazalniki.
2. Sledilo bo zbiranje podatkov, najpogosteje z vmesnimi in končnimi poročili o izvajanju projektov; občasno in po potrebi bodo podatki pridobljeni tudi iz javnih baz podatkov (javni viri, liste prisotnosti, vprašalniki, intervjuji, zapisniki sestankov); po potrebi bo na ravni LAS vzpostavljena tudi lastna baza podatkov.
3. Zbrani podatki bodo omogočili analiziranje podatkov: zbrane podatke bo vodilni partner analiziral tako, da bo ugotavljal skladnost med predvidenimi kazalniki in končnimi kazalniki, s tem bo ugotovil doseganje ciljev in posledično na podlagi (ne)doseganja ciljev odkril morebitna odstopanja. Kadar se bo v procesu vmesnega vrednotenja odkrilo odstopanje od začetnih ciljev, lahko upravni odbor zaprosi Koordinacijski odbor CLLD za spremembo strategije ali pa za priporočila za izboljšanje in/ali

prilagoditev strategije. V analizi se bodo razen **neposrednih učinkov** kot so: so izdelki in storitve, ki jih partnerji dosežejo (npr. v okviru investicijskega projekta se zgradi uredijo trije izviri pitne vode) ugotavljali tudi **rezultati strategije/projektov kot neposredni in takojšnji učinki**. Posledice, ki presegajo takojšne učinke, se bodo obravnavale kot **vpliv**. Vsi učinki bodo povezani s strategijo tako, da se bo v procesu analiziranja poudarilo, kaj je projekt (in posledično strategija) dejansko spremenil in izboljšal. Upravni odbor bo že na začetku seznanjen, da obstaja verjetnost, da rezultati ne bodo vedno doseženi. Zato bo pa sprotno vrednotenje priložnost za sprejemanje ukrepov, ki bodo do konca programskega obdobja omogočili izvedbo strategije na boljši način.

Priprava vmesnih in končnega poročila o vrednotenju (povzetek, predmet vrednotenja, namen vrednotenja, uporabljena metodologija, omejitve, področja vrednotenja, priporočila): odgovoren za pripravo teh poročil je vodilni partner. Vmesna poročila so praviloma sestavni del letnih izvedbenih poročil, po zaključku zadnjega projekta, ki bo financiran iz sredstev LAS in te strategije, pa bo vodilni partner pripravil končno poročilo o vrednotenju. Vsa poročila obravnava in potrjuje upravni odbor ter o njih poroča skupščini.

12.6. Teme vrednotenja

V okviru SLR bomo vrednotili pet teme z izvajanjem različnih aktivnosti, ki so opisane v nadaljevanju.

➤ **Vrednotenje števila uspešno izvedenih projektov v primerjavi s prijavljenimi projekti**

Vrednotenje bo pokazalo ali število in dinamika izvajanja projektov sledita zastavljenim ciljem iz SLR. Preverjali se bodo projekti izbrani za sofinanciranje na javnih pozivih z dejansko izvedenimi projekti in sledenje njihovim zastavljenim ciljem. Pri projektih se bodo preverjali tehnični oziroma vsebinski elementi, črpanje finančnih sredstev, vodenje operacije, sledenje terminskemu načrtu ipd. Vrednotenje in spremljanje projektov bo potekalo med samim izvajanjem in po zaključku projekta Izvajali ga bodo vodje projektov in predstavniki vodilnega partnerja LAS.

➤ **Vrednotenje doseženih rezultatov (kazalnikov) v primerjavi s planskimi iz SLR**

V okviru vrednotenja doseženih rezultatov v primerjavi s planskimi se bodo spremljali skupni rezultati projektov v določenem obdobju in ob zaključku planskega obdobja. Pregledovalo se bo število izvedenih projektov, delež njihove realizacije glede na načrtovane in odobrene skozi javne pozive. Vrednotili se bodo predvsem vsebinski in finančni rezultati operacij. Aktivnosti vrednotenja se bodo odvijale na določena presečna obdobja in ob zaključku planskega obdobja LAS. Izvajali jih bodo strokovni delavci vodilnega partnerja in nosilci posameznih operacij.

➤ **Vrednotenje višine porabljenih sredstev (po zahtevkih) v primerjavi z odobrenimi sredstvi za operacije**

Primerjala se bo dejanska poraba oz. črpanje sredstev sofinanciranja po izvedenih projektih v primerjavi z načrtovanimi v SLR. Vrednotenje deleža porabe odobrenih sredstev se bo izvajala na presečna obdobja, ob prejemu zahtevkov za izplačila po posameznih projektih. Vrednotenje višine oz. deleža porabljenih sredstev bodo spremljali strokovni sodelavci vodilnega partnerja LAS.

➤ **Vrednotenje dejansko vključenih partnerjev v projektih**

Pri preverjanju vključenosti partnerjev v projektih se bo vrednotilo partnerstvo v projektih Ker mora biti vsaj 70 % projektov partnerskih, se bo preverjala aktivna udeležba partnerjev in njihovo dejansko število po projektih. Aktivnosti vrednotenja vključenosti partnerjev se bodo izvajale med samimi projekti in ob njihovem zaključku. Izvajali ga bodo strokovna sodelavci vodilnega partnerja in vodilni partnerji posameznih projektih.

➤ **Lokalno pokritost operacij (zaradi pravilnosti črpanja sredstev)**

Pri vrednotenju lokalne pokritosti projektov se bo preverjala lokacija izvajanja projektov. Projekti LAS bodo financirane iz dveh skladov, zato je pomembno ali se aktivnosti projektov izvajajo na podeželju ali na urbanih območjih. Obenem je pomembno, da projekti prispevajo k razvoju lokalnega okolja na območju LAS. Aktivnosti vrednotenja lokalne pokritosti se bodo izvajale med samimi projekti in ob njihovem zaključku. Izvajali ga bodo strokovna sodelavci vodilnega partnerja in nosilci posameznih operacij

Sistem zagotavljanja podatkov

Vsak vodilni partner projekta bo moral na kratko poročati o napredovanju odobrenega projekta. LAS bo za ta namen sestavil ustrezen obrazec (vprašalnik). Ta se bo poslal vsem izvajalcem operacij konec leta. Izpolnjene obrazce bodo le-ti vrnili. Obrazci pa bodo podlaga za evalvacijo izvajanja projektov na območju LAS. Vodilni partner LAS bo s pomočjo teh obrazcev pridobil zahtevane podatke in na ta način ustrezne parametre za vrednotenje učinkovitosti delovanja LAS. Vodilni partner bo o rezultatih poročal UO LAS in Skupščini LAS.

Časovni okvir

Kot smo že navedli, bo vodilni partner konec leta zbiral podatke o poteku projektov na območju LAS v iztekajočem letu. Vodilni partnerji posameznih projektov v teku bodo do 30.11. tekočega leta morali posredovati izpolnjene vprašalnike o poteku projektov vodilnemu partnerju LAS. Ti podatki bodo služili tudi za pripravo letnega poročila vodilnega partnerja LAS, ki ga bo oddal v pregled nadzornim organom posameznih skladov: ARSKTRP za sklad EKSRP in MGRT za sklad ESRR.

Preglednica 38: terminski načrt vrednotenja SLR

leto	Vrsta poročila	Rok za oddajo	Obdobje poročanja
2017	Letno poročilo + vsebine vrednotenja	31.03.2017	Do 31.12.2016 za leto 2016
2018	Letno poročilo	31.03.2018	Do 31.2.2017
2019	Letno poročilo + vsebine vrednotenja	31.03.2019	Do 31.12.2018
2020	Letno poročilo	31.03.2020	Do 31.12.2019
2021	Letno poročilo	31.03.2021	Do 31.12.2020
2022	Letno poročilo	31.03.2022	Do 31.12.2021
2023	Letno poročilo	31.12.2023	Do 31.12.2022
2024	Letno poročilo + vsebine vrednotenja v okviru naknadnega vrednotenja (za PRP)	31.03.2024	Do 31.12.2023

Finančni viri, ki bodo potrebni za spremljanje in vrednotenje SLR

Podatke bodo zagotavljali nosilci posameznih projektov na območju LAS. S popisom vseh zahtevanih podatkov iz obrazca LAS bodo priskrbeli potrebne primerjalne podatke za vrednotenje in skupno ceno uspešnosti delovanja LAS. Obenem bodo z izpolnitvijo obrazca izvedli tudi samo-evalvacijo lastnega projekta, ki je bil sofinanciran v okviru programa LAS.

Vodilni partner bo podatke o porabi odobrenih sredstev sofinanciranja LAS spremljal preko prejemanja zahtevkov za izplačilo. Vsako leto do konca oktobra meseca bodo morali nosilci projektov vložiti zadnji zahtevek za izplačilo sredstev. Ti zahtevki bodo podlaga za vrednotenje porabe odobrenih sredstev LAS.

Poleg pisnih ocen in izstavljenih zahtevkov bo vodilni partner občasno izvajal kontrole izvajanja aktivnosti posameznih operacij na terenu. Predstavniki vodilnega partnerja bodo osebno obiskali izvajalce operacij in preverili izvajanje aktivnosti.

Potrebni finančni viri za izvajanje aktivnosti spremljanja in vrednotenja se bodo zagotavljali iz sredstev, ki so predvidena za podukrep »Podpora za tekoče stroške in animacijo«, kot jih predvideva 41. člen Uredbe CLLD.

Kadri pri vodilnem partnerju bodo odgovorni za izvajanje spremljanja in vrednotenja SLR. Aktivnosti vezane na zagotavljanje podatkov za letno poročanje organu upravljanja, se bodo izvajale s človeškimi viri, ki jih zagotavlja vodilni partner skupaj s člani LAS in nosilci posameznih projektov. Za aktivnosti vrednotenja se bodo po potrebi vključili zunanji strokovnjaki ali pa bodo vrednotenje izvedli v celoti zunanji izvajalci.

Rezultate vrednotenja in splošno oceno uspešnosti izvajanja projektov LAS bo vsako leto pripravil vodilni partner, ko bo obenem pripravil tudi letno poročilo za različne organe skladov. Poročilo bo najprej predstavljeno UO LAS in Skupščini LAS, ki ga bosta potrdila. Poročilo bo objavljeno na spletni strani LAS.

Navedli smo že, da bo spremljanje izvajanja projektov v okviru LAS in njihovo vrednotenje potekalo s pomočjo evalvacijskih obrazcev za nosilce projektov, z zbiranjem zahtevkov za izplačilo in terenskimi ogledi. Vodilni partner bo v kontaktu z nosilci projektov sledil izvajanju projektov. Sprotno vrednotenje projekta je nujno, zaradi spremljanja izvajanja z vsebino vloge in terminskim planom projekta. V primeru odstopanj bo vodilni partner predvidel intervencijske ukrepe za nadaljevanje izvajanja projekta. Ti ukrepi bodo naslednji:

- Sprememba terminskega ali vsebinskega plana projekta
- Pregled angažiranosti posameznih partnerjev in priprava predlogov zamenjave.

13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje

Partnerstvo LAS je vodilnega partnerja izbralo na ustanovni skupščini. Odločilo se je za postopek izbire vodilnega partnerja izmed članov LAS. Na predlog iniciativne skupine za ustanovitev LAS je bil za vodilnega partnerja izbran partner EGIDA, PE LAS DRAVA, Špengova ulica 25, Ruše.

Vodilni partner ima 20 letne izkušnje pri pripravljanju in vodenju razvojnih programov podeželja. Vodil je že programe Celostni Razvoj Podeželja in Obnova Vasi CRPOV (2000-2004), imel je status Podeželskega razvojnega jedra PRP (2004-2008), bil je upravljaec LAS v programskem obdobju 2008-2013. Razen tega je v okviru statusa VEM točke, ki mu ga je podelilo Ministrstvo za javno upravo, več let aktivno sodeloval z deležniki iz podeželja pri registraciji dejavnosti ali pri prijavi projektov na javne razpise iz PRP. Zaposleni pri vodilnem partnerju imajo bogate izkušnje iz vodenja projektov ter bogato poznavanje razmer na slovenskem podeželju, še posebno razmer na podeželju v Podravski regiji. S tem je LAS ugotovil, da ima vodilni partner ustrezna znanja, izkušnje in reference glede vodenja razvojnih programov in vodenja LAS in da za opravljanje nalog vodilnega partnerja ne bo najemal zunanjih izvajalcev.

Pred imenovanjem se je skupščina seznanila z **osnovnimi podatki o poslovanju** vodilnega partnerja. Seznanila se je, da je bil vodilni partner ustanovljen leta 1991. Iz podatkov, objavljenih v poslovnih poročilih na AJPES-u, je razvidno, da je vsa leta izkazoval **pozitivno poslovanje**. Iz podatkov pridobljenih od FURS je razvidno, da na dan imenovanja za vodilnega partnerja **ni imel neporavnanih dospelih obveznosti do države**. Vodilni partner je predložil tudi **potrdilo o nekaznovanosti za osebe**, ki bodo delale za potrebe LAS. S tem je LAS ugotovil, da vodilni partner **ni v likvidnostnih težavah in da ne bo ogrožal črpanje finančnih sredstev LAS**. Vodilni partner se je tudi obvezal, da bo za potrebe LAS **zagotovil 2 PDM**, vzpostavil **ločen računovodski sistem oziroma ločene računovodske kode** za vse transakcije, ki jih bo opravljal za LAS. Vodilni partner je tudi **upravno sposoben** saj imata osebi, ki bosta delali za potrebe LAS, strokovni izpit iz upravnega postopka, obe pa sta že tudi vodili izvajanje javnih naročil, nazadnje javnih naročil za potrebe projektov LAS v prejšnjem obdobju. Obe osebi sta pridobili znanje in izkušnje z državnimi pomočmi že v obdobju, ko je imela EGIDA status Podeželskega razvojnega jedra, nato pa tudi v času, ko je bila EGIDA partner v prekomejnih projektih. Oba sta se tudi udeležila predstavitev državnih pomoči, ki jih je organiziral CLLD v tem programskem obdobju.

Vodilni partner ima pisarno LAS, v kateri je za potrebe LAS zagotovljena prisotnost vsaj ene osebe v vseh delovnih dneh. Za stike s strankami ima vodilni partner uradne ure, ki so praviloma enake uradnim uram v lokalnih skupnostih.

Vodilni partner bo opravljal organizacijske, upravne, finančne in strokovno- tehnične zadeve, ki mu jih naloži skupščina ter zadeve, ki po svoji naravi spadajo v njegovo delovno področje. Vodilni partner nima pravice odločati o razdelitvi in porabi sredstev, ki jih ima na razpolago LAS, ampak samo izvrši finančno transakcijo. Pri svojem delu nenehno pazi na zagotavljanje **transparentnosti** postopkov. Zaradi transparentnosti in zaradi potreb revizije bo imel vodilni partner dokumentiran postopek izbora vodilnega partnerja (npr. ponudba za vodilnega partnerja, predlog iniciativne skupine skupščini, zapisniki, sklepi s sej skupščine in upravnega odbora, na katerih se je odločalo o izboru vodilnega partnerja).

Vodilni partner pravočasno pripravlja vso dokumentacijo, koordinira delo organov LAS, izvaja finančno poslovanje LAS, izvaja komunikacijo z zunanjimi zainteresiranimi, je kontaktna oseba med LAS in zadevnim skladom na MKGP, ARSKTRP in MGRT, skrbi za arhiv LAS ter opravlja druge naloge iz pogodbe o ustanovitvi ali na podlagi sklepov organov LAS. Vodilni partner zagotavlja ločeno vodenje evidence o projektih od evidenc za delovanje LAS. Vodilni partner zastopa LAS v upravnih in finančnih zadevah, upravlja transakcijski račun in opravlja naslednje naloge:

- organizira delovanje LAS,
- sodeluje pri pripravi in izvedbi lokalno razvojne strategije,
- pripravi *predlog letnih načrtov aktivnosti in skrbi za pravočasno posredovanje le-teh koordinacijskemu odboru CLLD*,
- sodeluje pri izvedbi potrjenih *letnih načrtov aktivnosti*,
- zbira projektne ideje,
- naredi pregled tehnične in administrativne ustreznosti vlog, prispelih na javni poziv za nabor projektnih idej in jih posreduje v ocenitev ocenjevalni komisiji,
- predlaga finančne transakcije, ugotavlja upravičenost izdatkov in pripravlja zahtevke za povračilo,
- skrbi za informiranost članov LAS in skrbi za informiranost upravičencev v zvezi s pravicami in

- dolžnostmi tudi po zadnjem izplačilu sredstev,
- pripravlja besedila javnih pozivov/razpisov LAS in jih posreduje upravnemu odboru v potrditev;
  - spremlja in vrednoti ter skrbi za pravilno izvajanje projektov v skladu s SLR,
  - zagotovi posredovanje vlog ter zahtevkov za izplačilo za posamezne podukrepe Uredbe CLLD, v skladu s posebnimi pogoji zadevnega sklada,
  - predhodno preverja upravičenost stroškov, skladnost s SLR in operativnimi programi, preveri, ali imajo nosilci projektov (operacij) zmogljivost za izvajanje projektov (operacij) in zakonitost izvedenih operacij,
  - pred posredovanjem zahtevka za izplačilo preveri, da so sofinancirane operacije označene v skladu s pravili označevanja,
  - v celoti sodelovanje z organi (KO CLLD, drugi organi vključeni v izvajanje CLLD), revizijskimi organi ter drugimi nadzornimi organi vseh zadevnih skladov,
  - zagotovi, da bo prvi letni načrt aktivnosti za tekoče leto LAS posredovan najpozneje do vložitve prvega zahtevka za podukrep »Podpora za tekoče stroške in stroške animacije«, vsako nadaljnje leto pa do 31. decembra na naslov Koordinacijskega odbora CLLD posredovati letni načrt aktivnosti za podukrep »Podpora za tekoče stroške in stroške animacije«.
  - Koordinacijskemu odboru CLLD redno pošilja zahtevane podatke za vse indikatorje, ki so predpisani na ravni programa,
  - zagotovi dostop do ustreznega informacijskega sistema zadevnega sklada pred vlaganjem vlog in zahtevkov za izplačilo v informacijski sistem,
  - skrbi za krepitev zmogljivosti lokalnih akterjev za razvoj in izvajanje projektov, vključno s spodbujanjem zmogljivosti njihovega upravljanja projektov;
  - skrbi za zagotovitev skladnosti s strategijo lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, pri izbiri operacij z njihovo prednostno razvrstitvijo teh operacij glede na njihov prispevek k doseganju ciljev in ciljnih vrednosti te strategije,
  - skrbi za spremljanje izvajanja strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, in projektov, ki prejemajo podporo, ter izvajanje posebnih vrednotenj, povezanih s to strategijo,
  - zagotavlja tehnično – administrativne pogoje za nemoteno delo organov LAS,.
  - skrbi za koordinacijo med organi LAS,
  - skrbi za uresničevanje sklepov in stališč skupščine, ki zadevajo organiziranost in delovanje LAS,
  - opravlja naloge finančnega poslovanja za LAS,
  - skrbi za promocijsko gradivo s katerim predstavlja lokalno razvojno strategijo in spodbuja lokalno prebivalstvo k sodelovanju,;
  - pomaga potencialnim upravičencem pri pripravi projektov (operacij),
  - pomaga pri vodenju projektov,
  - izvaja informiranje, animiranje in spodbujanje izvajanja projektov, izobraževanja in usposabljanja lokalnega prebivalstva,
  - opravlja druge zadolžitve, ki mu jih naloži skupščina ali upravni odbor.

Naloge finančnega poslovanja so:

- da skrbi za celotno knjigovodsko-računovodsko poslovanje LAS,
- da pripravi listine, ki so podlaga za finančne transakcije,
- poskrbi za potrditev finančnih listin s strani pristojnih organov LAS,
- da izvede vse finančne transakcije LAS,
- da konec vsakega poslovnega leta pripraviti Letno finančno poročilo, ki ga potrdi upravni odbor LAS in je sestavni del poročila o izvedbi letnega programa. Letno finančno poročilo je javno in se objavi na spletni strani LAS.

Za izvajanje vseh operativnih nalog, ki jih bo vodilni partner izvajal za potrebe LAS; bosta pri vodilnemu partnerju skrbeli dve osebi, ki bosta zagotavljali 2 PDM. Dve osebi za polni delovni čas.

Prva oseba bo zadolžena za:

- vsa operativna dela (računovodstvo, administracijo, arhiv ipd)
- odnose z javnostjo in promocijo LAS,
- za spremljanje in vrednotenje SLR v skladu z zahtevami Uredbe CLLD,
- za vsa druga dela, vezana na zahteve zadevnih organov ali organov LAS
- za pripravo in spremljanje javnih razpisov LAS.

Druga oseba bo zadolžena za:

- informiranost članov LAS, izmenjavo informacij med LASi oz. z vsemi drugimi
- za podporo potencialnim upravičencem z namenom oblikovanja in pripravljanja projektov in vlog
- za IT
- za pripravo in spremljanje javnih razpisov LAS

- za elektronsko obdelovanje prispelih vlog na javne razpise
- drugo na zahtevo organov LAS ali organov zadevnih skladov.

Po imenovanju vodilnega partnerja na skupščini LAS je upravni odbor sprejel *Pogodbo o opravljanju storitev vodilnega partnerja v programskem obdobju 2014-2020*, ki jo je v imenu LAS z vodilnim partnerjem podpisal predsednik upravnega odbora. V skladu s Pogodbo je vodilni partner upravičen do 13 % od vseh javnih sredstev, do katerih bo imela LAS Drava pravico. Dogovorjeno je tudi, da ima vodilni partner pravico do plačila za svoje storitve v enakomernih mesečnih zneskih na podlagi poročil o svojem delu. Vodilni partner bo za svoje delo izstavil račun skupaj z mesečnim poročilom za pretekli mesec. Kar bo potrdil predsednik LAS. Pri plačevanju obveznosti bo LAS upoštevala 30 dnevne plačilne roke.

Vodilni partner je za potrebe LAS odprl poseben transakcijski račun št SI56 1910 0001 1334 407 in je odprt pri Deželni Banki Slovenije in varni poštni predal egida@poslovna.posta.si

Vodilni partner ima ustrezno tehnično opremo za opravljanje nalog, kakor tudi ustrezno IKT opremo.

14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

LAS je tripartitno združenje predstavnikov javnega, ekonomskega in socialnega sektorja, ki so člani LAS. Članstvo v LAS je prostovoljno in vsak član LAS lahko kadarkoli prosto izstopi iz LAS. Člani LAS uresničujejo svoje pravice in dolžnosti na **skupščini**, ki je hierarhično najvišji organov LAS. Ostali organi LAS so še **upravni odbor, predsednik LAS, nadzorni odbor, komisija za ocenjevanje projektov**. Razen teh organov ima LAS lahko tudi občasne organe, ki jih imenuje upravni odbor (npr. **projektne skupine**). Upravni odbor pa lahko k delu pritegne tudi **zunanje sodelavce**. Natančna pravila o sestavi organov, imenovanju v organe in delovanju organov **so zapisana v ustanovni pogodbi LAS in Pravilih o delovanju organov LAS**. LAS bo imena predsednika, članov skupščine, upravnega odbora, ocenjevalne komisije in nadzornega organa javno objavil na spletni strani LAS.

Skupščina deluje na rednih in izrednih, občasno pa tudi na korespondenčnih zasedanjih. Sestaja se vsaj enkrat letno. Vsak član skupščine ima en glas. Odloča (glasuje) pa v okviru sektorja, v katerega spada. Vsak sektor ima 1/3 glasovalnih pravic. Odločitev na skupščini je sprejeta, **če je zanjo glasovala večina glasov vsaj dveh sektorjev** (torej 2/3 glasovalnih pravic). Posledično se lahko povečuje število članov v posameznem sektorju, vsak bo lahko glasoval, odločila pa bo večina glasov. Tako bo LAS v okviru Skupščine skozi celotno programsko obdobje zagotavljala, da na ravni odločanja niti javni organi niti katera koli posamezna interesna skupina nima več kot 49 % glasovalnih pravic. Glasovanje na seji skupščine je javno, razen če ni določeno kaj drugega. Skupščina sprejema sklepe in odloča o vseh zadevah, ki spadajo v njeno pristojnost, z navadno večino glasov prisotnih članov, razen v primerih, ko Pogodba o ustanovitvi lokalne akcijske skupine – LAS določa drugače.

Prvo ustanovitevno zasedanje skupščine skliče oseba, ki je vodila pripravljalne aktivnosti za ustanovitev LAS. Kasneje sklicuje skupščino upravni odbor oz. v njegovem imenu predsednik LAS. Predsednik je dolžan sklicati redno zasedanje skupščine najmanj enkrat na leto. O sklicu skupščine morajo biti obveščeni vsi člani najmanj 8 dni pred dnevom zasedanja, v pisni obliki, poslani na naslov stalnega prebivališča oz. sedeža člana. Obvestilo o sklicu se mora objaviti tudi na spletni strani LAS.

Predsednik je dolžan sklicati izredno zasedanje skupščine, če to zahteva najmanj tretjina članov LAS. Predsednik mora sklicati izredno zasedanje skupščine najkasneje 30 dni po sprejetju pisne zahteve za sklic. Če predsednik ne skliče izrednega zasedanja skupščine v predpisanem roku, jo skliče predlagatelj, ki mora predložiti tudi dnevni red z ustreznim gradivom, sklepi ter z namenom za katerega je sklican. Na izrednem zasedanju lahko skupščine odloča zgolj o zadevah, zaradi katerih je bila sklicana.

V izrednih primerih, kadar ne gre za odločanje o zadevah iz *Lokalno razvojne strategije* ali financiranja, lahko skupščina opravi tudi korespondenčno zasedanje. Odločitev o korespondenčnem zasedanju sprejme predsednik upravnega odbora. V primeru korespondenčnega zasedanja prejmejo vsi člani na svoj naslov obrazložen pisni predlog sklepa. Če člani soglašajo s predlogom, ga povratno pisno potrdijo. Vodilni partner vodi evidenco povratnih odgovorov in o rezultatih sestavi poročilo, ki se objavi na spletni strani LAS. Kot pisni predlog se šteje predlog poslan po pošti na stalni naslov člani ali predlog, poslan po e-mailu na spletni naslov člana.

Zasedanje skupščine LAS odpre predsednik in predlaga delovno predsedstvo skupščine. Predsednik delovnega predsedstva skupščino vodi. V primeru odsotnosti predsednika upravnega odbora odpre zasedanje skupščine namestnik predsednika LAS ali v njunem imenu vodilni partner. Delovno predsedstvo skupščine sestavljajo predsednik delovnega predsedstva, zapisnikar in overitelj. Vsi člani delovnega predsedstva ter drugih delovnih organov morajo biti člani LAS. O zasedanju in delu skupščine se vodi zapisnik, ki ga podpiše predsednik delovnega predsedstva, zapisnikar in overitelj zapisnika.

Upravičeni udeleženci skupščine so člani-fizične osebe, ki se osebno udeležijo zasedanja skupščine, medtem ko pravne osebe in ustanove (društva) imenujejo svoje pooblaščenca za udeležbo na zasedanju skupščine. V pooblastilu jim določijo tudi obseg glasovalnih pravic. Pristojnosti skupščine so:

- sodeluje pri pripravi in sprejme Strategijo lokalnega razvoja za programsko obdobje 2014-2020,
- na predlog upravnega odbora potrdi spremembe SLR, sprejme akt o pravilih za ocenjevanje in izbiro projektov, opredeljenih s SLR,
- se seznanj z razdelitvijo sredstev LAS (sredstva za tekoče stroške in animacijo, sodelovanje in projekte),
- se seznanja z letnim poročilom, v katerem so opisani izvedeni projekti in aktivnosti v preteklem letu,
- razpravlja in se seznanja o finančnem poslovanju LAS,
- razpravlja in se seznanja z drugimi poročili organov,
- imenuje in razrešuje člane organov LAS,
- imenuje predsednika upravnega odbora,
- imenuje 12 članov ocenjevalne komisije na listo članov ocenjevalne komisije,
- imenuje vodilnega partnerja,

- odloča o izključitvi člana iz LAS,
- odloča o odgovornosti članov organov LAS,
- izreka sankcije in v primeru izgube sredstev,
- odloča o povračilu škode, ki jo je utrpela LAS zaradi izgube sredstev iz 51. lene ustanovne pogodbe,
- odloča o predčasem prenehanju LAS,
- ostale pristojnosti opredeljene v tej pogodbi ali drugih aktih LAS.

Člani skupščine odgovarjajo za svoja dejanja skupščini. Skupščina je odgovorna da zadevnemu skladu redno pošilja zahtevane podatke za vse indikatorje in poročila, ki so predpisani na ravni programa CLLD

Upravni odbor : je organ upravljanja, saj sprejema odločitve v zvezi z upravljanjem in delovanjem LAS ter SLR.. Ima 9 članov, vsak sektor ima 3 člane tako, da so v vseh sektorjih zastopani predstavniki iz območja vsake od občin. Upravni odbor odloča s sklepom, **z večino glasov vseh članov**. Odločitev je sprejeta, če so zanjo glasovali člani, ki imajo skupaj več kot 50% vseh glasov. Pri tem mora upravni odbor **upoštevati določbe tretjega odstavka, točka b, 34. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki določa oblikovanje nediskriminatornega in preglednega izbirnega postopka ter nepristranskih meril za izbiro projektov, ki preprečujejo navzkrižja interesov, ki zagotavljajo, da pri odločitvi o izbiri najmanj 50 % glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi**. V skladu s to določbo, mora upravni odbor pri potrjevanju projektov v času glasovanja zagotoviti prisotnost vsaj 50% glasov, ki niso javni.

Javni sektor ima skupaj 49% glasov

Ekonomski sektor ima skupaj 26% glasov.

Socialni sektor ima skupaj 25% glasov.

Za člana upravnega odbora je lahko imenovana oseba, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- ima vsaj srednješolsko izobrazbo in 10 let delovnih izkušenj ali višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo in vsaj 5 let delovnih izkušenj,
- izkazuje strokovna znanja za projektno vodenje,
- ima izkušnje v podjetništvu ali izkazuje izkušnje z upravljanjem javnih sredstev.

Upravni odbor deluje na sejah, na katerih mora biti prisotna vsaj navadna večina članov. Vse odločitve se sprejemajo z navadno večino vseh glasov. Vsi člani upravnega odbora so dolžni skrbeti za učinkovito delovanje LAS in usklajenost postopkov z veljavno zakonodajo. Ena izmed temeljnih nalog upravnega odbora je potrjevanje in izbor projektov ter odločanje o razdelitvi in porabi sredstev, ki jih ima LAS na razpolago. Druga temeljna naloga je sprotno spremljanje izvajanja SLR in poročanje Koordinacijskemu odboru oz. zadevnemu skladu. Pristojnosti upravnega odbora so:

- sklicuje skupščino,
- skrbi za izvajanje sklepov skupščine,
- odloča o razdelitvi in porabi vseh sredstev LAS,
- v imenu LAS objavlja javne pozive za financiranje projektov ter po potrebi tudi druge javne pozive/razpise,
- na podlagi ocenitve ocenjevalne komisije potrjuje projekte za sofinanciranje in jih predloži v končno potrditev zadevnemu skladu,
- sprejme *letni načrt aktivnosti* in ga pošlje Koordinacijskemu odboru CLLD v potrditev,
- spremlja doseganje mejnikov in ciljev projektov in ima pregled nad izvajanjem projektov tudi po izplačilu sredstev,
- sprejme predlog *letnega poročila o izvedenih projektih in aktivnostih v preteklem letu* in ga posreduje skupščini v seznanitev,
- potrjuje poročila o izvedbi projektov in pošilja zahtevke v končno potrditev in izplačilo zadevnemu skladu,
- potrdi letno poročilo o izvajanju SLR, ki ga pripravi vodilni partner LAS,
- predlaga spremembe ustanovne pogodbe in pripravo drugih splošnih aktov LAS,
- sprejema interne akte LAS (dokumente za delovanje LAS, v katerih so določeni člani posameznega organa in po potrebi tudi druge) in jih javno objavi na spletni strani,
- iz liste članov ocenjevalne komisije imenuje in razrešuje 3 člane ocenjevalne komisije za ocenjevanje projektov, prispelih na posamezni javni poziv za nabor projektov,
- po potrebi imenuje druge občasne organe,
- odloča o pritožbah zoper sklep o izboru projektov,
- predlaga skupščini prenehanje LAS,
- zagotavlja učinkovito in sprotno posvetovanje z vsemi zainteresiranimi člani LAS,
- potrdi pogodbo z vodilnim partnerjem,
- druge naloge po potrebi.

Predsednik LAS: Predsednik upravnega odbora je po funkciji predsednik LAS. Predsednik LAS je imenovan za dobo trajanja njegovega mandata v upravnem odboru, vendar ne dalj od trajanja te pogodbe. Predsednik LAS je odgovoren za zakonitost delovanja LAS skladno s to pogodbo in zakoni. Za svoje delo odgovarja skupščini LAS. Predsednik LAS opravlja naslednje naloge:

- zastopa in predstavlja LAS v pravnem prometu s tretjimi,
- podpisuje dokumente in listine v imenu LAS,
- sklicuje in vodi seje upravnega odbora,
- podpiše pogodbo z vodilnim partnerjem,
- skrbi za izvajanje sklepov upravnega odbora,
- opravlja ostale naloge po navodilu skupščine.

Ocenjevalna komisija: Komisija ima 12 članov, ki so vpisani na listi članov komisije za ocenjevanje. Člana imenuje na listo članov ocenjevalne komisije skupščina. Ob vsakokratnem javnem pozivu za nabor projektov za financiranje iz sredstev LAS, upravni odbor imenuje iz liste iz prejšnjega odstavka 3 člane, ki bodo ocenili prispеле projektne predloge, pri čemer pazi na navzkrižje interesov. Upravni odbor imenuje tudi predsednika tako imenovane komisije. Pri imenovanju upravni odbor upošteva njihovo strokovno usposobljenost: ekonomsko/ pravno / tehnično/upravno usposobljenost. Komisija deluje na sejah, ki so lahko tudi elektronske. Vsak član komisije je pri svojem delu neodvisen in njegova ocena projektov je enakopravna z ocenama ostalih članov. Pristojnosti ocenjevalne komisije so:

- ocenjevanje projektov, prispelih na javni poziv za izbor projektov,
- sestava liste projektov po vrstnem redu višine ocenitve (točk),
- poročanje o ocenjevanju projektov upravnemu odboru in predlaganje financiranja projektov.

Nadzorni odbor: Nadzorni odbor LAS nadzira pravilno in transparentno delovanje upravnega odbora in finančno poslovanje LAS. Člane nadzornega odbora imenuje skupščina. Nadzorni odbor šteje 3 člane. Člani na ustanovni seji izmed sebe javno izvolijo predsednika nadzornega odbora. Nadzorni odbor se sestaja vsaj enkrat letno in sprejema odločitve z večino glasov. Vsaj enkrat letno, navadno ob zaključku poslovnega leta, opravi nadzor nad celotnim gospodarskim, finančnim in materialnim poslovanjem LAS. Nadzorni odbor je neodvisen. O celoviti kontroli poslovanja sestavi poročilo, ki ga pošlje upravnemu odboru, le-ta pa ga skupaj z letnim poročilom o izvedbi letnega programa dela posreduje skupščini v seznanitev. Namen celovitega nadzora je ugotoviti, ali so bila javna sredstva pravilno in namensko porabljena. Pristojnosti nadzornega odbora so:

- nadzira finančno in materialno poslovanje LAS,
- nadzoruje namenskost in smotrnost porabe sredstev LAS,
- nadzira delo predsednika LAS, njegovega namestnika in upravnega odbora,
- nadzira delo vodilnega partnerja,
- nadzira gospodarnost poslovanja LAS,
- na zahtevo predsednika LAS ali upravnega odbora poda oceno o pravilnosti ali gospodarnosti, posameznega posla LAS ali delovanja vodilnega partnerja,
- najmanj enkrat letno o svojem delu poroča skupščini,
- pred sprejemom letnega poročila o delu in finančnega poročila LAS, poda skupščini svoje mnenje o obeh poročilih,
- daje upravnemu odboru soglasje k letnemu načrtu aktivnosti LAS,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi.

Projektne skupine (projektni timi): za pripravo projektnih predlogov LAS ali drugih predlogov imenuje upravni odbor projektne skupine. Hkrati z imenovanjem projektne skupine določi: nalogo, število članov, rok za izvedbo in morebitno pravico do nagrade za delo v skupini. Člani projektne skupine so lahko člani LAS in zunanji strokovnjaki. Število članov je odvisno od vsebine in težavnosti naloge. Projektna skupina je odgovorna upravnemu odboru.

Zunanji sodelavci: glede na to, da lahko v LAS sodelujejo tudi organizacije, ki nimajo sedeža na območju LAS, bo upravni odbor v specifičnih zadevah pritegnil k sodelovanju tudi zunanje sodelavce, kot so: zasebni investitorji (banka, elektrarna, zasebna podjetja) in strokovne institucije javnega pomena (kmetijski inštitut, ekološki inštitut).

Za vse organe in člane organov pa velja enotno določilo, da jim/mu v primeru nevestnega in malomarnega ravnanja sledi prenehanje funkcije. V primeru hujše povzročitve škode LAS ali njenemu članu, so člani organov tudi odškodninsko in materialno odgovorni v skladu z veljavnim pravnim redom Republike Slovenije.

15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij

V tej SLR, kakor tudi v vseh ostalih dokumentih LAS, se za izraz »operacija« uporablja izraz »projekt«. Razlog: izraz »projekt« je za deležnike v lokalnem okolju bližji in bolj razumljiv.

15.1. Splošna pravila

Člani LAS so na ustanovni skupščini sprejeli *Pravilnik o objavi javnih pozivov za nabor projektnih idej ter postopku izbora, financiranja, spremljanja in nadziranja projektov na območju LAS Drava v programskem obdobju 2014-2020* (v nadaljevanju Pravilnik). Izhajali so iz splošnih pravil in sicer:

- **da bodo glede izbora projektov uporabljali pregledne postopke:** tako, da bo enkrat letno, praviloma februarja, javno objavljen javni poziv za financiranje projektov. Poziv bo objavljen na spletni strani LAS, na spletnih straneh občin, člani LAS pa bodo o njem obveščeni tudi po elektronski pošti. Poziv bo odprt celo tekoče leto oz. do porabe sredstev. Zaprtje javnega poziva bo objavljeno na isti način, kot začetek. Vse prispеле vloge bo vodilni partner zavedel v seznam prispelih vlog. Za vsako prispelo vlogo bo vodilni partner nastavljal »popisni list«, v katerem bo tekoča številka vloge, čas oddaje vloge, trenutno stanje vloge ipd..
- **da bodo pri izboru spoštovali nepristranska merila:** v Pravilniku je določeno delovanje ocenjevalne komisije in postopek ocenjevanja. Ocenjevanje se opravi v skladu z *Merili za izbor projektov*, ki so tudi sestavni del pravilnika in sestavni del razpisne dokumentacije. Ocenjevanje izven teh meril je nedopustno,

- **da bodo spoštovali pravilo izločanja v primeru navzkrižja interesov:** v velikih LAS-ih, kjer je možno imenovati večje število članov v posamezne organe, je lažje preprečevati navzkrižja interesov in hkrati ohraniti operativnost organa, kot pa v malih LAS-ih, med katere spada LAS Drava. Kljub temu so bili partnerji v LAS že ob ustanovitvi odločeni, da bodo kljub majhnosti preprečevali navzkrižje interesov tako, da so temu primerno oblikovali organe, ki sodelujejo v postopku izbire projektov, t.j. upravni odbor in ocenjevalna komisija. Ob imenovanju bodo upoštevali t.i. koncept proaktivne transparentnosti,

Imenovali so 9 članski upravni odbor, po 3 predstavnike v vsaki sektor. Član upravnega odbora, ki je predstavnik ustanove, organizacije ali člana LAS-a, ki namerava podati vlogo za financiranje projektov v tekočem letu, se mora izločiti iz vseh postopkov, ki jih bo upravni odbor izvedel zaradi javnega poziva (od potrditve besedila javnega poziva do izbora projektov).

Ocenjevalna komisija: skupščina imenuje na listo ocenjevalne komisije 12 stalnih članov, neodvisnih strokovnjakov, ki imajo znanja iz različnih področij. Upravni odbor pa ob vsakem ocenjevanju imenuje tri iz te liste v t.i. »ožjo« ocenjevalno komisijo, ki bo ocenila posamezen projekt. Na ta način ima upravni odbor možnost, da preprečuje konflikte interesov in zmanjšuje zunanji pritisk na odločanje, ki bi nastal, če bi bili člani ocenjevalne komisije stalni in že znani v naprej,

- **da pri izboru ne bo imel noben sektor prevladujoče večine :** partnerji-člani LAS so se že v ustanovni pogodbi dogovorili o načinu odločanja v izbornem postopku za financiranje projektov tako, da noben od članov oz. sektorjev nima in v nobenem primeru ne bo imel prevladujočega vpliva. Javni sektor ima v upravnem odboru sicer tri predstavnike, po enega iz vsake občine, vendar imajo skupaj 49% glasov. Ekonomski sektor s tremi predstavniki ima skupaj 26% glasov in socialni sektor tudi s tremi predstavniki skupaj 25% glasov. Vedno glasujejo vsi člani, ne sektorji. Tako ne more priti do preglasovanja javnega sektorja nad drugima dvema. Upoštevati je tudi potrebno, da upravni odbor odloča o vseh zadevah z navadno večino vseh glasov in ne z večino prisotnih glasov,

- **da bodo projekti izbrani izključna na podlagi javnega poziva, razen projektov LAS, ki jih lahko upravni odbor izbere za financiranje brez javnega poziva, pri čemer mora paziti, da projekt izhaja iz potreb SLR in projektov sodelovanja z drugimi LAS-i :** praviloma vsako leto februarja do 2020 bo objavljen javni poziv za financiranje projektov. Nanj se lahko prijavijo upravičeni prijavitelji, ki bodo izvajali projekte, ki so skladni s SLR. Vloge – projekti, ki bodo šli v postopek ocenjevanja, morajo prispeti na LAS kot prijave na javni poziv. Vloženi morajo biti na pravilnem obrazcu. Izven javnega poziva ali na obrazcu, ki ni sestavni del javnega poziva, ali če pa bodo pravilne vloge prispеле po zaprtju javnega poziva se vloge ne bodo obravnavale in jih bo že vodilni partner vrnil pošiljatelju.

Izven javnega poziva za financiranje projektov bo upravni odbor lahko izbral samo **lastne projekte** LAS po postopku, da bo najprej potrdil idejno zasnovo projekta LAS, naložil vodilnemu partnerju, da pripravi projektno vsebino, nato bo ocenjevalna komisija ocenila projekt po merilih za izbor projektov, nato bo upravni odbor potrdil projektno vsebino in poslal projekt v končno potrditev zadevnemu skladu. Če bo projekt vseboval naložbo, bo LAS v vlogi določil pravno osebo javnega prava, ki bo postala lastnik naložbe.

V primeru projektov sodelovanja bo postopek priprave projektov smiselno enak postopku priprave lastnih projektov, le da bodo ti projekti v primeru financiranja iz sredstev EKSRP poslani na javni

razpis MKGP za financiranje projektov sodelovanja, v primeru financiranja iz sredstev ESRR pa bodo poslani v potrditev MGRT

- **da bodo imeli pri izboru prednost integrirani projekti, ki se bodo izvajali v okviru partnerstev:** projekti, ki bodo vključevali najmanj dva partnerja, bodo pri ocenjevanju prejeli dodatne točke. Pri projektih, financiranih iz ESRR, mora biti razmerje med projekti, ki se izvajajo v obliki partnerstev in projekti, ki se izvajajo samostojno, 70:30. Doseženost razmerja sproti spremlja vodilni partner in o rezultatih sproti obvešča upravni odbor. Razen števila partnerstev bo upravni odbor ocenjeval tudi kakovost partnerjev v smislu povezovanja različnih lokalnih akterjev (različni sektorji, člani v verigi, področja dejavnosti ipd)
- pri izboru bodo imeli prednost projekti, ki bodo imeli **multiplikacijske učinke**. Tisti projekti, ki imajo več raznovrstnih partnerjev, iz različnih sektorjev, dejavnosti ali več členov v verigi, vplivajo, da se učinki in rezultati projektov multiplicirajo na lokalni ravni. Zato ti projekti prejmejo pri ocenjevanju več točk.

15.2. Postopek objave javnega poziva, sprejemanja vlog, pregledovanja vlog in postopek ocenjevanja

Priprava in vsebina javnega poziva

Osnutek javnega poziva za financiranje projektov pripravi vodilni partner v skladu z zahtevo upravnega odbora. Upravni odbor potrdi vsebino javnega poziva, v katerem določi tematsko področje in cilje/kazalnike, katerim morajo slediti projekti, ki bodo vloženi na podlagi posameznega javnega poziva, pri čemer izhaja iz potreb SLR. V skladu s SLR, uravnoteženim razvojem celotnega območja, enakomerno razdelitvijo razvojnih sredstev LAS in namensko rabo sredstev, usklajenih s cilji zadevnega sklada EKSRP ali ESRR na upravičenih delih območja LAS, lahko upravni odbor objavi javni poziv za izvedbo projektov samo na delu območja LAS.

Javni poziv za nabor projektnih idej vsebuje naslednje podatke:

- **podatki o razpisovalcu** (izvajalcu javnega poziva): vpišejo se osnovni podatki o LAS Drava,
- **namen in cilji javnega poziva:** vpiše se, da je javni poziv namenjen financiranju projektov, ki bodo prispevali k posameznemu tematskemu področju in ciljem iz SLR in ki bodo skladni s cilji zadevnih skladov EKSRP ali ESRR.
Iz sredstev EKSRP se bodo financirali projekti, katerih rezultati bodo prispevali k uresničevanju ciljev te SLR.
Iz sredstev ESRR bodo financirani projekti:
  - ✓ ki bodo predvidevali povezovanje med sektorji in lokalnimi akterji na način, ki bo imel multiplikacijske učinke na lokalni razvoj in na hierarhično višje dokumente;
  - ✓ ki bodo predvideli inovacije in doseganje rezultatov, ki bodo zagotovili dolgoročne spremembe na najmanj enem od naslednjih področij: ustvarjanje delovnih mest in spodbujanje podjetniške aktivnosti, socialno vključevanje ranljivih skupin ter varstvo okolja in ohranjanje narave
- **območje izvajanja projektov:** vpiše se območje LAS. Za projekte, ki bodo financirani iz sredstev EKSRP, je kot upravičeno območje določeno območje občin Lovrenca na Pohorju, Ruš in Selnice ob Dravi oz. deli tega območja. Če je projekt financiran s sredstvi EKSRP se ne sme izvajati v naseljih, ki imajo več kot 10.000 prebivalcev.
Če je projekt financiran s sredstvi ESRR se lahko izvaja samo v urbanih naseljih, ki so bila upoštevana v metodologiji za izračun finančnega dela ESRR in so določena v SLR. To so naselja: Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi (druga urbana naselja) in naselje Ruše (fiksno urbano naselje). Projekti se ne smejo izvajati v mestnih naseljih mestnih občin, ki so določena v Prilogi 1 Uredbe CLLD. Projekti, ki se izvajajo z dodatnimi sredstvi iz naslova problemskega območja, se lahko izvajajo samo v naseljih Ruše in Senica ob Dravi.
- **subjekti poziva in pogoji sodelovanja na javnem pozivu** (komu je poziv namenjen): vpiše se, kdo lahko kandidira in pogoji, ki jih mora izpolnjevati. Razen splošnih pogojev (sedež, naslov prebivališča, dejavnost) se posebej opozori, da do financiranja niso upravičena podjetja v težavah kot jih določa 2. člen uredbe Komisije (EU) št. 702/2014 z dne 25. junij 2014.
- V primeru, ko gre za projekt, ki se lahko izvede v okviru t.i. glavnega ukrepa Programa razvoja podeželja 2014-2020 (PRP), so upravičenci do podpore LAS oziroma skupina fizičnih ali pravnih oseb, ki izvaja projekt za skupno korist ali uporabo. Za skupino fizičnih ali pravnih oseb se šteje skupina, ki je sestavljena najmanj iz treh članov,
- **predmet javnega poziva:** predmet javnega poziva je dodelitev nepovratnih sredstev za izvajanje projektov in skupna višina teh sredstev,
- **finančne določbe, delež in višina financiranja:** vpiše se najvišji delež podpore, pri čemer se upoštevajo pravila posameznega zadevnega sklada; najnižji znesek podpore za posamezni projekt 2.000 EUR in najvišji znesek podpore za posamezni projekt, ki bo določen v vsakem javnem pozivu,

pri čemer se upoštevajo najvišji dovoljeni zneski posameznega zadevnega sklada: EKSRP 300.000 EUR in ESRR: brez zgornje omejitve; podpora se dodeli v obliki nepovratne finančne podpore v skladu s pravili državnih pomoči kot je to določeno v poglavju XII. DRŽAVNE POMOČI iz Uredbe CLLD; vpiše se tudi zahteva, da mora biti v vlogi zaprta finančna konstrukcija za celoten projekt. Kar pomeni, da mora prijavitelj prikazati razdelitev posameznih stroškov po partnerjih in vrstah stroškov; kadar je vrednost posameznega projekta višja kot 20.000 EUR, se lahko projekt izvaja v dveh fazah, s tem, da posamezni znesek za izplačilo ne sme biti nižji od 5.000 EUR;

- **upravičeni stroški:** upravičeni stroški ne smejo biti financirani iz drugih javnih virov. Upravičeni stroški projektov, ki so financirani iz **EKSRP** so: stroški dela, materiala, naložb, storitev, in prispevka v naravi v skladu s točko 8.2.14.3.1.5. Upravičeni stroški iz Programa razvoja podeželja 2014-2020 ob upoštevanju 69. člena Uredbe 1303/2013/EU. Zgornje vrednosti posameznih upravičenih stroškov so določene v 64. členu Uredbe CLLD.

Če bo projekt financiran iz **EKSRP**, bodo za financiranje upravičeni tisti stroški, ki bodo nastali **po izdaji odločbe**, s katero ARSKTRP odobri izvajanje projekta.

V skladu z 71. členom Uredbe CLLD spadajo med upravičene stroške sklada ESRR stroški, **ki so nastali po oddaji vloge v odobritev na MGRT in sicer:** stroški dela, materiala, naložb in storitev, ki so navedeni v predpisih, ki urejajo izvajanje kohezijske politike v Republiki Sloveniji (Navodilo organa upravljanja o upravičenih stroških za sredstva evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020).

Kot **neupravičeni stroški** so opredeljeni vsi stroški, ki so nastali izven upravičenega obdobja izvajanja projektov ter naslednji stroški:

- ✓ stroški materiala, opreme in storitev, namenjenih za zasebno rabo,
- ✓ splošni upravni stroški,
- ✓ obresti za dolgove,
- ✓ DDV,
- ✓ stroški priprave vloge in zahtevka za izplačilo,
- ✓ stroški arheoloških izkopavanj in arheološkega nadzora,
- ✓ rabljena oprema in mehanizacija,
- ✓ štipendije in nagrade,
- ✓ naročnine na časopise in drugo periodiko,
- ✓ stroški izobraževanja in usposabljanja, ki niso neposredno vezani na aktivnosti projekta,
- ✓ stroški izdelave dokumentacije, študij, analiz, ocen, strategij in drugih podobnih raziskav, kadar niso neposredno povezani z določenim projektom.

Za sklad ESRR so ob zgornjih stroških neupravičeni še stroški dela v naravi.

- **čas izvajanja projektov in obdobje upravičenosti:** vpiše se, da se projekt ne sme začeti izvajati pred obdobjem upravičenosti. Upravičenost stroškov je odvisna od posebnih pogojev zadevnega sklada (EKSRP, ESRR). Če je projekt financiran iz EKSRP, so upravičeni tisti stroški, ki so nastali po izdaji odločbe s strani ARSKTRP, v primeru financiranja iz ESRR pa po oddaji vloge v odobritev na MGRT. Upravičenec do sredstev mora izvesti projekt v treh letih od pravnomočnosti odločbe o potrditvi projekta s strani ARSKTP oziroma od podpisa pogodbe o sofinanciranju z MGRT.
- **način predložitve prijave in prijavni rok:** vpiše se, da se vloge podajo v pisni obliki, v zaprti kuverti, pošljejo se priporočeno po pošti na naslov LAS Drava, Trg vstaje 11, Ruše; vpiše se tudi, da se lahko vloge oddajo od naslednjega dne po objavi javnega poziva do njegovega zaprtja,
- **rok za predložitev vloge:** vpiše se, da je javni poziv odprt najmanj 30 dni; rok za predložitev vloge začne teči naslednji dan po objavi javnega poziva na spletni strani LAS Drava pa vse do zaprtja javnega poziva; zaprtje javnega poziva se objavi na spletni strani LAS Drava,
- **odpiranje vlog in evidenca:** vpiše se, da odpiranje vlog ni javno. Vodilni partner odpira vloge po vrstnem redu prispetja, vodi seznam o prispelih vlogah ter sestavi vrstni red prispelih vlog, iz katere je razviden čas oddaje vloge na pošto. Vsaki prijavi dodeli tekočo številko in zanjo odpre evidenčni list. Vodilni partner objavi vrstni red prispelih vlog na spletni strani LAS,
- **postopek obravnave vloge:** postopek je dvofazen. V **prvi fazi** vodilni partner pregleda administrativno popolnost vsake prispеле vloge po vrstnem redu prispelosti (pravočasnost, pravilni obrazec, priložene priloge in dokazila, ipd.). Če vloga ni popolna, bo vodilni partner predlagatelja najkasneje v roku 15 dni pozval na administrativno dopolnitev. Rok za dopolnitev vloge je 8 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev. Po prejemu dopolnjene vloge vodilni partner dopolnjeno vlogo ponovno pregleda glede administrativne popolnosti. Po ponovnem pregledu sproti predaja vse vloge, popolne in nepopolne, ocenjevalni komisiji v nadaljnji postopek,
V **drugi fazi** ocenjevalna komisija, ki jo je predhodno imenoval upravni odbor, pri čemer je pazil na navzkrižje interesov, potrdi ustreznost in popolnost vloge, izvede ocenjevanje in razvrščanje projektnih predlogov ter predlaga izbor projektov za financiranje. Ocenjevalna komisija še enkrat preveri popolnost vlog in, če ugotovi, da so nepopolne, jih pošlje upravnemu odboru s predlogom, da upravni odbor s sklepom nepopolne vloge zavrže ali zvrne. Nepopolne vloge, ki jih predlagatelji

v roku za dopolnitev, niso dopolnili, se zavržejo. Vloge, ki ne izpolnjujejo administrativnih pogojev javnega poziva, se zavrnejo.

Ocenjevalna komisija vse administrativno popolne vloge najprej vsebinsko pregleda. Če je vsebina usklajena s zahtevami javnega razpisa in SLR, člani ocenjevalne komisije vlogo točkujejo. Če je vsebina pomanjkljiva, nejasna, nerazumljiva ipd., ocenjevalna komisija zahteva **od vlagatelja, da vlogo vsebinsko dopolni ali zahteva razjasnitve**. Nato vlogo točkuje glede na ustreznost (ujemanje s SLR) in vsebino. Pri tem uporablja predpisane pogoje in merila. Ocenjevanje poteka v elektronski aplikaciji, do katere imajo dostop samo ocenjevalci in vodilni partner. Vsak projekt oceni vsak član komisije. Za financiranje se izberejo le tisti projekti, ki dosežejo v povprečnem seštevku najmanj **50 točk** (vsota točk vseh ocenitev/število ocenitev). Povprečno število točk je tisto število, ki odloča, ali je projekt dosegel minimalno število točk za ocenjevanje ali ne. Nato ocenjevalna komisija sproti, tako kot je ocenjevala projekte, pošilja poročilo o ocenitvi upravnemu odboru. Komisija lahko hkrati ocenjuje več projektov, lahko pa samo enega. Odvisno od prispelih vlog. Ta seznam pošlje predsednik ocenjevalne komisije upravnemu odboru v potrditev in odločitev financiranja projektov s sredstvi LAS,

Posebnost projektov, financiranih iz ESRR: v skladu z 8. odst. 68. člena Uredbe CLLD mora biti okvirno razmerje med projekti, ki se izvajajo v obliki **partnerstev in projekti, ki jih upravičenci izvajajo samostojno, 70:30**. Zato bo upravni odbor v javnem pozivu zapisal, da morajo biti projekti, ki se bodo izvajali v okviru ukrepov U2, C2, C4, D1, D2, D3 in D4, partnerski projekti. Partnerski projekti, financirani iz sredstev ESRR, se lahko izvajajo samo v naseljih, ki so bila upoštevana v metodologiji za izračun finančnega okvirja ESRR, t.j. v naseljih Lovrenc na Pohorju, Ruše in Selnica ob Dravi. Projekti, ki se izvajajo z dodatnimi sredstvi iz naslova **problemskega območja**, se lahko izvajajo samo v naseljih Ruše in Senica ob Dravi in prejmejo dodatne točke;

- **izbor projektov za financiranje:** zapiše se, da upravni odbor s sklepom izbere projekte za financiranje, neustrezne ali nepopolne projekte pa s sklepom zavrne ali zavrže,
- **čas izvajanja projekta:** opozori se, da se projekt lahko izvede samo v upravičenem obdobju ob upoštevanju zahtev zadevnega sklada in sicer, da se projekti, ki bodo financirani iz EKSRP lahko začno izvajati od izdaje pozitivne odločbe s strani ARSKTRP, projekti, ki bodo financirani iz ESRR, pa od oddaje vloge v potrditev na MGRT. Projekt se lahko izvaja tri leta od pravnomočnosti odločbe ARSKTRP oziroma od podpisa pogodbe med upravičencem in MGRT,
- **priloge k vlogi:** ob oddaji vloge morajo biti priložena vsa potrebna dovoljenja in druga dokazila, ki jih za izvedbo operacije določa zakonodaja ali LAS (v primeru gradenj pravnomočno gradbeno dovoljenje; vodno soglasje v primeru investicij na VVO ali NATURI, dokazila o stroških: predračuni, predpogodbe, soglasje za obnovo kulturne dediščine, dokazilo o finančnih virih, partnerska pogodba v primeru skupnega projekta, ipd.),
- **obveznosti vlagateljev/upravičencev do sredstev LAS/izvajalcev projekta (izvajalci projekta) do LAS:** navedejo se obveznosti izvajalcev projektov, ki jih imajo do LAS in sicer: sprotno informiranje o vsem, kar se nanašajo na potrditev in izvajanje projekta: takoj po prejemu morajo posredovati vodilnemu partnerju kopijo odločbe ARSKTRP ali podpisane pogodbe z MGRT oziroma v primeru nestrinjanja s pogoji izvajanja obvestiti vodilnega partnerja, da odstopajo od projekta: sproti obveščati vodilnega partnerja o vseh spremembah pri izvajanju projekta; dovoljevati izvajanja notranjih kontrol LAS v času izvajanja in po končanju projekta; in drugo, kar bo določil upravni odbor v javnem pozivu za izbor projektov za financiranje, projekt mora biti izveden v skladu s prijavljeno in s strani ARSKTRP ali MGRT odobreno vsebino ter odročno zakonodajo.
- **sankcije v primeru neizpolnjevanja obveznosti izvajalcev projekta do LAS:** izključitev iz članstva v LAS; prepoved sodelovanja na naslednjih javnih pozivih; prepoved sodelovanja v organih LAS,
- **sankcije v primeru izgube sredstev LAS zaradi neizvedbe projekta:** prepoved sodelovanja v naslednjih javnih pozivih; prepoved do dodeljevanja občinskih sredstev v programskem obdobju 2014-2020,
- **smernice in priporočila za pripravo in izvajanje projektov:** k javnemu pozivu so priložena navodila prijaviteljem za pripravo vloge na javni poziv,
- **prijavna (pozivna) dokumentacija:** k javnemu pozivu je priložena prijavna dokumentacija v elektronski obliki. Fizično jo lahko upravičenci dvignejo tudi pri vodilnem partnerju,
- **vzorec pogodbe med LAS in izvajalci projektov:** vpiše se obveznost, da morajo izvajalci projektov po pravnomočnosti in dokončnosti sklepa upravnega odbora o odobritvi financiranja s sredstvi LAS podpisati z LAS pogodbo o medsebojnih pravicah in obveznostih, določenih v tem členu. Šele po podpisu pogodbe bo vodilni partner posredoval projekt v končno potrditev na zadevni organ (ARSKTRP, MGRT). Pogodba je sklenjena pod razveznim pogojem, da začne veljati šele po potrditvi projekta na zadevnem organu,
- **dodatne informacije:** v javnem pozivu je navedena kontaktna oseba, njena telefonska številka in

elektronski naslov, kjer lahko zainteresirani dobijo dodatne informacije in pomoč pri izpolnjevanju vlog.

Upravni odbor določi v javnem pozivu tematsko področje ukrepanja in cilje/kazalnike, katerim morajo slediti projekti, ki bodo vloženi na podlagi posameznega javnega poziva, pri čemer izhaja iz potreb SLR. V skladu s SLR, uravnoteženim razvojem celotnega območja, enakomerno razdelitvijo razvojnih sredstev LAS in namensko rabo sredstev, usklajenih s cilji zadevnega sklada EKSRP ali ESRR na upravičenih delih območja LAS, lahko upravni odbor objavi javni poziv za izvedbo projektov samo na delu območja LAS.

Objava javnega poziva

Po potrditvi upravni odbor objavi javni poziv za financiranje projektov na spletni strani LAS, spletni strani občin. Vodilni partner informacijo o objavi javnega poziva pošlje po elektronski pošti članom LAS.

Javni poziv za izbor projektov bo objavljen najmanj en mesec (ali 30 dni) pred izborom operacij in je odprt do porabe sredstev oziroma do preklica.

Prvi javni poziv bo objavljen po prejemu odločitve, da je LAS Drava pridobila status delujoče LAS in prejemu obvestila o višini sredstev. Naslednje javne pozive za izbor projektnih idej za financiranje objavi upravni odbor vsaj enkrat letno, praviloma februarja tekoče leto.

Prijava na javni poziv

Sestavni del vsakega javnega poziva je prijavna dokumentacija/ vloga. Prijavna dokumentacija mora vsebovati naslednje podatke:

1. *Splošne informacije o prijavitelju*
  - splošni podatki o vlagatelju in partnerjih.
2. *Splošne informacije o projektu:*
  - naziv projekta,
  - vsebina projekta,
  - usklajenost projekta s cilji SLR,
  - usklajenost projekta s tematskimi področji,
  - usklajenost projekta s horizontalnimi cilji EU,
  - usklajenost projekta s cilji EKSRP,
  - usklajenost projekta s cilji ESRR,
  - območje izvajanja projekta in točna lokacija,
  - navedba, da se projekt izvaja na zavarovanih ali degradiranih območjih in lokacija teh območij,
  - sodelovanje ranljivih skupin v projektu in vpliv projekta na ranljive skupine.
3. *Analitična vsebina projekta:*
  - swot analiza,
  - inovativnost projekta,
  - opis projektne aktivnosti,
  - razdelitev nalog med partnerji,
  - rezultati in kazalniki projekta.
4. *Finančni podatki:*
  - finančna konstrukcija,
  - natančen opis stroškov.
5. *Trajanje projekta,*
6. *Opis dodane vrednosti,*
7. *Problemsko območje,*
8. *Obvezne priloge.*

Sestavni del vsakega javnega poziva so tudi *Navodila vlagateljem za izdelavo vloge* in vzorec pogodbe o medsebojnih pravicah in obveznostih med LAS in izvajalcem projekta.

Vloge – projekti, ki se bodo uvrstili v postopek ocenjevanja, morajo prispeti na LAS kot prijave na javni poziv. Vloženi morajo biti na pravilnem obrazcu. Izven javnega poziva ali na obrazcu, ki ni sestavni del javnega poziva, ali če pa bodo pravilne vloge prispeli po zaprtju javnega poziva, se vloge ne bodo obravnavale in jih bo že vodilni partner vrnil pošiljatelju.

Prijave na javni poziv za financiranje projektov morajo biti pisne in oddane s priporočeno pošiljko na pošti. Kot čas prijave oddaje vloge se šteje čas oddaje dokumentacije na pošto.

Rok za predložitev prijav na javni poziv prične teči naslednji dan po objavi Javnega poziva na spletni strani LAS.

Sprejemanje, odpiranje, pregledovanje administrativne ustreznosti in administrativno dopolnjevanje vlog

Prijave na javni poziv sprejema vodilni partner. Odpira jih sproti, takoj po prispetju. Odpiranje prijav ni javno. Vsaki prijavi dodeli tekočo številko. O prispelih prijavah sestavi vodilni partner evidenco – vrstni red, iz katere je razviden čas oddaje prijave na pošto. Vodilni partner objavi vrstni red prispelih prijav na spletni strani LAS.

Vodilni partner pregleda po vrstnem redu prispetja administrativno popolnost vsake prispele vloge (pravočasnost, pravilni obrazec, priložene priloge, priložena druga dokazila, ipd.). Če vloga ni popolna, vodilni partner vlagatelja najkasneje v roku 15 dni pozove na administrativno dopolnitev. Rok za administrativno dopolnitev vloge je 8 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev. Po prejemu administrativno dopolnjene vloge vodilni partner dopolnjeno vlogo ponovno pregleda. Nato vse vloge, ne glede na popolnost ali nepopolnost preda ocenjevalni komisiji v nadaljnji postopek.

Vodilni partner pri administrativnem preverjanju upošteva naslednje pogoje:

Preverjanje administrativne popolnosti vlog

Administrativni pogoj	DA/ NE	opomba
1. prijava je prispela v roku na pravi naslov in pravilni način, kot je predvideno v javnem pozivu	da / ne	Če NE, se zavrže
2. ovojnica je pravilno označena	da / ne	Če NE, se zavrže
3. Vloga je popolna: vloga je predložena na predpisanem obrazcu, izpolnjeni so vsi zahtevani deli (vsebinski in finančni del), priložena so zahtevana dokazila ali priloge skladno z javnim pozivom, vloga je podpisana in žigosana s strani prijavitelja in partnerjev projekta	da / ne	Če NE, se zavrže
4. Vloga je predložena v enem tiskanem izvorniku in v elektronski obliki, ki sta identični, podpisana izjava prijavitelja	da / ne	Če NE, se zavrže

Potrjevanje popolnosti, ocenjevanje popolnih vlog ter predlaganje odločitev

Ocenjevalna komisija izvede pregled popolnosti in upravičenosti vlog, ocenjevanje in predlaga upravnemu odboru izbor projektov za financiranje.

Najprej ocenjevalna komisija še enkrat preveri popolnost in upravičenost vlog in, če ugotovi nepopolnost ali neupravičenost, jih pošlje upravnemu odboru s predlogom, da upravni odbor s sklepom nepopolne vloge zavrže ali zvrne. Nepopolne ali neupravičene vloge, ki jih predlagatelji v roku za dopolnitev, niso dopolnili, se zavržejo. Vloge, ki ne izpolnjujejo administrativnih pogojev javnega poziva, se zavržejo.

Vloge, ki so popolne, vsebinsko ustrezni in izpolnjujejo vse pogoje javnega poziva, se uvrstijo v postopek ocenjevanja. Vsako vlogo ocenijo trije člani ocenjevalne komisije. Pri ocenjevanju jim je v pomoč ocenjevalni list, katerega vzorec je sestavni del tega pravilnika. Povprečno število točk je tisto število, ki odloči, ali je projekt dosegel minimalno število očk za ocenjevanje ali ne.

Za financiranje se predlagajo le tisti projekti, ki so v povprečju ocenjeni z najmanj 50 točkami (seštevek vseh ocenitev/število ocenitev). Vsako vlogo ocenijo trije člani komisije. Nato napravijo zapisnik, iz katerega je razvidno število točk po posameznem ocenjevalcu s tem, da pri točkah ni imen ocenjevalca, pač pa se zapiše : ocenjevalec 1, ocenjevalec 2 in ocenjevalec 3. Povprečna ocena je seštevek točk vseh treh ocenjevalcev deljen s tri.

V kolikor komisija ocenjuje več kot eno vlogo, jih v zapisniku vpiše po vrsti glede prispetja vlog na javni poziv. Zapisnik o ocenitvi skupaj s predlogom za financiranje pošlje ocenjevalna komisija upravnemu odboru v končni izbor in potrditev.

Preverjanje in ocenjevanje vlog

V postopku izbora projektov in po administrativni ustreznosti in popolnosti bo ocenjevalna komisija vloge najprej preverjene z vidika upravičenosti oz. izločitvenih meril, nato pa bo vloge ocenila še z vidika specifičnih meril.

Preverjanje upravičenosti vlog

Izločitvena merila	DA / NE	Opomba
1. Prijavitelj (in partnerji) izpolnjujejo pogoje za upravičenosti, navedene v javnem pozivu	da / ne	Če NE, se zavrže
2. Projekt se bo izvajal na območju LAS	da / ne	Če NE, se zavrže
3. Predlagana operacija je skladna s cilji Strategije lokalnega razvoja na območjih LAS Drava v letih 2014- 2020 (označeno ustrezno tematsko področje ukrepanja in cilj SLR)	da / ne	Če NE, se zavrže
4. Projekt je skladen s cilji zadevnega sklada - EKSRP in ESRR	da / ne	Če NE, se zavrže

5. Projekt se je že pričela izvajati,	da / ne	Če NE, se zavrže
6. Trajanje projekta je skladno z zahtevami javnega poziva	da / ne	Če NE, se zavrže
8. Zaprošen znesek za sofinanciranje je skladen s pogoji javnega poziva	da / ne	Če NE, se zavrže
8. Predlagana operacija ima zaprto finančno konstrukcijo in zagotovljene lastne finančne vire za izvedbo projekta v celoti,	da / ne	Če NE, se zavrže
9. Upravičeni stroški predlaganega projekta se ne financirajo iz drugih nacionalnih ali EU skladov (dvojno financiranje - podpisana izjava prijavitelja/partnerjev),	da / ne	Če NE, se zavrže
10. Prispevek v naravi v obliki zagotavljanja dela, blaga in zemljišč ne presega 10 % skupnih upravičenih stroškov projekta	da / ne	Če NE, se zavrže
11. Stroški nakupa zemljišč predstavljajo največ 10 % skupnih upravičenih stroškov projekta	da / ne	Če NE, se zavrže
12. Izvedba predlaganega projekta je v skladu z veljavno zakonodajo in so zanjo izdana vsa relevantna soglasja ali dovoljenja	da / ne	Če NE, se zavrže

Specifična merila

V nadaljevanju so navedena osnovna specifična merila, ki so podrobno po kriterijih razdelana v *Pravilnik o objavi javnih pozivov za nabor projektnih idej ter postopku izbora, financiranja, spremljanja in nadziranja projektov na območju LAS Drava v programskem obdobju 2014-2020*.

SPECIFIČNA MERILA	možno št. točk
A) OSNOVNA MERILA	
Usklajenost projekta s cilji SLR (doseganje ciljev SLR)	15
Usklajenost projekta s tematskimi področji ukrepanja (ustvarjanje delovnih mest, nove storitve in dejavnosti)	4
Projekt je v skladu s horizontalni cilji EU (doseganje horizontalnih ciljev)	4
Projekt se izvaja na območju LAS (vpliv na območje LAS)	2
Zavarovana in degradirana območja, na katera se nanaša projekt (okoljska trajnost, varstvo okolja in ohranjanje narave)	9
V projektu sodelujejo ranljive skupine (socialna vzdržnost)	12
B) VSEBINA PROJEKTA	
SWOT analiza	3
Ali je projekt inovativen?	5
Aktivnosti projekta	8
Rezultati in kazalniki projekta	3
C) FINANČNI DEL PROJEKTA	
Delež lastnih sredstev upravičenih stroškov	5
D) OSTALI PODATKI O VLOGI	
Skladnost projekta	3
Partnerstvo v projektu	4
Iz vloge je razvidno, da bo nosilec ali partnerstvo sposobno izvesti projekt	5
SKUPAJ A + B + C + D	82
E) DODATNA MERILA	
Problemsko območje	8
Raznolikost partnerstev (medsektorsko sodelovanje, lokalni akterji ipd)	3
Dodana vrednost v projektu (rezultati projekta bodo dostopni širši javnosti)	1
Nova delovna mesta (1 točka za vsako DM, vendar največ 3 točke)	3

Novi programi, produkti, storitve (1 točka za vsak nov program, produkt, storitev, vendar največ 3 točke)	2
Vpliv na okolje	1
SKUPAJ E	18
SKUPAJ A + B + C + D + E	100

Odločanje o vlogah in potrjevanje projektov za financiranje

Upravni odbor odloča samo o tistih projektih, ki jih je predhodno preverila in ocenila ocenjevalna komisija. Odločitve glede financiranja projektov sprejema po vrstnem redu prispetja popolnih vlog, kot ga je prejel od ocenjevalne komisije. Upravni odbor dodeljuje sredstva za izvajanje projektov do porabe sredstev.

Če projekt predvideva financiranje iz ESRR, mora upravni odbor pred odločanjem ugotoviti, ali projekt predvideva inovacije in dosega rezultate, ki predvidevajo dolgoročne spremembe na najmanj enem od naslednjih področij: ustvarjanje delovnih mest in spodbujanje podjetniške aktivnosti ali socialnega vključevanja ranljivih skupin ali varstvo okolja in ohranjanje narave.

Upravni odbor s sklepom odloči, kateri projekti bodo financirani iz projektnih sredstev LAS, pri čemer upošteva določilo o minimalnem številu doseženih točk. Če ima v istem trenutku na zadnjem mestu za financiranje več projektov, ima prednost za financiranje projekt, ki ima večje število skupaj doseženih točk, sledi višje število točk po usklajenosti projekta s SLR, sledi dodatek za problemsko območje, sledi število točk glede dodane vrednosti in nato število točk za vsebino projekta.

Če je na zadnjem mestu za financiranje projekt, katerega zaprosena sredstva presegajo sredstva, ki so še na voljo, lahko upravni odbor predlaga prijavitelju, da z razpoložljivimi sredstvi izvede spremenjen projekt, če to ne vpliva na predvidene rezultate projekta. Če predlagatelj sprejme znižana sredstva, se projekt izbere za financiranje.

Upravni odbor lahko zavrne projekt zaradi prenizkega števila pridobljenih točk ali zaradi nepopolnosti vloge. Upravni odbor zavrže projekt zaradi nedopolnitve ali prepozne dopolnitve vloge na podlagi poziva na dopolnitev ali ali neupravičenosti.

Sklepi o financiranju izbranih projektov, ki jih sprejme upravni odbor, so informativne narave. O njih upravni odbor obvesti Skupščino LAS. Hkrati s sprejemom sklepa o financiranju projekta upravni odbor določi skrbnika pogodbe med LAS in izvajalci projekta.

Vodilni partner v roku 8 dni po sprejemu sklepov pošlje sklepe vsem prijaviteljem. Ne glede na vsebino morajo imeti vsi sklepi pravni pouk o možnosti **pritožbe** zoper odločitev upravnega odbora. Prijavitelj ima v osmih dneh od prejema sklepa o odločitvi glede izbire oz. neizbire projekta pravico vložiti pritožbo na Upravni odbor LAS. V svoji pritožbi mora natančno opredeliti in utemeljiti razloge, zaradi katerih je pritožba vložena. Predmet pritožbe ne morejo biti postavljeni pogoji iz javnega poziva in temeljna merila za ocenjevanje ter obveznosti prijavitelja do LAS. Upravni odbor odloči o pritožbi v 30 dneh od vložitve pritožbe. Odločitev upravnega odbora glede pritožbe je dokončna in zoper njo ni dopustna pritožba.

Ko je sklep upravnega odbora glede izbora projekta za financiranje s sredstvi LAS pravnomočen in dokončen, pozove vodilni partner izvajalce projektov k podpisu pogodbe o medsebojnih pravicah in obveznostih med LAS in izvajalci projektov. Če prijavitelj, katerega projekt je izbran za financiranje s strani LAS, vrne sklep upravnemu odboru zaradi odstopa od vloge, ne sprejme odločbe o financiranju projekta od ARSKTRP ali ne podpiše pogodbe o financiranju projekta z MGRT, če pravočasno, pred pravnomočnostjo odločbe ARSKTRP ali podpisom pogodbe z MGRT pisno izjavi, da predlaganega projekta ne bo izvedel, ali če ne sprejme izvedbe projekta z znižanimi sredstvi, se šteje, da njegova prijava ni bila vložena. V tem primeru upravni odbor izbere za financiranje naslednji projekt iz liste ocenjenih projektov.

Takoj po pravnomočnosti in podpisu pogodbe iz prejšnjega odstavka pošlje vodilni partner v imenu upravnega odbora projekt v potrditev zadevnemu skladu.

15.3. Lastni projekti LAS Drava

V skladu z Uredbo CLLD lahko LAS Drava pripravi, prijavi v financiranje in izvede tudi lastne projekte, ki prispevajo k ciljem SLR in imajo splošno podporo partnerstva in lokalnih skupnosti.

Lastni projekti LAS se pripravijo tako, da upravni odbor sprejme sklep o pripravi projekta LAS. V sklepu zadolži projektno skupino ali posameznika (vodilnega partnerja) za pripravo projektnega predloga, ki mora biti v skladu s cilji SLR. Projektni predlog oceni ocenjevalna komisija po istih merilih, kot veljajo za ocenjevanje drugih projektov. Ocenitev pošlje ocenjevalna komisija upravnemu odboru, ki v primeru pozitivne ocene potrdi projektni predlog, ga pošlje zadevnemu skladu v potrditev in financiranje.

Vsa ostala določila glede trajanja projekta in ne)upravičenosti stroškov so enaka kot pri ostalih projektih. Kadar je upravičenec do podpore LAS in projekt vključuje naložbo, mora LAS v vlogi določiti pravno

osebo javnega prava, ki postane lastnik naložbe

15.4. Projekti sodelovanja med LAS Drava in drugimi LAS

Projekti sodelovanja se izvedejo tako, da se LAS dogovori z drugimi LAS-i ali skupino lokalno javno-zasebnih partnerjev z drugih območij EU ali tretjih držav skupen projekt sodelovanja. Vsebina projektov sodelovanja je lahko krepitev zmogljivosti in izmenjava izkušenj v zvezi z lokalnim razvojem, npr. publikacije, seminarji, usposabljanje, izmenjava osebja z namenom vzpostavitve skupnih metod dela in koordiniranja, skupna dela na razvoju območja ipd.. Priznani stroški v primeru skupnih projektov so stroški dela, materiala, naložb in storitev.

Projekti sodelovanja:

- morajo prispevati k uresničevanju ciljev SLR, zato morajo že v vlogi za odobritev biti opredeljeni rezultati projekta in koristi za območje LAS;
- projekti morajo biti skladni s cilji zadevnega sklada in prispevati k uresničevanju ciljev iz SLR;
- pri izvajanju je potrebno upoštevati obdobje upravičenosti v odvisnosti od pravil posameznega zadevnega sklada;
- stroški ne smejo biti financirani iz drugih javnih virov;
- med partnerji mora biti sklenjena pogodba o sodelovanju z jasno opredeljenimi aktivnostmi s predvidenim finančnim okvirom posameznega partnerja;
- imeti morajo vsa potrebna dovoljenja in soglasja;
- projekt lahko traja največ tri leta po pravnomočnosti odločbe o potrditvi projekta od ARSKTRP oz. podpisu pogodbe o sofinanciranju z MGRT;
- izvedeni morajo biti v skladu s prijaviteljo in potrjeno vsebino s strani ARSKTRP ali MGRT.

Stopnja pričakovanega financiranja je 100% upravičenih stroškov.

V primeru, če bo projekt vključeval tudi naložbo, bo LAS v vlogi za financiranje določil osebo javnega prava (eno od občin), ki postane lastnik naložbe.

O rezultatih in dosežkih projekta mora LAS sproti razširjati informacije in z njimi seznanjati prebivalce območja LAS.

15.5. Navzkrižje interesov

Pri kandidiranju, imenovanju v organe in kasneje pri odločanju morajo člani LAS upoštevati določila Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (ZInPK). V organe LAS ne morejo biti kandidirani ali imenovani: poklicni in nepoklicni funkcionarji, poklicni in nepoklicni župani in podžupani ter uradniki na položajih (nezdružljivost funkcij). Člani organov LAS ne smejo sprejemati daril ali drugih koristi v zvezi z opravljanjem funkcije, razen priložnostnih daril manjše vrednosti (prepoved sprejemanja daril). Člani organov LAS morajo biti pozorni na vsako dejansko ali možno nasprotje interesov in morajo storiti vse, da se mu izognejo. Prav tako člani organov LAS svoje funkcije ne sme uporabiti zato, da bi sebi ali komu drugemu uresničil kakšen nedovoljen zasebni interes (dolžnost izogibanja nasprotju interesov). V izogib neživljenjskim situacijam, ki so pri nasprotju interesov možne zaradi majhnosti LAS Drava in posledično zaradi visoke stopnje poznanstev med posamezniki, v izogib zbujanja videza, da določena okoliščina vpliva na objektivno in nepristransko opravljanje nalog v posameznem organu LAS ter v izogib primerom, ko bi bilo zaradi izločanja posameznikov oteženo ali celo onemogočeno delo organa LAS, bodo člani LAS pri kandidiranju v posamezne organe LAS upoštevali *proaktivno transparentnost*. Kandidati za člane kateregakoli organa LAS bodo organu, ki je pristojen za njihovo imenovanje, pisno in v celoti razkrili vrsto in intenzivnost poznanstev ter osebnih, poslovnih in drugih povezav s pravno, civilno ali fizično osebo, ki je član LAS-a ali osebo, o katere pravicah ali koristih bo odločal organ, katerega člani so ali bodo postali.

V skladu s prejšnjim odstavkom bodo kandidati za člane upravnega odbora skupščini razkrili svojo zaposlitev ter osebno ali poslovno povezavo z drugimi člani LAS, kasneje pred potrjevanjem projektov za financiranje pa bodo predsedniku LAS-a razkrili tudi povezavo s predlagateljem projekta, če le-ta ni član LAS-a. Upravni odbor bo v »ožjo« ocenjevalno komisijo imenoval člane, ki niso v nobeni povezavi s predlagateljem projekta. Člani kateregakoli organa LAS so se zaradi zmanjšanja korupcijskih tveganj ter iz splošnih etičnih razlogov, ki terjajo pošteno razpolaganje z javnimi sredstvi, dolžni sami izogibati nasprotju interesov in se izločiti iz postopka najmanj v delu, ki se nanaša na subjekt, s katerim so člani povezani (poslovno, lastniško, ustanoviteljsko ipd.).

16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem

16.1. Izračun finančnega okvirja sklada EKSRP

Število prebivalcev

Število prebivalcev na dan 01.07.2014 : **14.797 prebivalcev.**

Za izračun števila prebivalcev so upoštevani podatki SURS (2014H2). Na območju LASa ni naselij z več kot 10.000 prebivalci.

Formula: št. prebivalcev x 10 EUR = 14.797 x 10 = 147.970 EUR

Površina

Površina LAS : **209,70 km²**

Pri izračunu površine so upoštevani podatki SURS.

Formula: površina LAS x 550 EUR = 209,70 x 550 = 115.335,00 EUR

Razvitost občin

V LASu so naslednje občine: Občina Lovrenc na Pohorju, Občina Ruše, Občina Selnica ob Dravi. Pri določitvi finančnega okvira so bili v skladu s Prilogo 6 upoštevani naslednji koeficienti razvitosti občin:

Za Občino Lovrenc na Pohorju: 0,86, vrednost 90.000 EUR

Za občino Ruše: 0,94, vrednost 70.000 EUR

Za občino Selnica ob Dravi: 0,97, vrednost 70.000 EUR

Formula:

(št. občin s koef. 0,86 x 90.000) + (št. občin s koef. 0,94 x 70.000) + (št. občin s koef. 0,97 x 70.000) = 90.000 + 70.000 + 70.000 = 230.000 EUR

Problemsko območje

V skladu s *Sklepom Vlade RS S o dodatnih začasnih ukrepih razvojne podpore za problemsko območje z visoko brezposelnostjo Maribor s širšo okolico (Ur. l. RS št. 53/2013, 36/2016)* spadata v problemsko območje zaradi nadpovprečne stopnje brezposelnosti **občini Ruše in Selnica ob Dravi**. Zato se je finančni okvir EKSRP (seštevek po prej omenjenih kriterijih) povečal za 15 %.

Formula: (EUR po št. prebivalcev + EUR po površini + EUR po razvitosti občin) x 15% = (147.970 EUR + 115.335,00 EUR + 230.000 EUR) x 15% = 73.995,75 EUR

Izračun finančnega okvira za sklad EKSRP:

EUR po št. prebivalcev + EUR po površini + EUR po razvitosti občin + dodatek za probl. območje = **147.970 EUR + 115.335,00 EUR + 230.000 EUR + 73.995,75 EUR = 567.300,75**

16.2. Izračun finančnega okvirja za sklad ESRR

LAS DRAVA leži deloma v problemskem območju. Za izračun finančnega okvirja sklada ESRR so upoštevana 3 naselja, razvidno iz spodnje preglednice:

Preglednica 39: urbana naselja v LAS

Naziv naselja			Problemsko območje
Ruše	fiksni del	Medobčinsko središče (Priloga 5)	DA
Selnica ob Dravi	variabilni del	Druga urbana območja (Pravilnik)	DA
Lovrenc na Pohorju	variabilni del	Druga urbana območja (Pravilnik)	NE

Formula za izračun finančni okvir ESRR za LAS:

**finančni okvir za naselja, ki so vključena v problemsko območje * 1,2 +
finančni okvir za naselja, ki niso vključena v problemsko območje**

Naselje Ruše, ki je v fiksnem delu, spada tudi v problemsko območje. Izračun fiksnega dela je:
 - za problemsko območje: $(242.000 + (242.000 \times 1 \times 0,30)) \times 1,2 = 377.520,00 \text{ EUR}$

Skupaj fiksni del znaša: fiksni del + 20% za problemsko območje=
 $314.600,00 + 62.920,00 = 377.520,00 \text{ EUR}$

Dva naselja, Senica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju, sta v variabilnem delu. Eno je v problemskem območju, drugo ne. Izračun variabilnega dela je:

- za problemsko območje: $((138.000/2) + (138.000 \times 1 \times 0,3)) \times 1,2 = 132.480,00 \text{ EUR}$
 - za neproblemsko območje: $(138.000/2) + (138.000 \times 1 \times 0,3) = 110.400,00 \text{ EUR}$

Variabilni del znaša:
variabilni del za problemsko območje + variabilni del za neproblemsko območje =
 $132.480,00 + 110.400,00 = 242.880,00 \text{ EUR}$

Skupaj finančni okvir: $377.520,00 + 242.880,00 = 620.400,00 \text{ EUR}$

Izračun je prikazan tudi v spodnji preglednici.

Preglednica 40: izračun finančnega okvira za sklad ESRR

LAS/urbana naselja	problemsko območje	osnovni izračun	20 % za problemsko območje	SKUPAJ
Lovrenc na Pohorju	ne	110.400,00		110.400,00
Ruše	da	314.600,00	62.920,00	377.520,00
Selnica ob Dravi	da	110.400,00	22.080,00	132.480,00
LAS skupaj		535.400,00	85.000,00	620.400,00

16.3. Finančni okvir LAS Drava

Celoten finančni okvir LAS Drava:

Formula za izračun finančnega okvira LAS Drava: sredstva EKSRP + sredstva ESRR=
 $567.300,75 + 620.400,00 = 1.187.700,75 \text{ EUR}$

Določitev glavnega sklada:

EKSRP: 567.300,75 oz. 47,76 %

ESRR: 620.400,00 oz. 52,24 % = glavni sklad

Izračun odpore za tekoče stroške in animacijo:

Skupščina LAS Drave je odločila, da bo za to podporo namenila 13% sredstev finančnega okvira.

Formula za izračun izvajanja podukrepa Podpora za tekoče stroške in animacijo:

$(\text{finančni okvir EKSRP} + \text{finančni okvir ESRR} - 20.000) \times 0,13 = 151.801,10 \text{ EUR}$

Izračun sorazmernega deleža pripravljalne podpore, 20.000 EUR:

EKSRP: 47,76 % oz. 9.552,92 EUR

ESRR: 52,24 % oz. 10.447,08 EUR

Sredstva pridobljena iz naslova problemskega območja iz sklada EKSRP v višini 73.995,75 EUR bodo namenjena projektom za zmanjšanje nezaposlenosti na celotnem območju Občine Ruše in Selnica ob Dravi, medtem ko bodo sredstva ESRR v višini 85.000,00 EUR namenjena za izvedbo projektov za zmanjšanje nezaposlenosti samo v urbanih naseljih Ruše (62.920,00 EUR) in Selnica ob Dravi (22.080,00 EUR).

16.4. Finančni viri LAS

Ta SLR ne predvideva drugih virov financiranja (npr: članarine, donacije..).

- Razdelitev sredstev po posameznem skladu

Podukrep	Sklad	(EU + SLO) (v EUR)	(v%)
Pripravljalna podpora	EKSRP	9.552,92 €	0,80%
	ESPR		
	ESRR	10.447,08 €	0,88%
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	557.747,83 €	46,96%
	ESPR		
	ESRR	458.151,82 €	38,58%
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP		
	ESPR		
	ESRR		
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP		
	ESPR		
	ESRR	151.801,10 €	12,78%
Skupaj		1.187.700,75€	100%

	EKSRP (EU + SLO) (v EUR)	ESRR (EU + SLO) (v EUR)	ESPR (EU + SLO) (v EUR)	Skupaj (v EUR)
Prispevek sklada	567.300,75€	620.400,00 €		1.187.700,75€
Lastna soudeležba	141.825,19 €	155.100,00 €		296.925,19 €
Skupaj (v EUR)	709.125,94 €	775.500,00 €		1.484.625,94€

- Načrtovana dinamika črpanja sredstev za posamezne podukrepe po letih

Pod ukrep	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	0	185.098,58	185.098,57	104.300,34	83.250,34	0	0	0
	ESRR	0	219.935,22	219.935,20	18.281,40	0	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP	0	0	0	0	0	0	0	0
	ESRR	0	0	0	0	0	0	0	0
	ESPR	0	0	0	0	0	0	0	0
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	0	0	0	0	0	0	0	0
	ESRR	6.325,05	25.300,18	25.300,18	25.300,19	25.300,18	25.300,18	18.975,14	0
	ESPR	0,00 0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Skupaj		6.325,05	430.333,98	430.333,95	147.881,93	108.550,52	25.300,18	18.975,14	0,00

- Načrtovana razdelitev sredstev po posameznih tematskih področjih ukrepanja

Tematsko področje	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ustvarjanje delovnih mest	EKSRP	0,00	60.246,65	60.246,65	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	ESRR	0,00	78.114,85	78.114,85	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	ESPR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Razvoj osnovnih storitev	EKSRP	0,00	61.301,92	61.301,92	45.750,35	45.750,34	0,00	0,00	0,00
	ESPR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Varstvo okolja in ohranjanje narave	EKSRP	0,00	42.500,00	42.500,00	37.500,00	37.500,00	0,00	0,00	0,00
	ESRR	0,00	121.538,94	121.538,93	5.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	ESPR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	EKSRP	0,00	21.050,01	21.050,00	21.049,99	0,00	0,00	0,00	0,00
	ESRR	0,00	20.281,43	20.281,42	13.281,40	0,00	0,00	0,00	0,00
	ESPR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Skupaj		0,00	405.033,80	405.033,77	122.581,74	83.250,34	0,00	0,00	0,00

- Stopnja sofinanciranja po posameznih podukrepih

Podukrep	EKSRP (v%)	ESRR (v%)	ESPR (v%)
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	85%	80%	0,00
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	0,00	0,00	0,00
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	0,00	100%	0,00

17. Priloge

1. Seznam članov LAS,
2. Pogodba o ustanovitvi LAS,
3. Osnutek javnega poziva za izbor operacij iz naslova podukrepa »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost«,
4. Pogodba z vodilnim partnerjem LAS,
5. Indikativna lista operacij sodelovanja LAS, ki bodo sofinancirane s sredstvi ESRR in
6. Elektronska verzija SLR.